

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Petr Dušek

**Hrdina v totalitních médiích:
srovnávací analýza olympijských vítězství**

Emila Zátopka (1948, 1952)

Rigorózní práce

Praha 2011

Autor práce: **Petr Dušek**

Školitel: **PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení

Bibliografický záznam

DUŠEK, Petr. *Hrdina v totalitních médiích : srovnávací analýza olympijských vítězství Emila Zátopka (1948, 1952)*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2010. 125 s. Školitel rigorózní práce
PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Anotace

Rigorózní práce „Hrdina v totalitních médiích: srovnávací analýza olympijských vítězství Emila Zátopka (1948, 1952)“ pojednává o propagandě ve sportovní žurnalistice. Jejím cílem je posoudit, jakým způsobem informoval československý tisk o úspěších jednoho z nejlepších domácích atletů, Emila Zátopka, na olympijských hrách v Londýně a Helsinkách. Na základě odborné literatury a pozorování jsem stanovil hypotézu, že novináři využili Zátopkových triumfů k propagandistickým účelům a z úspěšného sportovce vytvořili socialistického hrdinu.

Tuto hypotézu jsem ověřoval kvantitativní obsahovou analýzou v denících Rudé právo a Lidová demokracie. Zároveň jsem zformuloval dvě vedlejší hypotézy: Olympijské hry v roce 1952 měly výrazněji propagandisticky zatížené zpravodajské pokrytí než olympijské hry v roce 1948 a zpravodajské pokrytí obou olympijských her bylo výrazněji propagandisticky zatížené v Rudém právu než v Lidové demokracii. V analýze měřím propagandistickou zatíženost zpravodajských příspěvků, fotografií a reprezentací Emila Zátopka.

Veškerý výzkum se opírá o bohatý teoretický základ, který zahrnuje definici propagandy, představení kulturní politiky v období 1948-1952 a vymezení termínu „hrdina“ podle odlišných tradic na obou stranách železné opony.

Annotation

Rigorous thesis „The Hero of Totalitarian Media: The Comparative Analysis of Emil Zátopek's Olympic Victories (1948, 1952)“ deals with propaganda in the sports journalism. Its aim is to evaluate how the Czechoslovak press reported about successes of one of the best domestic athletes Emil Zátopek at the Olympic Games in London and Helsinki. I defined a hypothesis, based on specialized literature and observation, that journalists exploited Zátopek's triumphs for propagandistic reasons, and presented the successful athlete as a socialist hero.

I verified this hypothesis by means of quantitative content analysis of the journals *Rude pravo* and *Lidova demokracie*. I defined two secondary hypotheses as well: The news coverage of the Olympic Games in 1952 was more propagandistically damaged than the Olympic Games in 1948, and the news coverage by *Rude pravo* of both Olympic Games was more propagandistically damaged than by *Lidova demokracie*. In the analysis I measure the propagandistic damage of the articles, the photos and the representations of Emil Zátopek.

The whole research has a deep theoretical background, which includes a definition of propaganda, an outline of the cultural policy 1948-1952, and a definition of the „hero“ concept based on different conceptions from both sides of the Iron Curtain.

Klíčová slova

Totalitní média, kulturní politika, propaganda, Československo, hrdina, sportovní žurnalistika, olympijské hry, Emil Zátopek

Keywords

Totalitarian Media, cultural policy, propaganda, Czechoslovakia, hero, sports journalism, olympic games, Emil Zátopek

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 8. února 2011

Petr Dušek

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému konzultantovi a kolegovi Ondřeji Zamazalovi za vymyšlení tématu původní diplomové práce, cenné rady a věnovaný čas.

Obsah

Úvod.....	1
1 Emil Zátopek a jeho olympijská vítězství.....	3
1.1 Londýn 1948.....	4
1.2 Mezi dvěma olympiádami	6
1.3 Helsinky 1952.....	8
1.4 Závěr kariéry.....	11
2 Československý sport a armáda.....	13
3 Československo v politických a mediálních souvislostech	15
3.1 Propaganda jako nástroj totalitních médií	15
3.2 Kulturní politika a média	21
4 Hrdina jako pojem	42
4.1 Hrdina a analytická psychologie.....	42
4.2 Hrdina a média.....	45
5 Mediální obraz hrdiny Emila Zátopka	64
6 Výzkum.....	73
6.1 Metodologie.....	73
6.2 Analýza	91
6.3 Shrnutí.....	117
Závěr	120

Úvod

Tato rigorózní práce se zabývá sportovní žurnalistikou totalitního Československa z konce čtyřicátých a začátku padesátých let. Jejím cílem je na příkladu Emila Zátopka a dvou poválečných olympijských her dokázat, že tehdejší média využívala sportovních úspěchů vlastních reprezentantů na exponovaných mezinárodních akcích k propagandistickým účelům. Z úspěšných československých sportovců se tak stávali socialističtí hrdinové.

Na tuto myšlenku mě přivedl úryvek z klíčové studie „Sozialistische Helden“,¹ který charakterizuje dobový kontext: „Typický byl pro tuto dobu (...) binární pohled na realitu – myšlení v dichotomiích a silná fixace na ‚hranice‘.“ Zatímco na jedné straně stáli „nepřátelé, ničitelé a zpátečníci“, na druhé byli „vůdci, idolové a hrdinové, kteří dostali v tomto scénáři vedoucí roli“.²

Vycházím-li z tohoto předpokladu, domnívám se, že v dobovém pohledu tehdejších československých propagandistů měl Emil Zátopek úlohu hrdiny, který tvořil protiváhu k „nepřátelům, ničitelům a zpátečníkům“ v čele s Miladou Horákovou, Heliodorem Píkou a dalšími oběťmi poválečných monstrprocesů.³

Mým dalším výchozím předpokladem je, že tuto úlohu totalitní režim nepřisuzoval sportovním hrdinům náhodou. Zrcadlila se v tom snaha agitátorů alespoň

¹ „Socialističtí hrdinové“, SATJUKOW, Silke, GRIES, Rainer. Sozialistische Helden : Eine Kulturgeschichte von Propagandafiguren in Osteuropa und der DDR. 1. Auflage. Berlin : Links, 2002. 313 s.

² Brenner, Heumos 2002: 237 (BRENNER, Christiane, HEUMOS, Peter. Eine Heldentypologie der Tschechoslowakei. In SATJUKOW, Silke, GRIES, Rainer. Sozialistische Helden : Eine Kulturgeschichte von Propagandafiguren in Osteuropa und der DDR. 1. Auflage. Berlin : Links, 2002. s. 235-243.)

³ Milada Horáková (* 25. 12. 1901 - † 27. 6. 1950): československá politička národně socialistické strany, za okupace vězněna, po válce se vzdala poslaneckého mandátu, po vykonstruovaném soudním procesu popravena (Universum 2002b: 174)

Heliodor Píka (* 3. 7. 1897 - † 21. 6. 1949): československý důstojník, ruský legionář, po válce po vykonstruovaném soudním procesu popraven (Universum 2002c: 495)

částečně vyvlastnit prostor, ke kterému v poúnorové době mnoho lidí utíkalo před cenzurovanými a unifikovanými informacemi. „Tichý“ nesouhlas se společensko-politickým děním totiž někteří lidé podle dobového aforismu vyjadřovali čtením novin „odzadu“ (tedy od sportovní rubriky).⁴

Rigorózní práci jsem pojal jako srovnávací analýzu zpravodajského pokrytí Zátopkova účinkování na olympiádách v roce 1948 a 1952. Pokusím se dokázat, že během druhých poválečných her zastínila propaganda sportovně informační funkci textů výrazněji než během prvních poválečných her.

Analýze podrobím dva deníky, Rudé právo a Lidovou demokracii. Také v jejich případě jsem se rozhodl vyslovit komparativní hypotézu: u ústředního tiskového orgánu Komunistické strany Československa předpokládám silnější propagandistické zatížení než u listu Československé strany lidové.

Zvolil jsem obvyklou strukturu práce: nejdříve zformuluji teoretický a historicko-faktografický základ a až poté představím analýzu vybraného novinového materiálu. V první kapitole popíšu životopis Emila Zátopka s důrazem na jeho účinkování na olympijských hrách v roce 1948 a 1952. Ve druhé kapitole se budu věnovat vztahu československého sportu a armády po druhé světové válce. Třetí kapitola zahrnuje teoretické pojetí propagandy a reflexi historické proměny kulturní politiky ve zkoumaném období. Kapitola číslo 4 vymezí pojem „hrdina“ z pohledu západní a východní tradice. V páté kapitole už se budu zabývat konkrétními texty z Rudého práva a Lidové demokracie. Dokumentuji na nich některé jevy vycházející z teorie. Jádrem práce je kapitola šestá, v níž na výzkumný problém aplikuji kvantitativní obsahovou analýzu.

⁴ Děkanovský 2008: 42-43

1 Emil Zátopek a jeho olympijská vítězství

Emil Zátopek se narodil 19. září 1922 v Kopřivnici na Moravě jako sedmý potomek moravského stolaře. Po studiu měšťanské školy nastoupil do Zlínské školy práce a přijal zaměstnání v gumárně. Protože se velmi zajímal o chemii, přihlásil se na Vyšší průmyslovou školu a brzy povýšil do chemického oddělení.⁵

K závodnímu běhání Emil v mládí dlouho příliš neinklinoval. K prvnímu startu jej donutil až přísný vychovatel na internátu. Svou závodní premiéru ozdobil budoucí čtyřnásobný olympijský vítěz na Jarním běhu Zlínem v květnu 1941 druhým místem, a protože se mu až teď běhání doopravdy zalíbilo, můžeme právě tento moment považovat za začátek jeho sportovní kariéry. Hned na jaře příštího roku si Zátopka všiml známý závodník Jan Haluza a začal na něm pracovat.⁶ Nejslavnější český vytrvalec byl tedy „objeven“ přímo za války.

Vzhledem k systému potravinových lístků a nedostatku stravy měl sice Zátopek potíže se zvládnutím fyzické námahy, podle jeho vlastních slov mu ale sport na druhou stranu hodně pomáhal psychicky: „Tehdy jsem tím víc přilnul ke sportu, protože na stadióně jsme se za okupace cítili nejsvobodnější. Bylo to jediné prostředí, kde jsme občas prožili něco radostného...“⁷

Hned po osvobození se Zátopek přihlásil na vojenskou akademii v Hranicích.⁸ Bylo to pragmatické rozhodnutí: zatímco u Bati ho na závody často vůbec nepouštěli (navíc práce s křemičitany v anorganickém oddělení mohla vést časem k zdravotním problémům), v armádě si užíval permanentní trénink a závodit mohl prakticky kdykoliv.

Po vítězství v běhu na 5 kilometrů na prvním poválečném mistrovství Československa se Zátopkovi naskytla příležitost poprvé vyjet do zahraničí. Na mistrovství Evropy v norském Oslu se prvně setkal s finskou legendou Viljem Heinem a na pětikilometrové trati obsadil páté místo. Prvenství na mezinárodní scéně se při

⁵ NAČR, fond ČSVO, č. 625, karton 42, Karty sportovců a funkcionářů S-Ž, Zátopek Emil, list I

⁶ Zátopek, Zátopková 1960: 32-36

⁷ tamtéž: 38

⁸ NAČR, fond ČSVO, č. 625, karton 42, Karty sportovců a funkcionářů S-Ž, Zátopek Emil, list II

stejném závodě dočkal až na Mistrovství spojeneckých armád v Berlíně. Zátokův věhlas se brzy začal šířit po celé Evropě: následovaly úspěchy ve Finsku, Nizozemsku, Itálii, Francii, Anglii, Belgii či Polsku. Velkou ctí bylo pro československého reprezentanta pozvání novinářů Journal d'Alger na závod do Alžírsku.⁹

To vše jasně poukazovalo na rostoucí zájem médií o Zátopka a jeho sportovní kariéru. Novináře fascinovaly zejména pověstné souboje Zátopek-Heino a stejně tak svérázný styl českého reprezentanta, kvůli kterému ho titulovali přezdívkou „lokomotiva“. Neúprosný běh s bolestivou grimasou vycházel z přesvědčení, že ani v už rozhodnutém závodě se nemá polevovat.¹⁰ Zátokův kult tak začal vznikat ještě před jeho první olympiádou.¹¹

Olympijským hrám v Londýně předcházelo několik důležitých událostí. Kromě pouťového sjednocení československé tělovýchovy¹² došlo k převratné změně v Zátokově osobním životě: k seznámení s budoucí manželkou, oštěpařkou Danou Ingrovou¹³, na závodech ve Zlíně. Protože Dana hodila na poslední chvíli olympijský limit, odjeli do Anglie spolu.¹⁴

1.1 Londýn 1948

Na britských ostrovech ale příliš společného času nestrávili: ženy totiž byly přísně separovány od mužské olympijské vesnice. Emil se proto těšil, že uvidí Danu alespoň při slavnostním zahájení. Kvůli velkému vedru mu ale vedení československé výpravy s ohledem na závod na 10 kilometrů, který se konal příští den, nakonec zakázalo zúčastnit se. Zátopek přesto tajně pronikl mezi nastupující českou výpravu.

⁹ Zátopek, Zátopková 1960: 46-72

¹⁰ tamtéž: 58-63

¹¹ tamtéž: 77

¹² viz kapitola 2 „Československý sport a armáda“

¹³ Dana Zátopková, vl. jm. Dana Ingrová (* 19. 9. 1922): čs. atletka, olympijská vítězka, držitelka stříbrné olympijské medaile a dvojnásobná mistryně Evropy v hodů oštěpem (Universum 2002d: 731)

¹⁴ Zátopek, Zátopková 1960: 76-77

Vedení se to dozvědělo a jen ze strachu o Zátokův výkon nepřikročilo k jeho pokárání.¹⁵

Před startem svého prvního olympijského závodu se Zátok dohodl s vedoucím lehkých atletů Karlem Kněnickým¹⁶ na časové orientaci během závodu. Na ideální čas 29 minut 35 vteřin bylo potřeba zaběhnout jedno kolo pod 71 vteřin. Zátok proto předal Kněnickému náhradní dres s těmito slovy: „Když poběžím v lepším čase, zdvihneš bílé trenýrky. Když v horším, zdvihneš červené tričko. A když se budu lišit o více než deset vteřin k horšímu nebo lepšímu, budeš třepat tričkem nebo trenýrkami!“¹⁷

Navzdory proklamacím před závodem o horku a nevhodnosti rychlého startu vyrazil Heino a většina ostatních běžců velmi ostře a Zátok se postupně propadl až na patnácté místo. Po prvním kole věděl, že se nemusí zneklidňovat: nahoře byly bílé trenýrky. Mohl tedy ještě zpomalit a v šestém kole se pohyboval kolem sedmnácté pozice. Kdo nezůstal v klidu, byli posluchači Československého rozhlasu. Hlasatelé totiž Zátokově taktice příliš nerozuměli a navíc se kvůli zpožděnému startu závodu museli rozloučit už někdy v polovině s konstatováním, že československý běžec má k medailovým pozicím hodně daleko. V devátém kole ovšem Kněnický zdvihl červené tričko, Zátok přidal a brzy se dostal do čela. Nakonec zvítězil s obrovským náskokem v novém olympijském rekordu 29:59,6. Heino jeho tempu nestačil a už nedaleko za polovinou trati závod vzdal. Druhý skončil Francouz alžírského původu Alain Mimoun. Na olympijských hrách zazněla poprvé v historii československá hymna za vítězství v lehké atletice.¹⁸

Vedoucí lehkootletické výpravy Kněnický večer ustoupil od plánovaného pokárání Zátoka za nekázeň při slavnostním zahájení a naopak ho vychválil slovy:

¹⁵ Zátok, Zátoková 1960: 78-79

¹⁶ Karel Kněnický nesl zároveň za všechny československé lehké atlety (a tedy i za Emila Zátoka) politickou odpovědnost (NAČR, fond KSČ-ÚV-100/1, č. 1261/0/32, sv. 29, a. j. 220, Zpráva o účasti čs. sportovců a tělocvikářů na Olympijských hrách v Londýně v srpnu 1948, str. 1)

¹⁷ Kožík 1953: 68

¹⁸ tamtéž: 68-71

„Heino se schovával v chládku a pak ho to vzalo. Emil šel na nástup, zvykl si na to vedro – a vyhrál!“¹⁹

Zátopkovi po vítězství stouplо sebevědomí a zdálo se mu, že příští den na poloviční trati získá bez problémů další zlato. Jenomže příští den už od rána přelo a stadion ve Wembley byl plný bláta. Zátopek zahájil běh sice takticky, ihned se propracoval dopředu. V závěru se ovšem vyhoupli do čela Belgičan Gaston Reiff a Nizozemec Wim Slijkhuis a československého závodníka úplně rozhodili. V temných představách běžel s tím, že o zlato už přišel. Že se mýlil, to zjistil až příliš pozdě. 200 metrů před cílem předběhl vyčerpaného Slijkhuisse, stejně „zralého“ Reiffa už ale nedostihl. V cíli přitom dělil Zátopka a Reiffa necelý metr. Zátopek se tak s olympiádou rozloučil stříbrem. Jeho druhé a poslední londýnské zápolení vykládal Kněnický a zahraniční tisk jako netaktické.²⁰

1.2 Mezi dvěma olympiádami

Po olympijských hrách požádal Emil o ruku svou přítelkyni Danu. Rodiče Dany byli zpočátku proti kvůli Emilově slávě, se kterou hrozily na maloměstě potíže. Nakonec si je ale Emil získal oba a mohl si Danu vzít.²¹ Hned po svatbě se Zátopek vymanil z průměrných výkonů po olympiádě a překonal dva světové rekordy: ve Varšavě dosáhl v běhu na 5 kilometrů času 14 minut a 10,8 vteřin a v Ostravě vyhrál desetikilometrový závod v čase 29 minut a 28,2 vteřin (ten pak ještě vylepšil o čtyři měsíce později na stejné dráze na 29 minut a 21,2 vteřin).²²

Na jaře roku 1950 Zátopek trénoval na novou sezónu v ruské Soči a s odstupem se nechal slyšet, že lepší přípravu nezažil. Brzy to potvrdil i na závodní dráze: nejprve vylepšil v Helsinkách svůj rekord v běhu na 5 kilometrů a vzápětí překonal i své maximum na dvojnásobné trati, a to o neuvěřitelných 19 vteřin.

¹⁹ Zátopek 1967: 43

²⁰ tamtéž: 43-45

²¹ Zátopek, Zátopková 1960: 88-89

²² NAČR, fond ČSVO, č. 625, karton 42, Karty sportovců a funkcionářů S-Ž, Zátopek Emil, listy III-IV

K velkému závodu pak došlo na mistrovství Evropy v Bruselu. Belgické noviny líčily souboj Reiffa se Zátopkem na pětikilometrové trati jako „Grand combat“.²³ Několik dní před šampionátem se ovšem Zátopek otrávil masem, zhubl o pět kilogramů a lékaři nechtěli o jeho startu ani slyšet. Olympijský vítěz se ale nakonec stihl zotavit a v úvodním závodě na deset kilometrů zvítězil před Mimounem. Vítězství Zátopka povzbudilo a pomohlo mu k dalšímu úspěchu. Na poloviční trati československý běžec předstihl Reiffa díky finiši, který si v jarní tréninkové fázi na svého přemožitele z Londýna speciálně připravil. Byl z toho čas 14:03,0 a nový světový rekord. Zdaleka ovšem nešlo o jediný Zátopkův úspěch v této sezóně: v roce 1950 vyhrál všech 32 závodů, kterých se zúčastnil!

Úplně opačný byl v tomto ohledu předolympijský rok 1951. Zátopek už v té době pracoval na ministerstvu národní obrany a kancelářská činnost měla neblahý vliv na jeho sportovní výkonnost: v závodě na 3 kilometry ho dokonce porazil krajan Václav Čevona. Ministr Alexej Čepička²⁴ se s úpadkem nejlepšího československého vytrvalce nechtěl smířit, a proto ho přeložil na jinou práci, aby mohl trénovat.²⁵

V atmosféře velkých očekávání před olympijskými hrami v Helsinkách dal Zátopkovi důležitý impulz jistý podplukovník Sábíl: „Nejlepší by bylo přihlásit se na všechny tři dlouhé tratě a všechny tři vyhrát. Co je pro tebe maratón, když běháš denně 30 kilometrů?“²⁶ Sáblova myšlenka Zátopka zaujala a přiměla ho k tréninkům na delších tratích. Při armádních přeborech na Strahově se Zátopek přihlásil na běh na 20 kilometrů. Úspěch byl mimořádný. Padl světový rekord na hodinový mezičas a dokonce i Heinův rekord na dvacetikilometrové trati. A to ještě nebylo Zátopkovo poslední slovo. Za další dva týdny zaběhl stejný závod na Velké ceně v Houšťce pod hodinu, a

²³ fran. „velký souboj“ (poznámka autora)

²⁴ Alexej Čepička (* 18. 10. 1910 - † 30. 9. 1990): čs. komunistický politik, 1947-1956 postupně ministr obchodu, spravedlnosti a národní obrany, zakladatel PTP, odpovědný za politické procesy, zeť Klementa Gottwalda (Universum 2002a: 427)

²⁵ Zátopek, Zátopková 1960: 97-101

²⁶ Zátopek 1967: 53

způsobil tím statistikům nemalé potíže v zápisech rekordů. „Hodinovka“ se totiž poprvé v historii vyšplhala přes dvacetikilometrovou vzdálenost.²⁷ Lepší vzkaz do světa mohl československý reprezentant před dalšími olympijskými hrami sotva vyřknout.

1.3 Helsinky 1952

Helsinská olympiáda byla pro manžele Zátopkovy mimořádně úspěšná: vyhráli všechny disciplíny, kterých se zúčastnili. Emil celé jaro bojoval s nemocí. V přípravě se totiž poprvé v kariéře nechal přemluvit k masáži, a protože v místnosti byla zima, dostal angínu.²⁸ Do Finska proto přiletěl značně oslaben. Do prvního závodu mu ale ještě scházel zhruba týden, a tak mohl doladit formu pilným tréninkem. Zahájení strávil tentokrát pouze na tribuně, protože ten den zrovna přšelo.

Nejlepší československý vytrvalec se těšil velké přízni domácího publika, ještě než vůbec odstartoval, protože ve Finsku, považovaném tehdy za běžeckou velmoc na dlouhých tratích, nikdy neprohrál. Také mezi ostatními závodníky už měl řádný respekt, Francouz Alain Mimoun ho pokládal za kamaráda a dokonce i osobní vzor. Novým soupeřem Zátopka byl Alexandr Anufrijev, člen sovětské výpravy, která se zúčastnila olympijských her poprvé v historii.

Zátopek rozběhl úvodní závod na deset kilometrů takticky: zpočátku se nehnal dopředu a tempo stupňoval až od šestého kola. Ačkoliv se postupně probojoval až do čela, na vlastním pohybu a mezičasech cítil, že po jarní nemoci ještě není zcela fit. Najednou však podle stínů ve večerním slunci zjistil, že se za ním drží už jen jediný závodník: jeho přítel a obdivovatel Mimoun. I ten však na konci odpadl a Zátopek už závodil pouze sám se sebou. Nakonec se mu podařilo opět vylepšit svůj olympijský rekord. Za druhým Mimounem vybojoval bronzovou medaili Anufrijev. První vlajka, která v Helsinkách stoupala na nejvyšší stožár, byla československá.

Závod na 5000 metrů se vyznačoval obrovskou konkurencí na startovní listině. V rozběhích se československý reprezentant příliš neunavil, a to díky pohotové

²⁷ tamtéž: 54-56

²⁸ Šupich 1986: 61

kalkulaci: když zjistil, že postupovou pěticí, ve které byl přítomen, už nemůže nikdo ohrozit, pěti prsty dal ostatním čtyřem spolubojovníkům znamení, že už se nemusí honit. Před finále si ovšem Zátopek probíral své konkurenty a pomalu se smířoval s tím, že nevyhraje. Hovořily pro to fantastické výkony Němce Herberta Schadeho. Příliš šancí nedávali československému reprezentantovi ani novináři. New York Herald Tribune napsal: „Pošetilý Čechoslovák se chce pokusit o druhou zlatou medaili.“²⁹ Jediným, kdo neochvějně věřil v Zátokovo vítězství, byl Mimoun.

A jeho předtucha se naplnila. Závod byl podle očekávání neuvěřitelně vyrovnaný a dramatický. Zátopek byl po prvním kole předposlední, ale brzy se proboujel na přední pozice. Závěr přinesl fantastickou podívanou: na prvním místě se několikrát prostřídali Zátopek, Reiff, Mimoun, Schade a Angličané Christopher Chattaway s Gordonem Piriem. Československý vytrvalec nakonec zvítězil až díky finiši v novém olympijském rekordu těsně před druhým Mimounem a třetím Schadem. Reiff závod 500 metrů před cílem vzdal.³⁰

Ve stejný den, kdy Emil Zátopek získal druhé zlato, bojovala o cenné kovy i Dana Zátoková. Těsně před svým rozhodujícím pokusem v hodu oštěpem se setkala se svým manželem a dala si jeho zlatou medaili do vaku. To ještě netušila, že bude mít i svou vlastní: hodem do vzdálenosti 50 metrů 47 centimetrů překonala olympijský rekord a slavila vítězství. Na olympiádě tak poprvé vyhráli manželé, a to takřka ruku v ruce.

Největší úspěch však měl ještě přijít. Oslavné telegramy z domova Zátopka definitivně přiměly k tomu, aby přijal myšlenku podplukovníka Sábla a přihlásil se i na maraton.³¹ Protože nejdelší závod nikdy před tím neběžel, potřeboval najít někoho zkušeného, koho by se mohl chytit. „V novinách stálo, že nejlepší je Angličan Jim

²⁹ Kožík 1953: 167

³⁰ tamtéž: 158-172

³¹ Šupich 1986: 63

Peters a že bude mít číslo 187. Toho se budu držet, řekl jsem si. Když je nejlepší, tak musí vědět, jak se to běží.“³²

Před závodem Zátapek vskutku na startu vyhledal Peterse a běžel s ním. Úvod připadal československému vytrvalci poněkud rychlý, ale protože favorizovanému Angličanovi věřil, držel se za ním na čele. Peters ovšem začal na dvacátém kilometru odpadat a Zátapek dostal strach, že se po nerozumném počátečním tempu brzy uštvě rovněž. Po obrátce³³ vedl závodní pole společně se Švédem Gustafem Janssonem. Ten na pětadvacátém kilometru přijal k občerstvení citron. S tím Zátapek neměl zkušenosti, proto stejné ovoce raději odmítl. Jansson začal náhle ztrácet a Zátapek pojal (byť zřejmě nesprávně) podezření, že Švédovu zkázu způsobil onen citron. V každém případě měl v tuto chvíli československý závodník za sebou mnoho metrů bez soupeřů a před sebou patnáct kilometrů.³⁴

Na stadion už dobíhal Zátapek sám. Ve svých pamětech, které napsal společně s manželkou Danou,³⁵ líčí závěr maratonu těmito slovy: „Posledních 300 metrů jsem dobíhal za takových ovací, že jsem docela zapomněl na svoji únavu. V cíli jsem se dokonce šťastně usmál a rozpřáhl ruce, jako bych chtěl obejmout tu titěrnou pásku, k níž jsem se trmácel přes dvačtyřicet kilometrů. Stálo to ale za to. Na stupních vítězů jsem poprvé nemusel myslet na svůj další závod. Tím intenzivněji jsem tedy prožíval tuto slavnostní chvíli. Když jsem dostával třetí zlatou medaili, všichni diváci nadšeně mávali na pozdrav. Div mi nevyhrkly slzy nad takovým krásným přátelstvím i nad tím, že tak šťastné chvíle už asi nikdy víc neprožiju.“³⁶ Tyto chvíle vskutku Zátapek už

³² Zátapek, Zátopková 1960: 108

³³ Tehdy se ještě maratón „obracel“, tj. běželo se ke konkrétnímu místu a potom po stejné trase zpět (poznámka autora).

³⁴ Kožík 1953: 181-185

³⁵ ZÁTOPEK, Emil, ZÁTOPKOVÁ, Dana. Dana a Emil Zátopkovi vypravují. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 1960. 256 s.

³⁶ Zátapek, Zátopková 1960: 110

neprožil a doposud se to nepoštěstilo ani nikomu jinému: tři zlaté olympijské medaile za vítězství v bězích na 5 a 10 kilometrů a v maratonu po Zátopkovi nikdo nezopakoval.³⁷

1.4 Závěr kariéry

Po druhých poválečných olympijských hrách fenomén Zátopek ještě zmohutněl. Finové československého běžce dokonce překřtili, když mu přisoudili jméno „Satupeka“.³⁸ Ani po trojnásobném olympijském triumfu ale Zátopek nepřestal udivovat svými výkony přímo na závodní dráze: jako první zaběhl desetikilometrovou trať pod 29 minut, na mistrovství Evropy v Bernu získal zlato a bronz a počet svých světových rekordů postupně uzavřel na konečných osmnáct.³⁹

V té době ho už ovšem začala dohánět mladá generace a s rostoucím věkem přišly i zdravotní potíže. Plně se to ukázalo v roce 1956 na olympijských hrách v australském Melbourne, před kterými se Zátopek podrobil operaci kýly. Československý závodník běžel pouze maraton a obsadil až šestou příčku. Pomohl tak alespoň k vítězství svému příteli Alainu Mimounovi.⁴⁰ Ani fakt, že se výkonnostně ocitl za zenitem, však Zátopkovi nebránil v cestování po celém světě. Vedle závodů na nespočetných evropských stadionech postupně běžel v Brazílii, Indii, Číně, Koreji či Vietnamu.⁴¹

Kariéru Zátopek ukončil v roce 1958, tedy ve svých 36 letech. Poté pracoval na ministerstvu národní obrany v oddělení tělesné přípravy vojsk. Na konci šedesátých let patřil k nejpobláznějším a nejodhodlanějším zastáncům „pražského jara“, a proto musel už na začátku normalizace odejít z armády. Následovala tvrdá perzekuce. Kdysi režimem oslavovaný olympijský vítěz byl najednou pomocným dělníkem u stavební geologie. Od poloviny 70. let mohl pracovat v dokumentačním středisku

³⁷ viz Olympic.org 2009d [online]

³⁸ „Satu“ znamená finsky pohádka, „Peka“ ve Finsku odpovídá českému „Pěťa“, takže finská slovní hříčka by šla přeložit jako „pohádkový Pěťa“ (Zátopek, Zátopková 1960: 112).

³⁹ IAAF Athletics 1996 [online]

⁴⁰ Olympic.org 2009c [online]

⁴¹ viz Zátopek, Zátopková 1960: 114-194

Československého svazu tělesné výchovy a vydržel tam až do penze. V roce 1975 obdržel jako první československý sportovec Cenu Pierra de Coubertina od Mezinárodního výboru pro fair play při UNESCO.⁴² Oficiálního uznání na domácí půdě se dočkal až po revoluci. V roce 1997 byl vyhlášen nejlepším českým atletem 20. století, o dva roky později nejlepším českým olympionikem historie. Emil Zátopek zemřel 22. listopadu 2000 v Praze.⁴³

⁴² Olympic.cz: 2009 [online]

⁴³ Urbánek 2006 [online]

2 Československý sport a armáda

Sport a armádu svedly v Československu dohromady neutěšené poválečné podmínky. Špatné zásobování, systém potravinových lístků a vysoké pracovní nasazení v civilním sektoru vedly k názoru, že nejpřirozenějším těžištěm sportovní přípravy státních reprezentantů bude právě armáda. V ní byla totiž tělesná výchova nedílnou součástí výcviku.⁴⁴

Druhým charakteristickým znakem poválečného vývoje československého sportu je výrazná institucionální centralizace, která vycházela už z Košického vládního programu.⁴⁵ V roce 1946 vznikl Československý tělovýchovný svaz jako jednotná vrcholná organizace zastřešující téměř všechny stávající tělovýchovné svazy. ČsTS se stal také vedle Československého výboru olympijského nejvyšší instancí v otázce obesílání olympijských her.⁴⁶ Do února 1948 však centralizace ještě nebyla dokonalá.

Poslední samostatné svazy pohltila střešní organizace až po rozhodujícím mocenském střetu. V případě armádního sportu se tak stalo až těsně po olympijských hrách v Londýně: 19. srpna 1948 vznikl Armádní tělovýchovný svaz (pozdější Armádní sokolský výbor) spadající k Sokolu, který už pod ČsTS patřil.⁴⁷

Tělovýchova v armádě měla už v poválečném období pestrou organizační genezi. Nejlepší sportovci zpočátku působili v nově vytvořeném Posádkovém velitelství Velká Praha. Až v roce 1946 se sportovní jednotka přesunula jako Ústřední tělovýchovný oddíl k Učilišti vojenské tělovýchovy. Mezi první členy této jednotky patřil i Emil Zátopek. „Dá se říci, že příslušníci tohoto oddílu se (...) stali průkopníky a zakladateli organizovaného armádního sportu.“⁴⁸

⁴⁴ Přiščák 2008: 29

⁴⁵ Dušek 1983: 18

⁴⁶ NAČR, fond Ministerstva informací, č. 861, karton 18, Prohlášení Československého tělovýchovného svazu, 2. 4. 1946, str. 1

⁴⁷ Přiščák 2008: 29

⁴⁸ tamtéž: 26

V roce 1948 se ustavil Armádní tělocvičný klub (ATK), který jako ústřední a výkonná složka v oblasti vojenského zájmového a závodního tělocviku sehrál v dalších desetiletích významnou úlohu v rozvoji armádního sportu.⁴⁹ O vzniku Armádního tělovýchovného svazu už byla řeč. Další reorganizace nastala až v roce 1951, kdy vrcholoví sportovci z ATK přešli do nově vytvořeného Útvaru armádní tělesné přípravy. Na veřejnosti ovšem i nadále vystupovali pod názvem ATK.

Období mezi dvěma poválečnými olympijskými hrami charakterizovala jednak další centralizace tělovýchovné organizace, jednak narůstající problémy plynoucí z nedostatku odbornosti trenérů a materiální nouze.⁵⁰ V každém případě lze usuzovat, že v roce 1952 byla československá výchova podstatně centralizovanější a provázanější s armádou než v roce 1948.

⁴⁹ Historie armádního vrcholového sportu 2009 [online]

⁵⁰ Přiščák 2008: 32-34

3 Československo v politických a mediálních souvislostech

Smyslem této kapitoly je v kontextu poválečných politických změn objasnit situaci v denících Rudé právo a Lidová demokracie v létě 1948 a v létě 1952. Vycházím z přesvědčení Briana McNaira, že parametry novinářské činnosti jsou determinovány silněji politickým prostředím než ostatními soubory podmínek.⁵¹ Přirozený úvod do problematiky proto tvoří definice propagandy a její role v totalitním státě. Následuje obecný popis kulturní politiky ve zkoumaných obdobích, jejich komparace a konečně vyložení dobového postavení obou deníků v tehdejší Československu.

3.1 Propaganda jako nástroj totalitních médií

Termín „propaganda“ se poprvé objevil v názvu církevního úřadu, založeného v roce 1622 papežem Řehořem XV.⁵² Kolegium kardinálů zodpovídalo za misijní činnost katolické církve a slovo „propaganda“ v jejím názvu tehdy ještě označovalo „víru, která má být rozšiřována“.⁵³ V moderním pojetí jde o způsob persvazivní komunikace.⁵⁴

Podle Noama Chomského⁵⁵ je otcem moderní vládní propagandy americký prezident Woodrow Wilson. Ten se uprostřed První světové války ujal prezidentského úřadu díky pacifistické volební kampani. V okamžiku, kdy i Spojené státy vstoupily do války, však musel nejen přehodnotit svůj přístup, ale hlavně změnit názory amerického obyvatelstva, které se zapojením své země do konfliktu v Evropě nesouhlasilo.

Tohoto cíle dosáhl během šesti měsíců díky výraznému úsilí tzv. „Creel Commission“, zvláštní propagandistické komise, která dokázala národu pacifistů

⁵¹ McNair 2004: 84

⁵² Sacra congregatio de propaganda fide, lat. „Svatá kongregace pro šíření víry“

⁵³ Sekera 2006 [online]

⁵⁴ tamtéž

⁵⁵ Noam Chomsky (* 7. 12. 1928): americký lingvista, zakladatel generativní transformační gramatiky (Universum 2002b: 249)

vysvětlit válečnou intervenci jako boj za záchranu světa. Významným nástrojem, který pomohl Wilsonově administrativě k dosažení tohoto cíle a udal charakteristický rys moderní propagandě, byla média. Nový systém za sebou zanechal důležitý poznatek: „Státní propaganda, je-li podpořena vzdělanými vrstvami a nepřipouští-li žádné odchylky, může mít obrovský vliv.“⁵⁶

V moderním pojetí propaganda provádí prostřednictvím symbolů úmyslnou manipulaci myšlenek, postojů a chování. Propagandisté vědomě upravují informace formou selekce, formulace, zkreslování či dokonce falšování. Zároveň tyto informace podávají takovým způsobem, aby bylo dosaženo požadovaného efektu. Běžnými nástroji jsou povinný odběr tisku, nemožnost konfrontace s jiným zdrojem apod. Účinnost všech opatření často zvyšuje hrozba násilí, která činí z propagandy „jeden z neúčinnějších prostředků sociální kontroly“.⁵⁷

Denis McQuail pracuje s pojmem „propaganda“ jako s jedním ze čtyř možných typů zpravodajské předpojatosti („bias“). Tyto čtyři varianty porušení normativního požadavku objektivity konstruuje na základě dvou os. Jedna stanovuje, do jaké míry je stranění otevřené či skryté, druhá, jak moc je záměrné či nezáměrné. Sektor propagandy vymezuje v tomto prostoru skrytost a záměrnost. Propagandu tedy můžeme definovat jako skrytou formu intenčního stranění.⁵⁸ Kombinace skrytosti a záměrnosti poukazuje na charakteristický rys propagandy: ačkoliv je záměrně neobjektivní, budí dojem objektivního zpravodajství, a proto se špatně rozpoznává.⁵⁹

OBRÁZEK Č. 1: "BIAS" DENISE MCQUAILA

	Otevřené	Skryté
Záměrné	PR	Propaganda (obsah předkládán jako objektivní)
Nezáměrné	Média se chovají v souladu s vlastnickou strukturou	Ideologie

⁵⁶ Chomsky 2002: 11-12

⁵⁷ Sekera 2006 [online]

⁵⁸ McQuail 1999: 194, viz Obrázek č. 1

⁵⁹ Trampota 2006: 150

Vzhledem k specifičnosti totalitní propagandy, která vykazuje i prvky otevřeného stranění, můžeme ovšem pojetí McQuaila pro účely této rigorózní práce využít pouze jako výchozí teoretický rámec. Výhodnější model nabízejí Garth S. Jowett a Victoria O'Donnellová, kteří pokládají propagandu za podkategorii persvaze. Definují ji jako „úmyslnou, systematickou snahu o formování představ, manipulaci vědomí a přímého jednání za účelem dosažení takové reakce, která je v souladu se záměrem propagandisty“.⁶⁰

Ve své knize „Propaganda and Persuasion“⁶¹ popisují i strategii, jakou postupovala sovětská moc. „K dosažení cíle využil Lenin všech dostupných prostředků komunikace (a zábavy): tisku, vzdělávacích institucí, umění a dokonce vědy. To vše se stalo součástí intenzivního vnitřního propagandistického systému, který byl vytvořen k tomu, aby hrál rozhodující roli při vytváření komunistického státu.“⁶² Sovětská propaganda zasáhla všechny aspekty života obyvatel SSSR a v moderních dějinách proslula jako nejrozsáhlejší a nejdéle trvající.⁶³

K prosazování vlastních zájmů užívala rozmanitou zásobu symbolických znaků (srp a kladivo) a ideologických dogmat (například představu o trvale hrozícím spiknutí), kterými legitimizovala brutální postup proti skutečným či domnělým politickým oponentům. Důležitým prvkem byly také masivní vojenské přehlídky, které měly symbolizovat militantní moc a obecnou nadvládu kolektivu nad jednotlivcem. Jejich pompéznost přitom neomezovala ani tristní hospodářská situace země.⁶⁴

V této souvislosti zmiňuje McNair další známé znaky totalitního systému, které kladou příslušné nároky i na novináře: nepřípustnost kritiky režimu (považována za velezradu), absence špatných zpráv o socialistické společnosti (snaha vytěsnit

⁶⁰ Jowett, O'Donnell 2006: 7

⁶¹ JOWETT, Garth S., O'DONNELL, Victoria. Propaganda and persuasion. 4th edition. Thousand Oaks, California : SAGE Publications, 2006. 422 s.

⁶² tamtéž: 218

⁶³ tamtéž

⁶⁴ tamtéž: 219-220

informace o katastrofách, vraždách apod.), důraz na její pozitivní stránky (hrdinské skutky, překračování plánu, bratrská harmonie zemí). Žurnalistika je tak v tomto systému redukována na „nástroj sociálního inženýrství, který musí sloužit žádoucímu společenskému rozvoji (...)“.⁶⁵

Aby takový systém symbolické moci, jaký jsme právě popsali, mohl fungovat, musí zahrnovat i příslib odměny za loajalitu a podporu. Na vrcholu ideologického schématu, vnucovaného obyvatelům, proto stojí komunistická varianta ráje. Jde o onen „šťastný věk“, který Vladimír Macura ve svých sémiotických esejích o socialistické kultuře⁶⁶ popisuje jako „cílový obraz šťastné budoucnosti, do které vyplynou dějiny,“ nebo jako „mytologickou vizi o ráji s nápadnými prvky sakrálními a ve své podstatě chiliastickými“.⁶⁷

Čím více lidí tomuto výkladu světa uvěřilo, tím dokonalejší byla hegemonie vládnoucí strany. Klíčovou proměnnou tedy byla důvěra obyvatelstva, kterou stát musel pěstovat.⁶⁸ Jak se ukáže v kapitole 4.2.2 „Východní model“, jedním z nejefektivnějších způsobů pro získání důvěry bylo vytvoření hrdiny a jedním z nejšikovnějších nástrojů k jeho utváření byl tisk.

3.1.1 Jazyk

Jazykové stránce propagandy se věnuje Karel Šebesta ve svém příspěvku „Jazyk totalitního režimu“ do Slovníkové příručky k československým dějinám 1948-1989.⁶⁹ Podle Šebesty vychází jazyk propagandy takřka výhradně z modelu bipolárního

⁶⁵ McNair 2004: 87

⁶⁶ MACURA, Vladimír. Šťastný věk : (a jiné studie o socialistické kultuře). V tomto uspořádání 1. vyd. Praha : Academia, 2008. 333 s.

⁶⁷ Macura 2008: 14

⁶⁸ Satjukow, Gries 2002a: 11-12

⁶⁹ ŠEBESTA, Karel. Jazyk totalitního režimu. In Vědecká redakce Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 2005. s. 6-8. Dostupné z WWW: <http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf>.

uspořádání světa a vyznačuje se prolínáním informační, působící a hypertrofované rituální funkce, která nad oběma předchozími dominuje.

Tuto dominanci lze vysvětlit urputnou snahou každého totalitního režimu o zachování statu quo. Je třeba v lidech dlouhodobě vytvářet pocit, že stávající režim je tím nejlepším a že jej nelze změnit. Ideálním, a přitom „nenásilným“ prostředkem je právě ritualizace komunikace. „Tím, že držitel moci vnutí příjemcům ustálený způsob vyjadřování, prokazuje své postavení vůči nim.“⁷⁰ Rituály jsou vytvářeny především výraznou frazeologizací, v níž se přímo promítá snaha o manifestování nezměnitelnosti.

V tomto procesu se pojmy jako „*země tábora míru*“ či „*bratrská spolupráce*“ nadměrným užíváním záměrně opotřebují, aby budily dojem pevných a nezpochybnitelných konstant. Dalšími stavebními kameny rituálů jsou ustálená pojmenování osob, států a institucí. Zde se už výrazně pracuje s rámcem bipolárního uspořádání světa. Zatímco v případě východního bloku se užívají u osob plné titulatury („*president Československé republiky Antonín Zápotocký*“) a u institucí plná oficiální pojmenování („*členové politbyra Ústředního výboru Jednotné socialistické strany Německa*“), osoby a instituce nepřátelské strany se z pravidla zkracují („*politici SRN*“), případně se využívá metonymických označení („*oznámil to Bonn*“).

Rámec bipolárního uspořádání světa stanovuje také zákonitosti informační funkce. „Naší“ části světa připisujeme pouze pozitivní kvality, vyzdvihujeme pozitivní informace o ní, zatímco ty negativní potlačujeme nebo dokonce zamlčujeme. V případě „nepřátelského“ dílu světa se postupuje přesně naopak: negativní informace jsou vyzdvihovány a pozitivní marginalizovány.

Velmi účinným prostředkem k posílení pozitivních informací o totalitním režimu je časté užití vhodných kvantifikátorů. Mezi ně patří vyjádření jednomyslnosti, jednoty, semknutosti velkého množství lidí („*jednomyslný souhlas všech stranických organizací*“). Naopak oslabení či zamlčení negativ se dosahuje používáním neurčitých obecných označení („*srpnové události*“) a eufemismů („*potíže*“), které zamlžují

⁷⁰ Šebesta 2005: 6 [online]

skutečný stav věcí. Rovněž lze negativní informace oslabit jejich zasazením do kontextu velkých, vše zastíňujících úspěchů. Další možností je vylíčení nepříznivých jevů jako sporadických, nedůležitých či inspirovaných protivníkem. „V krajní poloze je negativní jev prezentován jako nutná cena za podstatně důležitější výsledky (*potíže růstu, napětí způsobené rychlým rozvojem průmyslu*); jako možnost dalšího úspěchu (...) – *Máme ještě obrovské rezervy v hospodaření s lidskými a materiálními zdroji* (...); popř. jako pozitivum, jako důkaz akceschopnosti a síly strany, která problém dokáže odstranit (...).“⁷¹

Nejčastějším nástrojem působící funkce je hodnocení, které opět vychází z dané politické bipolarity. Přímá hodnocení jsou zhusta vytvářena neosobními formulacemi, které budí dojem, že nejde o skutečná hodnocení, ale o vyjádření inherentních hodnot („*protiidové živly*“). V případě nepřímých hodnocení se buď v závislosti na ideologické pozici hodnoceného volí vhodná varianta z dvojice hodnotově protikladných pojmenování („*separatista – bojovník za nezávislost*“), nebo se vybírají slova s vhodnou hodnotící konotací (protivníkovi se upírá úspěch a přisuzuje se mu pouze snaha).

Někdy se také využívá termínů, o jejichž pravdivostní hodnotě se nelze vyslovit, protože jsou nezpochybnitelné. „Především jde o obraty fragmentární, bez predikátu (*Mládež vždy se stranou; Mír – práce – socialismus*), metaforické (*Ostrava je ocelové srdce republiky*) a o vyjádření, v nichž je hodnotící soud vyjádřen implicitně (*Strana ještě těsněji semkla své řady* – implikuje, že už předtím byla strana semknuta (...)).“⁷²

Jen v omezené míře se vyskytují direktivní pokyny. Objevují se takřka výhradně v neosobní podobě jako samotnou podstatou skutečnosti objektivně vynucené požadavky („*doba od nás žádá*“), a ve formě inkluzivního plurálu („*my všichni musíme*“). Imperativy a modální výrazy jsou často nahrazovány futurem, které direktivní charakter sdělení rozostřuje („*Všichni se budeme podílet na dalším budování*“).

⁷¹ Šebesta 2005: 6 [online]

⁷² tamtéž: 7

Dalším typickým rysem propagandistického jazyka je přehodnocování významů. „Výrazy typu demokracie, svoboda, právo apod. jsou připojením přívlastků rozlišeny na pravé, skutečné, reálné, opravdové (*socialistické, lidové*) a falešné, pouze formální (*buržoazní, západní*).“⁷³ Protože obě sady výrazů jsou stavěny do ostrých protikladů, implicitně je vyloučena možnost jejich porovnání. Tím se rituálně zabezpečují ideologické hranice.

Zatímco jazyk totalitních režimů za časově a místně univerzální pokládat nelze, výše popsané znaky do jisté míry ano. Proto je můžeme bez obav aplikovat i na československá média v době dvou poválečných letních olympijských her.

3.2 Kulturní politika a média

Mediální obsahy období 1948-1952 výrazně určovala tehdejší kulturní politika, soubor politických zásahů do fungování kulturních institucí.⁷⁴ Popis jejího vývoje z pohledu legislativy, cenzury, činnosti stranického a státního aparátu, postavení profesních organizací, postavení médií a možného vlivu státní moci na média je tedy pro účely této práce naprosto zásadní. Zabývat se budeme zejména aktuální strukturou a mechanismy fungování kulturní politiky ve zkoumaných obdobích, tedy v létě 1948 a 1952.

3.2.1 Aktuální stav v létě 1948

Základní model totalitního způsobu řízení a regulace médií v Československu se v hlavních rysech ustavil především v letech 1945-1948. „Jednalo se o centralizovaný systém regulace sdělovacích prostředků, které sice zůstávaly ve veřejné sféře, ale podstatně se omezila jejich nezávislost a otevřenost.“⁷⁵ V následujícím textu se pokusím v důležitých bodech shrnout původ, strukturu a fungování tohoto základního systému,

⁷³ Šebesta 2005: 7-8 [online]

⁷⁴ definice viz Knapík 2004: 7

⁷⁵ Blodigová 2002: 70

a komparací s popisem jeho pokročilého stádia v roce 1952 poukázat na významné strukturální a funkční rozdíly.

Na cestě k únorovému převratu

Aby byly souvislosti okamžitého stavu kulturní politiky v létě 1948 dostatečně srozumitelné, je třeba nejprve stručně shrnout nejpodstatnější předúnorové a poúnorové události, které mu předcházely.

Většina relevantních zdrojů, včetně ideologicky zatíženého čtvrtého dílu Dějin československé žurnalistiky,⁷⁶ se shoduje v tom, že pro poválečný vývoj v oblasti médií byl určující už Košický vládní program, vyhlášený v dubnu 1945. Požadavky na něm vznesené vedly v průběhu poválečných let především k postupné likvidaci soukromého nezávislého vydělečného tisku, který byl označen za jednoho z viníků krize předválečné republiky, koncentraci většiny tiskovin do rukou politických stran Národní fronty a také několika vlnám personální očisty redakcí, novinářských organizací a příslušných úřadů.⁷⁷

Rozhodující úloha ve věcech médií připadla nově vzniklému ministerstvu informací.⁷⁸ Právě prostřednictvím tohoto úřadu, který vedl Václav Kopecký,⁷⁹ komunisté už před únorovým převratem postupně vytvářeli základy pro řízení tisku v podmínkách totalitního režimu.⁸⁰

⁷⁶ KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Jozef. Dějiny československé žurnalistiky, IV. díl : Český a slovenský tisk v letech 1944-1987. 1. vyd. Praha : Novinář, 1989. 223 s.

⁷⁷ Křivánková, Vatrál 1989: 41

⁷⁸ Ministerstvo informací v roce 1948 změnilo oficiální název na „Ministerstvo informací a osvěty“ (viz Kločková 2008 [online]). Pro účely této práce je ovšem tato změna nedůležitá, proto se budu i nadále držet obecného pojmenování „ministerstvo informací“ (poznámka autora).

⁷⁹ Václav Kopecký (* 27. 8. 1897 - † 5. 8. 1961): čs. komunistický politik, za druhé světové války člen moskevského vedení KSČ, od 1945 člen předsednictva ÚV KSČ, 1948-1953 ministr informací, 1954 ministr kultury (Knapík 2002: 137)

⁸⁰ viz Bednařík 2004: 132-133 [online]

Jakým způsobem se tak dělo, lze vysvětlit na proměnách legislativního rámce, v němž se pohybovala média. Po osvobození se sice formálně vrátil před rok 1938⁸¹, brzy však doznal změn, které jej značně rozkolísaly, a to aniž by vznikl nový komplexní zákon upravující tiskové záležitosti. Protože vznik takové právní úpravy narážel na rozpor mezi ústavně zakotvenou svobodou tisku a trváním na vyloučení soukromých vydavatelů, komunisté ovlivňovali směřování poválečné žurnalistiky na vlastním ministerstvu informací prostřednictvím svévolných vyhlášek, účelového hospodaření s nedostatkovým papírem a dalších byrokratických manévrů.⁸² „Vytvořil se tak stav jakéhosi setrvalého provizoria, ukončený až komunistickým převratem, kdy dané poměry fungovaly na základě politických dohod, aniž byly dostatečně zakotveny v legislativě.“⁸³

Výstižně to dokumentuje poválečný vývoj cenzury. Politické strany seskupené v Národní frontě nejprve odmítly zákonně stanovenou preventivní cenzuru a už od května 1945 ji praktikovaly pouze dobrovolně. Opětovné zavedení její obligatorní formy však brzy začali vyžadovat především zástupci nekomunistických stran, kteří si v situaci, kdy klíčové ministerstvo informací ovládali komunisté, uvědomili, „že tisk ve skutečnosti podléhá daleko pronikavějšímu omezování, než kdyby byl cenzurován.“⁸⁴ Vyhrocení vnitrostátních i mezinárodních politických poměrů pak ruku v ruce s vyostřením rétoriky nekomunistického tisku dovedlo na konci roku 1947 ke stejnému požadavku i komunisty, kteří původně byli jednohlasně proti.

Ačkoliv o zavedení cenzury v té době už začala uvažovat vláda, paralelně se po tajných jednáních komunistických funkcionářů vytvořil kontrolní odbor, který dohlížel

⁸¹ Ústavně byla zaručena svoboda tisku, formálně platil tiskový zákon z roku 1863 ve znění s pozdějšími doplněními a zákon na ochranu republiky z roku 1923. Zákon o postavení redaktorů a o Svazech novinářů přijatý v květnu 1947 stávající poměry zásadním způsobem neproměnil (viz Drápala 2000: 49 a Československo. Zákon ze dne 28. května 1947 o postavení redaktorů a o Svazech novinářů).

⁸² Drápala 2000: 48 a Bednařík 2004: 134-136 [online]

⁸³ Drápala 2000: 46

⁸⁴ Kaplan, Tomášek 1994: 9

na média a v případě identifikace závadného textu⁸⁵ postupoval příslušný list Státní bezpečnosti. Tento orgán byl spjat s úřady, které ovládali komunisté: vytvořen byl na ministerstvu vnitra a formálně podléhal ministerstvu informací.⁸⁶ Aniž by o tom tedy nekomunističtí ministři cokoliv tušili, svérázný druh cenzury se v Československu praktikoval ještě před rozhodujícím mocenským střetem, byť dosud nebyl adekvátním způsobem legislativně ukotven.⁸⁷

Z výše uvedeného je patrné, že už v mezidobí po skončení války a před únorovým převratem se moc nad médii koncentrovala především na ministerstvu informací v rukou Václava Kopeckého. V rámci tohoto úřadu vznikl tiskový odbor, který měl podobné kompetence jako protektorátní tiskový odbor předsednictva ministerské rady a ministerstva vnitra.⁸⁸ Právě tento odbor měl jako jeden z klíčových orgánů ministerstva informací zásadní vliv na prosazování nové koncepce českého tisku. Mezi jeho nejdůležitější kompetence patřilo obhospodařování papíru a navrhování seznamu povolených periodik, který následně schvalovali zástupci politických stran a zájmové organizace na poradě u ministra informací. Tím tiskový odbor ministerstva informací de facto rozhodoval o tom, která periodika budou vycházet a která nikoliv.⁸⁹

Jedna z nejdůležitějších otázek, která v souvislosti s médii vyvstala po skončení války, se týkala novinářů a jejich profesních organizací. Protože i v očistných komisích, které posuzovaly činnost novinářů za protektorátu, získali významné pozice komunisté, také tento institut částečně zneužili jako prostředek k odstraňování politicky nepohodlných konkurentů.⁹⁰

⁸⁵ „Závadnost“ byla pro tyto účely pojata tak široce, aby kontrolní odbor mohl volat vydavatele k odpovědnosti prakticky kvůli čemukoliv. Mezi „problémové“ oblasti patřily: a) dvouletý hospodářský plán, b) štvání proti slovanským národům, c) otázky zásobovací a vyživovací, d) základní linie naší vnitřní a zahraniční politiky, e) věci obrany státu (Kaplan, Tomášek 1994: 11).

⁸⁶ Malý 2005: 227

⁸⁷ Kaplan, Tomášek 1994: 8-12

⁸⁸ Bednařík 2004: 133, 140 [online]

⁸⁹ tamtéž: 133-134, 136

⁹⁰ tamtéž: 139-140

Metodicky ještě účinnější čistku umožnilo přijetí zákona č. 101/1947 Sb. o postavení redaktorů a o Svazech novinářů na konci května roku 1947, který stanovil zákonnou oporu pro existenci Svazu Československých novinářů. Nejdůležitější funkci plnily třetí odstavce §6 a první odstavce §9 tohoto zákona, které jasně stanovovaly, že žurnalistou může být pouze člen profesní organizace. Vzhledem k tomu, že disciplinární rada této organizace mohla kteréhokoliv jejího člena vyloučit, skrýval se v tomto právním předpisu mimořádně efektivní nástroj na personální čistky.⁹¹ Plně byl však využit až v kritických dnech února 1948.⁹²

Demokratičtí žurnalisté sice oceňovali, že nová úprava respektovala jejich právo psát svobodně v souladu se svým svědomím, na druhé straně ale kritizovali fakt, že výkon novinářského povolání byl podle stejného zákona vázán na členství v jednotné novinářské organizaci. „Svaz českých novinářů a Zvaz slovenských novinářů, které v květnu 1946 vytvořily jako společný reprezentativní orgán Ústřední svaz československých novinářů, se tak staly v podstatě profesními komorami s povinným členstvím.“⁹³

Výrazných změn doznala v nových podmínkách také poválečná soustava periodického tisku. Kromě toho, že mohly vycházet pouze listy politických stran Národní fronty, státních úřadů, veřejnoprávních institucí a korporací celonárodního významu, mnoho titulů z různých důvodů zaniklo, několik zcela nových naopak vzniklo, některá předválečná periodika byla obnovena a některá musela po válce vycházet pod jiným názvem.⁹⁴ Celkově tak došlo k výrazné redukci titulů. V roce 1947 vycházelo v Praze 10 deníků v čele s nejprodávanějším Rudým právem (průměrný náklad 500 000 výtisků). Druhý titul, kterému se věnuje tato práce, Lidová demokracie, se řadila s nákladem 185 000 výtisků až na páté místo.⁹⁵

⁹¹ viz Československo. Zákon ze dne 28. května 1947 o postavení redaktorů a o Svazech novinářů

⁹² Bednařík 2004: 142 [online]

⁹³ Drápala 2000: 49

⁹⁴ Bednařík 2004: 134 [online]

⁹⁵ Zieris 1947: 24

Únor 1948 a jeho důsledky

Klíčovou roli v únorových dnech sehrály akční výbory a vazba komunistů na Revoluční odborové hnutí. Kvůli obstrukcím odborářů v tiskárnách a elektronických podnicích se ke čtenářům nedostávala periodika odporující komunistickému pohledu na politickou krizi.⁹⁶

Akční výbory v čele s Ústředním akčním výborem Národní fronty umožnily komunistům prosazovat vlastní mocenské zájmy na jakékoli úrovni, protože brzy vznikly prakticky ve všech kulturních organizacích. Šlo přitom o revoluční nástroje postrádající faktickou oporu v legislativě.⁹⁷ Nejprve se AV zformovaly ve strategických oblastech, tedy i v médiích. „V den přijetí demise nekomunistických ministrů prezidentem republiky, 25. února, začal rovněž pracovat (...) akční výbor Svazu českých novinářů.“⁹⁸

Nejdůležitější funkcí všech AV bylo vylučování odpůrců KSČ a jiných nepohodlných osob z veřejného života. V případě novinářů byl systém obzvláště efektivní, protože v souladu se zákonem č. 101/1947 Sb. nesměli vykonávat žurnalistické povolání novináři mimo profesní organizaci, tedy ani ti, které příslušný akční výbor zbavil členství.⁹⁹ Zvláštní kulturní komise zřízená v březnu v rámci ÚAV NF sice formálně umožňovala všem „vyakčněným“ požádat o přezkoumání vlastního případu, naděje na zvrácení byla ovšem pro osoby, které režim už jednou označil za nepřátele, minimální.¹⁰⁰

⁹⁶ Bednařík, Cebe 2008: 53 [online]

⁹⁷ Knapík 2004: 22

⁹⁸ Knapík 2006: 19

⁹⁹ Interpretace tohoto zákona komunistickou mocí byla přitom přinejmenším svévolná. Jasně se to ukázalo na říjnovém sjezdu novinářské organizace, na kterém ministr informací Kopecký tvrdil, že zákon od novinářů vyžadoval „výslovně kladný postoj k lidově-demokratickému zřízení.“ (Knapík 2004: 36) Nic takového ovšem v textu této právní úpravy nestojí (srov. Knapík 2004: 36 a Československo. Zákon ze dne 28. května 1947 o postavení redaktorů a o Svazech novinářů).

¹⁰⁰ Knapík 2004: 22

Další fázi čistek odstartovala revize členských kartoték syndikátů. Počet vyloučených tak začal dramaticky narůstat a na rozhodujících místech docházelo k výrazným personálním obměnám.¹⁰¹ Ty běžně prováděli v nekomunistických periodikách v součinnosti s akčními výbory sympatizanti KSČ.¹⁰²

Po únorovém převratu Kopeckého ministerstvo informací na podnět vlády či na základě usnesení poslanců Národního shromáždění a jiných orgánů ještě upevnilo moc nad médii. Nejprve zostřílo dohled nad tiskem administrativně. V dubnu 1948 vydalo spolu s ministerstvem průmyslu vyhlášku, „podle níž mohl držitel tiskařské živnosti tisknout pouze ta periodika, u nichž byl vydavatel schopen předložit povolení k tisku (...)“.¹⁰³ Toto povolení přitom uděloval ten samý úřad, který se podílel na vydání vyhlášky: ministerstvo informací.

V květnu následovalo znárodnění polygrafických podniků, které fakticky znamenalo legislativní ovládnutí tiskáren. Na začátku června tato opatření doplnil už osvědčený prostředek k likvidaci či omezení činnosti nepohodlných listů: snížení přidělů tehdy nedostatkovému papíru.¹⁰⁴ Současně ministr Kopecký omezil novinovou a časopiseckou inzerci, a odsoudil tak periodický tisk k závislosti na státních dotacích.¹⁰⁵ Aktuální postavení médií a novinářů konzervovala Ústava Československé republiky, která formálně zaručovala svobodu tisku, nepřipouštěla předběžnou cenzuru a vydávání periodik za účelem zisku a potvrzovala dominanci Kopeckého úřadu ohledně povolení k tisku.¹⁰⁶ V důsledku vyjmenovaných opatření bylo v době po únoru 1948 zastaveno zhruba 570 titulů.¹⁰⁷

¹⁰¹ Knapík 2006: 20

¹⁰² Bednařík, Cebe 2008: 53 [online]

¹⁰³ Bednařík, Cebe 2008: 53 [online]

¹⁰⁴ tamtéž

¹⁰⁵ Groman 2008: 60 [online]

¹⁰⁶ viz Československo. Ústavní zákon ze dne 9. května 1948 : Ústava Československé republiky

¹⁰⁷ Blodigová 2002: 74

Po únorovém puči také došlo k přerozdělení vlivu mezi mocenskými centry. Podstatně stoupl význam stranického sekretariátu, tedy i kulturního a propagačního oddělení ÚV KSČ v čele s Gustavem Barešem.¹⁰⁸ Orgán, který až dosud reguloval jen komunistický tisk, se náhle proměnil v reálnou protiváhu tiskového odboru ministerstva informací.

Vztah Barešova a Kopeckého úřadu byl vzhledem k politickým ambicím, rozdílnému pojetí kulturní politiky a vzájemné averze obou funkcionářů od počátku problematický a často vyvrcholil v otevřené spory.¹⁰⁹ Zatímco ministerský orgán reguloval přiděly papíru a rozhodoval o tom, která periodika budou nebo nebudou vycházet, tiskový odbor kulturpropu pod vedením Bedřicha Vody-Pexy¹¹⁰ prováděl každodenní kontrolu médií, vydával závazné směrnice pro redakce, posuzoval jejich činnost a měnil jejich vedení. „Šéfredaktoři byli tiskovému odboru stranicky odpovědní za ideově politický obsah listu.“¹¹¹ Navíc straničtí úředníci byli na tyto obsahy obzvláště citliví: chyby v tisku či rozhlase nebyly považovány za běžné tiskové chyby, ale za úmyslné činy a provokace nepřátel režimu.¹¹²

Popsaná proměna mocenských propozic se projevila také v profesních organizacích. Už v kritických únorových dnech stál Svaz novinářů za politikou KSČ a nedlouho poté začal plně koordinovat svou činnost se závěry stranického sjezdu.¹¹³

Navzdory všem totalizujícím opatřením v oblasti kulturní politiky se však obsahové změny dostavily až se zpožděním. Vysvětlit to lze jednak určitou nejednotností komunistických funkcionářů v otázce uplatňování moci, jednak

¹⁰⁸ Gustav Bareš, vl. jm. Gustav Breitenfeld (* 22. 10. 1910 - † 13. 9. 1979): čs. komunistický politik, ideolog a novinář, 1949-1952 člen předsednictva ÚV KSČ, 1946-1949 vedoucí Kulturního a propagačního oddělení ÚV KSČ (Knapík 2002: 46-47)

¹⁰⁹ Knapík 2006: 25-26

¹¹⁰ Bedřich Voda-Pexa (* 6. 3. 1908 - † 14. 11. 1953): čs. pracovník aparátu ÚV KSČ, od 1945 vedl tiskový odbor Kulturního a propagačního oddělení, od 1952 tajemník ÚV KSČ (Knapík 2002: 248)

¹¹¹ Bednařík, Cebe: 2008: 55 [online]

¹¹² Kaplan, Tomášek 1994: 14

¹¹³ Bednařík, Cebe 2008: 54-55 [online]

dozníváním iluzí o tzv. československé cestě k socialismu, jednak snahou komunistů prosadit se u co nejširšího okruhu kulturní inteligence a s jistým časovým omezením také pragmatickým ohledem komunistů na parlamentní volby.¹¹⁴

Kromě toho ani tak centralizovaný stát, jakým bylo Československo v poúnorové době, nefungoval na principu zázračné stěly: cestu od politické proklamace ke společenské praxi ovlivňovalo na různých úrovních mnoho různě smýšlejících činitelů. Proto se hlavně zpočátku objevovaly výrazné rozdíly mezi oficiální stranickou doktrínou a její realizací na stránkách dobového tisku.¹¹⁵ Archivní dokumenty například dovozují, že tiskový odbor kulturpropu nefungoval pod vedením Vody-Pexy úplně ideálně. Podřízení si stěžovali, že se vedoucí o odbor nestará.¹¹⁶

„I když tedy formující se režim postuloval na jaře 1948 ústy svých představitelů nové principy kulturní politiky na více či méně ideologickém podkladě, přesto nebyly (a zatím ani nemohly být) důsledně mocensky vymáhány. (...) I proto se specifický úsek ‚poúnoří‘¹¹⁷ vyznačoval z pohledu režimu (obezřetnou a relativní) liberálností v otázkách obsahu umělecké tvorby a přístupu ke kulturní oblasti jako celku.“¹¹⁸

Specialista na historii kultury Jiří Knapík se pokusil s vědomím nutnosti jistých zobecnění a zjednodušení dokonce i o periodizaci kulturní politiky v závislosti na míře její totality. Přejíždě obdoby, v němž se restriktivní nástroje budoucího režimu teprve vytvářely, podle něj končí až podzimem 1948.¹¹⁹ Na jiném místě uvádí, že počátkem léta lze datovat jakousi jeho druhou část, spojenou s přehodnocováním politiky KSČ a

¹¹⁴ Parlamentní volby se konaly v Československu 30. května 1948 (viz Výsledky voleb v Československu 2009 [online]).

¹¹⁵ Groman 2008: 58 [online]

¹¹⁶ NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 398, Návrh na reorganizaci Tiskového odboru, 9. 3. 1948, str. 1

¹¹⁷ „Poúnoří“ je termín Karla Kaplana označující období po únorovém převratu (poznámka autora).

¹¹⁸ Knapík 2006: 30

¹¹⁹ tamtéž

nástupem razantnějších postupů v návaznosti na vyhrocující se mezinárodní politickou situaci.¹²⁰

Nicméně ani tyto programové změny ještě nemohly tak rychle vystřídat staré myšlení, proto charakterizuje i tuto druhou část přechodové fáze jako ideově nevyhraněnou. „Jedna věc byl obrat čelných představitelů, druhá pak myšlení značné části kulturních činitelů uvažujících stále v kolejích konceptu tzv. specifické cesty.“¹²¹ Je tudíž zcela legitimní se domnívat, že popsany relativně netotalitní stav kulturní politiky přibližně odpovídá její aktuální podobě v letních měsících, v nichž probíhaly letní olympijské hry v Londýně.

3.2.2 Aktuální stav v létě 1952

Aby bylo zcela zřejmé, jaké změny prodělala kulturní politika do dalších letních olympijských her v Helsinkách, je zapotřebí popsat její vývoj od těch předchozích. Jak už bylo řečeno, podzim 1948 ukončil přechodové období, v němž sice už formálně platila restriktivní opatření totalitního charakteru, chyběla však dostatečná vůle k jejich vymáhání. V září vyhlásilo vedení KSČ tzv. „ostrý kurz“¹²², který si kladl za cíl právě důsledné uplatňování ideologických kritérií zaváděných od jara. Od této chvíle se začal výrazně proměňovat i obsah umělecké tvorby.

Obecné zostření režimu mělo vést k potlačení opozičních sil v zemi. Události na červencovém XI. všesokolském sletu,¹²³ nespokojenost obyvatelstva se zásobováním a životní úrovní ruku v ruce s vyhrocující se mezinárodní politikou mohly signalizovat krizi poúnorového zřízení, „proto KSČ hledala cesty, jak ještě více podlomit síly

¹²⁰ tamtéž: 33

¹²¹ tamtéž: 36

¹²² Změny kulturní politiky byly oficiálně formulovány až v listopadu 1948, její definitivní rámec pak určila „generální linie“ vyhlášená na IX. sjezdu KSČ v květnu 1949, na němž byl mimo jiné označen socialistický realismus za jedinou přípustnou tvůrčí uměleckou metodu (Knapík 2006: 39-40).

¹²³ Zejména závěrečný průvod XI. všesokolského sletu vyzněl jako protivládní demonstrace, brzy následovala represivní opatření (Národní archiv České republiky 2008 [online]).

potenciálním opozičním náladám“.¹²⁴ Jako východisko posloužila v drtivé většině oblastí inklinace k sovětskému vzoru a ani kulturní sféra nebyla výjimkou. Její směr určilo na dlouhá léta učení sovětského ideologa Andreje Ždanova,¹²⁵ jehož základem bylo přesvědčení, že veškeré umění má přinášet užitek především sovětskému či lidově demokratickému režimu.¹²⁶ Důležitou komplexní kulturněpolitickou směrnicí pro všechny umělecké obory představil v duchu ždanovského pojetí až v lednu 1950 na plenárním zasedání svazu spisovatelů marxistický literární kritik Ladislav Štoll.¹²⁷ Šlo o proslulou přednášku „Třicet let bojů za českou socialistickou poesii“, která stanovila především závaznou normu v oblasti literatury, hojně k ní však odkazovaly i ostatní umělecké obory.¹²⁸

Nový směr kulturní politiky přinesl také legislativní změny. Už v říjnu 1948 byl přijat Zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky, který legitimizoval do té doby už prováděnou cenzurní praxi a „poskytoval státu a potažmo vedoucí politické straně možnost zrušit jakékoli periodikum“.¹²⁹ Podobný efekt ve smyslu právní legitimizace již aplikovaných postupů měl i Zákon č. 184/1950 Sb. o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů. Podle § 1 tohoto zákona bylo posláním tisku „napomáhat budovatelskému úsilí československého lidu a jeho boji za mír a spolupracovat na jeho výchově k socialismu“.¹³⁰ Zákon dále znemožňoval, aby se vydávání tisku stalo předmětem soukromého podnikání, omezoval spektrum subjektů,

¹²⁴ Knapík 2006: 34

¹²⁵ Andrej Alexandrovič Ždanov (* 14. 2. / 26. 2. 1896 - † 31. 8. 1948): sov. politik, vedoucí ideolog VKS(b) (Universum 2002d: 780)

¹²⁶ Knapík 2006: 34-39

¹²⁷ Ladislav Štoll (* 26. 6. 1902 - † 6. 1. 1981): čs. komunistický politik a ideolog, 1953-1956 postupně ministr vysokých škol, školství a kultury, od 1946 člen ÚV KSČ (Knapík 2002: 233-234)

¹²⁸ Knapík 2009: 49

¹²⁹ Groman 2008: 60 [online], viz také „Zastavení periodického tiskopisu“ v § 60-63 (Československo. Zákon ze dne 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky)

¹³⁰ Československo. Zákon ze dne 20. prosince 1950 o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů

kteřé jej mohly provozovat, definoval postavení Svazu československých novinářů¹³¹ a obdobně jako Zákon č. 101/1947 Sb. o postavení redaktorů a o Svazech novinářů vázal výkon novinářského povolání na povinné členství v této organizaci.¹³² Nová právní úprava ještě zrušila řadu ostatních zákonů a předpisů, které do té doby stejně platily už pouze formálně.¹³³

Na realizaci ideologických zásad v praxi a kontrole dodržování nastavených legislativních pravidel se podílela tři mocenská centra: stranický aparát, státní správa a umělecké svazy. Po vyhlášení „ostrého kurzu“ v souladu s doktrínou vedoucí úlohy strany ještě stoupl význam sekretariátu ÚV KSČ: jeho příslušná oddělení lze od té doby vzhledem k jejich struktuře v podstatě pokládat za stranická ministerstva.¹³⁴ Tuto dominanci stranických orgánů ukončila až další reorganizace mocenských propozic na konci roku 1951.¹³⁵

Zvláštní postavení měla v tomto systému kulturní rada ÚV KSČ, ustavená v září 1948 s úkolem koordinovat přestavbu kulturní politiky. Zpočátku bylo jejím úkolem médiím všeobecně určovat agendu.¹³⁶ Vztah rady a Barešova kulturpropu nikdy nebyl formálně definován. Podle generálního tajemníka KSČ Rudolfa Slánského¹³⁷ tvořila rada výkonnou složku, která nebyla kulturpropu ani nadřízená, ani podřízená.¹³⁸ V každém případě její vliv postupně upadal, stejně jako v určitém období vliv

¹³¹ „Podle zákona si veškeré rozhodovací pravomoci o postavení každého novináře uvnitř všech redakcí ponechával svaz novinářů.“ (Köpplová 2005: 12)

¹³² Bednařík, Cebe 2008: 54-55 [online]

¹³³ Rohlíková 1992: 54

¹³⁴ Groman 2008: 58-59 [online]

¹³⁵ Knapík 2006: 115

¹³⁶ Končelík 2005: 15 [online]

¹³⁷ Rudolf Slánský (* 31. 7. 1901 - † 3. 12. 1952): čs. komunistický politik, 1945-1951 generální tajemník KSČ, po vykonstruovaném soudním procesu popraven (Universum 2002d: 130)

¹³⁸ Knapík 2006: 41

Kopeckého ministerstva informací. Naopak kulturně propagační oddělení výrazně posilovalo, a to i z personálního hlediska.¹³⁹

Umělecké svazy plnily funkci jakýchsi „převodových pák“¹⁴⁰ tohoto systému. Už nešlo o dobrovolná zájmová a profesní sdružení, ale o poslušné vykonavače stranických direktiv. V případě novinářů to jednoznačně formuloval v říjnu 1948 na 1. celostátním sjezdu SČN ministr Kopecký, když definoval roli médií jako nástroj propagandy, který má především sloužit budování socialistické společnosti.¹⁴¹ V souvislosti s politikou „ostrého kurzu“ se navíc zpřísnily podmínky členství a proběhla další vlna čistek, tentokrát nikoliv metodou vylučování jednotlivců, ale metodou vytváření nového jmenného seznamu.¹⁴² Roli SČN významně posílil zákon č. 184/1950 Sb. Podle něj připadly svazové organizaci veškeré rozhodovací pravomoci o postavení žurnalistů v rámci dané redakce. „Charakter Svazu čs. novinářů se proklamativně změnil ze stavovského a zájmového na ideový, resp. ‚ideově výchovný‘.“¹⁴³

Úloha samotných novinářů v novém systému plném restriktivních opatření byla složitá. Komunisté považovali tisk za vlastní prodlouženou ruku a žurnalistům to dávali důrazně najevo.¹⁴⁴ To se také projevilo na obsahové stránce jejich práce. Noviny začaly být jednotvárné, informačně chudé, žánrově fádňí a graficky nenápadité, unifikované.¹⁴⁵ „I když se z novinářských vzpomínek a rozhovorů vedených s novináři činnými právě po únoru 1948 může zdát, že mechanismus, který na ně KSČ aplikovala, rozkryli a naučili se s ním pracovat, je mnohem pravděpodobnější, že v nastalé situaci prostě

¹³⁹ Kaplan, Tomášek 1994: 12-13

¹⁴⁰ Funkci „převodové páky“ mělo rovněž ROH, které bylo ještě do roku 1949 dokonce nadřizeno ostatním převodovým pákám (Knapík 2006: 46).

¹⁴¹ Bednařík, Cebe 2008: 54 [online]

¹⁴² Knapík 2006: 42

¹⁴³ Köpplová 2005: 12

¹⁴⁴ Kaplan 2007: 50

¹⁴⁵ Köpplová 2005: 10

hledali spíše prostor pro svou profesní i soukromou realizaci.¹⁴⁶ Výrazně se proměnil význam autocenzury, který se posunul „z roviny mravně podmíněné sebekontroly do roviny pragmatického vyhovování tlaku režimu“.¹⁴⁷ Manévrovací prostor novinářů se ještě zúžil v listopadu 1950, když byla zavedena funkce dohlížecích redaktorů.¹⁴⁸

Velmi podstatný vliv na celou kulturní sféru měl překotný politický vývoj začátku 50. let zahrnující kolektivizaci, útok na církev, první monstrprocesy aj.¹⁴⁹ Všechny tyto události vytvořily atmosféru strachu, ve které už nebylo tak snadné ignorovat zavedený řád, a to jak v novinářském zaměstnání, tak v jiných oblastech. Média v tomto období navíc sehrála obzvláště odpudivou roli, když byla použita „nejen k zostouzení obžalovaných, ale i k šíření ideologického teroru mezi obyvatelstvem“.¹⁵⁰

Zároveň se s prohlubujícími se hospodářskými potížemi objevovaly příznaky vážnější krize režimu, a proto bylo potřeba hledat viníky nejen mezi skutečnými nepřáteli, ale zrovna tak ve vlastních řadách.¹⁵¹ Tím se také nakonec vyřešil problém dvoukolejnosti státní správy a mocenský spor mezi Kopeckým a Barešem. Zatímco dosud měl návrh Barešův kulturprop, rozsáhlá reorganizace na konci roku 1951 poměr sil otočila. Krátce poté, co byl odvolán z funkce generálního tajemníka KSČ Rudolf Slánský, neustál svou pozici ani Gustav Bareš a došlo k dalším významným organizačním a personálním změnám. Vůdčí postavení získal ministr informací Václav Kopecký.¹⁵²

Ačkoliv nelze popřít ani tendenci jistého uvolňování v kulturní sféře spojeného v případech tisku s pádem Bareše a rozpadem kulturpropu, je třeba tuto vnímat v kontextu tehdejších událostí. Jiří Knapík hovoří v této souvislosti o „podivném tání ve stínu

¹⁴⁶ Groman 2008: 60 [online]

¹⁴⁷ tamtéž

¹⁴⁸ Od počátku roku 1951 lze dohlížecí redaktory považovat za cenzory (Kaplan, Tomášek 1994: 14).

¹⁴⁹ Knapík 2006: 46

¹⁵⁰ Rohlíková 1992: 55

¹⁵¹ Knapík 2006: 110

¹⁵² tamtéž: 112-152

šibenic:“¹⁵³ „Apely na oprošťování od striktně ideologických agitek, rozvolnění dosavadních dogmatických požadavků na socialistické umění mohly na českou kulturu někde působit pozitivně. Zdaleka ovšem nelze hovořit o nějakém skutečném uvolňování.“¹⁵⁴

Letní olympijské hry v Helsinkách tak proběhly v období, kdy v Československu panoval velice tuhý stalinismus, a to nejen v oblasti médií. Systém kontroly tisku sice nezaznamenal významnějších institucionálních změn, podstatně se ovšem zvýšil tlak na jeho dodržování, a to vedlo i k obsahové proměně novin. Ta se velmi pravděpodobně projevila i na mediálním obrazu druhých poválečných letních olympijských her.

3.2.3 Komparace období

Z institucionálního hlediska zdaleka nelze hovořit o nějakých propastných rozdílech mezi kulturní politikou v létě 1948 a v létě 1952. Přesto i v této rovině došlo během čtyř let k určitým změnám, a to dokonce i v oblasti legislativy: zatímco v prvním období platil pouze Zákon č. 101/1947 Sb. o postavení redaktorů a Svazech novinářů a Ústavní zákon č. 150/1948 Sb. (Ústava Československé republiky), ve druhém vyšly v platnost ještě další dva, které v širším měřítku legitimizovaly již zavedenou praxi, což vedlo k jejímu důslednějšímu dodržování. Zákon č. 231/1948 na ochranu lidově demokratické republiky legitimizoval cenzuru a možnost zrušení jakéhokoliv periodika a Zákon č. 184/1950 Sb. o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů striktně definoval cíle socialistické žurnalistiky a upřesnil postavení novinářské organizace.

I SČN zaznamenal ne úplně zanedbatelnou proměnu. Už před vyhlášením „ostrého kurzu“ v něm sice proběhly první čistky a zvítězil názor, že nejlepší cestou bude plná koordinace činnosti s KSČ. Stále však šlo o spíše stavovskou či profesní

¹⁵³ Tak nazval Jiří Knapík ve své knize „V zajetí moci“ (KNAPÍK, Jiří. *V zajetí moci : Kulturní politika, její systém a aktéři 1948-1956*. 1. vyd. Praha : Libri, 2006. 357 s.) přímo kapitulu pojednávající o tomto období (poznámka autora).

¹⁵⁴ Knapík 2006: 173

komoru. Po vyhlášení „ostrého kurzu“ se zpřísnily podmínky členství, zefektivnily se čistky a SČN se stal spíše ideově výchovnou organizací, již zcela pod kontrolou KSČ. Navíc začal mít rozhodující slovo i mezi samotnými novináři uvnitř redakcí.

Po čtyřech letech, uplynulých od olympiády v roce 1948, lze rovněž zaznamenat posun v rovině orgánů, které se podílely na realizaci nastaveného systému. Zatímco tři roky po válce ještě hořel kompetenční spor mezi Kopeckého tiskovým odborem a Barešovým kulturpropem, za další čtyři roky už Bareš i jeho organizace stáli mimo mocenské pozice a československému mediálnímu systému dominoval jediný úřad: ministerstvo informací. Kulturní sféra se sice díky tomu částečně uvolnila, zároveň ale došlo k výraznější centralizaci moci, která už nebyla poznamenána soupeřením dvou znepřátelených center.

Porovnáme-li cenzurní praxi obou období, ta pozdější se opět ocitá blíže totalitnímu pojetí. V létě roku 1948 prováděli kontrolu tisku zaměstnanci kulturpropu a šéfredaktoři odpovídali za obsah svých listů pod hrozbou vyhazovu. Za čtyři roky už cenzuru prováděli dohlížecí redaktoři přímo v redakcích.

Přesvědčivý argument pro vymáhání všech restriktivních opatření přinesly děsivé události 50. let, vytvářející tak odlišnou atmosféru od té poválečné. Zatímco první období charakterizovala ještě nejednotnost na vedoucích pozicích, doznívající iluze o specifické československé cestě, aktuálnost parlamentních voleb spojená se snahou komunistů získat do vlastních řad co nejširší okruh intelektuálů a především pak nedokonalá centralizace bez důsledného vymáhání již existujících nařízení, ve druhé fázi už nelze hovořit ani o nejednotnosti, ani o československé cestě, natož o potřebě získat během volebního období intelektuální vrstvy. Především centralizace a efektivita vymáhání zavedených pravidel se podstatně posílila.

Komparace obou období tedy jednoznačně poukazuje na to, že během olympijských her v Helsinkách v létě roku 1952 podléhala média v Československu daleko přísnějšímu systému než během londýnských her o čtyři roky dříve.

3.2.4 Zkoumané deníky v letech 1948-1952

Pro vysvětlení všech souvislostí nestačí popsat činnost vybraných deníků ve zkoumaném období, ale je nutné je charakterizovat komplexněji. V následujícím shrnutí proto nechybí ani údaje o jejich vzniku, struktuře, politické orientaci a výčet nejdůležitějších událostí z jejich historie.

Rudé právo

V roce 1920 vznikl deník Rudé právo ještě jako list levice v sociální demokracii. Ústředním tiskovým orgánem ÚV KSČ se stal až o rok později se vznikem Komunistické strany Československa. Prvním šéfredaktorem se stal Bohumír Šmeral.¹⁵⁵ V meziválečném období na vydávání listu přímo participovaly významné osobnosti komunistické strany. Krátce byl šéfredaktorem i Jan Šverma¹⁵⁶ a na vedení se podílel i Klement Gottwald.¹⁵⁷

Prvorepublikové úřady na Rudé právo často uplatňovaly cenzurní zásahy a několikrát ho i zastavily. Během okupace vycházel deník ilegálně a zapojil se do odboje. V boji za osvobození položilo život 10 redaktorů, vedle Jana Švermy i Julius Fučík.¹⁵⁸ Po osvobození bylo obnoveno legální vydávání a deník se brzy stal nejrozšířenějším v Československu.¹⁵⁹

V poválečném období mělo Rudé právo velmi důležitou úlohu při revolučních událostech v roce 1948. Vedle nezpochybnitelné role v kritických únorových dnech je třeba zmínit jeho příspěvek k ovládnutí SČN komunisty. Zároveň ovšem musím podotknout, že tíživá hospodářská situace Československa se v poválečném období

¹⁵⁵ Beránková, Křivánková, Ruttkay 1988: 93-98

¹⁵⁶ Jan Šverma (* 23. 5. 1901 - 10. 11. 1944): čs. komunistický politik a novinář, blízký spolupracovník Klementa Gottwalda, 1935-1938 poslanec NS, zahynul při SNP (Universum 2002d: 341)

¹⁵⁷ Klement Gottwald (* 23. 11. 1896 - † 14. 3. 1953): čs. politik KSČ, 1948-1953 prezident ČSR (Universum 2002b: 51)

¹⁵⁸ Julius Fučík (* 23. 2. 1903 - † 8. 9. 1943): čs. komunistický novinář, literární a divadelní kritik, za okupace v odboji, popraven nacisty (Universum 2002a: 752)

¹⁵⁹ NAČR, fond č. 1261/2/18, a. j. 398-1, Denní listy české i slovenské (současný stav a vývoj), 2.11.1950

(zejména nedostatek papíru) dotkla i Rudého práva. Dokazuje to nedokonalá periodicitu (maximálně jen šest vydání do týdne, v úterý Rudé právo nevycházelo), která přetrvala až do března roku 1952 (od dubna už Rudé právo vychází každý den).¹⁶⁰

Postavení deníku v rámci tehdejší soustavy periodického tisku ještě posílilo sloučení KSC se sociální demokracií, které mělo za následek zánik Práva lidu. Na konci června 1948 pohltila sociálnědemokratický list redakce Rudého práva.¹⁶¹

V období 1948-1952, kterým se zabývá tato rigorózní práce, plnilo Rudé právo díky bezprostřední vazbě na mocenské centrum roli nejdůležitějšího média v Československu. Řídilo se plně pokyny ÚV KSČ, a proto důsledně propagovalo marxistická dogmata o beztřídní společnosti a nedotknutelnosti vedoucí strany. Ideologickou neomylnost přitom zajišťovala už jen samotná pozice šéfredaktorů, kteří byli členy nejvyšších stranických orgánů. Nejsmutnější kapitolou v dějinách listu je přímá účast na politických procesech 50. let.¹⁶²

Pozici nejrozšířenějšího periodika potvrzují údaje o prodaných nákladech. Nás zajímají především ty, které se vztahují k obdobím bezprostředně předcházejícím oběma poválečným olympiádám. Zatímco v červenci a srpnu 1948 činil náklad Rudého práva necelých 600 000 výtisků,¹⁶³ v březnu 1951 už překročil hranici 700 000.¹⁶⁴ Protože ostatní deníky těmto nákladům nemohly konkurovat, pozice nejrozšířenějšího československého deníku byla neohrožitelná.

Lidová demokracie

Lidovci začali s vydáváním svého ústředního deníku krátce po sjednocení strany v roce 1922. Prvním šéfredaktorem orgánu, který ještě nesl název Lidové listy, byl František Světlík.¹⁶⁵ Protože titul legálně vycházel i za okupace a podílel se na

¹⁶⁰ Národní knihovna ČR 2003 [online]

¹⁶¹ Bednařík, Cebe 2008: 53-54 [online]

¹⁶² Symůnková 1992: 88-89

¹⁶³ NAČR, fond KSČ-ÚV-100/1, č. 1261/0/32, sv. 196, a. j. 1227, Náš tisk od VIII. do IX. sjezdu strany

¹⁶⁴ NAČR, fond KSČ-ÚV-100/1, č. 1261/0/32, sv. 196, a. j. 1232, Remitenda časopisů za březen 1951

¹⁶⁵ Beránková, Křivánková, Ruttkay 1988: 169-170

nacistické propagandě, musel se po osvobození přejmenovat na Lidovou demokracii. Šéfredaktorem se stal bývalý člen redakce Lidových listů a zkušený křesťanskodemokratický novinář Josef Doležal, který převzal titul v nepříliš dobré ekonomické kondici.

Ačkoliv se ústřední lidovecký deník vždy orientoval převážně na čtenáře katolického vyznání, dřívější přísně konfesní charakter se v poválečném období vytratil.¹⁶⁶ Prioritou byla pod Doležalovým vedením zahraniční rubrika a především pak kritický pohled na poválečný politický vývoj v Československu.

Přestože Lidová demokracie nebyla deníkem mimořádné kvality, před nástupem nového vedení byla nejvlivnější nesocialistickou tribunou, ze které se ozývaly kritické hlasy na adresu totalizujících tendencí režimu.¹⁶⁷ Lidovečtí novináři svým psaním často riskovali vlastní svobodu a v několika případech o ni i na mnoho let přišli.¹⁶⁸ Za zmínku stojí v neposlední řadě i protestní postoje zástupců Lidové demokracie na půdě profesní organizace.¹⁶⁹

Po únoru 1948 nastoupil do čela redakce Rostislav Petera,¹⁷⁰ který sice oficiálně zastával vysokou pozici v ČSL, existuje ovšem podezření, že byl zároveň tajný komunist.¹⁷¹ Mnozí redaktoři museli odejít kvůli tomu, že dostatečně neprezentovali svůj kladný vztah k novému režimu.¹⁷² Obsah Lidové demokracie se sice obratem

¹⁶⁶ Renner 1999: 46-47

¹⁶⁷ Drápala 2005: 66-67

¹⁶⁸ Renner 1999: 48 a 93

¹⁶⁹ Bednařík, Cebe 2008: 54 [online]

¹⁷⁰ Rostislav Petera (* 5. 9. 1909 - † 21. 7. 1980): čs. novinář a politik, 1948-1963 a 1970 šéfredaktor Lidové demokracie, 1948-1963 člen předsednictva a od 1973 předseda ČSL, 1971-1976 poslanec SN FS, od 1976 SL FS, od 1971 ministr bez portfeje (Knapík 2002: 190)

¹⁷¹ Domněnku, že Petera měl vedle lidovecké stranické legitimace ještě komunistickou, zmiňuje v rozhovoru pro Katolický týdeník bývalý šéfredaktor tohoto listu Jiří Sůva (Paulas 2008 [online]).

¹⁷² NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 525, Zápis z prověrky pracovišť konané dne 8. 6. 1950 v Lidové demokracii

změnil, politická kritika úplně umlkla. Protože však mnoho novinářů z bývalé redakce ustálo poúnorové čistky, nebyla proměna obsahové stránky tak překotná, jak komunistické vedení státu vyžadovalo.

Potvrzuje to zpráva z prověrky ČSN v denících NF: „Neplní dobře (Lidová demokracie – poznámka autora) funkci deníku strany NF, protože z otiskovaného materiálu není vidět postoj lidové strany k opatřením vlády NF i k celému vývoji v našem státě.“¹⁷³

Jak vnímali úředníci kulturpropu postoj novinářů Lidové demokracie ke stávajícímu režimu, charakterizuje zpráva pro vedoucí funkcionáře KSČ z 26. července 1948: „V podstatě je možno tento postoj vyjádřit slovem alibismus a pasivní rezistence. Redakce se snaží vyhnout přímému konfliktu, ale brání se stejně angažovat upřímně pro režim, pro republiku.“¹⁷⁴

Že ani sportovní redaktoři nebyli v tomto ohledu výjimkou, dokládá Zpráva o pracovní prověrce v redakci Lidové demokracie z 8. června 1950: „Sportovní rubrika: má tři redaktory, z nichž jen jeden se věnuje cele sportu, a to ten politicky nejslabší.“¹⁷⁵ Všechny tři sportovní novináře pak autoři stejné zprávy doporučují přihlásit na politické školení.¹⁷⁶

Co se týče nákladu Lidové demokracie, v poúnorové době došlo k jeho prudkému poklesu. Zatímco ještě v roce 1947 atakoval hranici 200 000 výtisků, v červnu 1948 zaznamenal pokles na 130 000 a v 50. letech se propadl dokonce až

¹⁷³ NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 399-3. Souhrnná zpráva z prověrky pracovišť v denících NF

¹⁷⁴ citováno podle: Kaplan, Tomášek 1994: 14

¹⁷⁵ NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 525, Zpráva o pracovní prověrce v redakci „Lidové demokracie“, 8. 6. 1950, str. 3

¹⁷⁶ tamtéž, str. 5

k pouhým 60 000 výtiskům.¹⁷⁷ Upadající vliv deníku dokládá také fakt, že ve zkoumaném období 1948-1952 neměl dokonalou periodicitu (v úterý nevycházel).¹⁷⁸

¹⁷⁷ srov. Zieris 1947: 24, NAČR fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 391, Zápis ze schůze ústřední tiskové komise, 9. VI. 1948 a a. j. 398-2, Zpráva tiskového odboru ke dni 1. února 1951

¹⁷⁸ Tuto skutečnost jsem zjistil vlastní rešerší (poznámka autora).

4 Hrdina jako pojem

Potřebu definice pojmu hrdiny vykazuje mnoho vědních oborů. „Ideál hrdinství se vyvíjel v průběhu staletí, odrážel se v prvotních poetických formách kolektivního vědomí, v ústní lidové tvorbě (hrdinský epos) a posléze se stal předmětem literatury, umění a speciálních vědeckých disciplín: etiky, estetiky, sociologie a psychologie.“¹⁷⁹ Nás bude zajímat zejména to, jak s konceptem hrdiny pracují mediální studia a historické vědy. Nicméně vzhledem k tomu, že se budeme zabývat oblastí symbolů a mýtů, přirozený úvod do problematiky tvoří psychoanalýza. Vhodnost tohoto přístupu, který americký komparativní religionista Joseph Campbell nazval „nejlepším klíčem k tajemství symboliky“,¹⁸⁰ posiluje fakt, že oba jmenované obory z něj tak jako tak do značné míry vycházejí.

4.1 Hrdina a analytická psychologie

Psychoanalytický základ většiny prací v této oblasti tvoří myšlenky Carla Gustava Junga.¹⁸¹ Zakladatel oboru definuje postavu hrdiny jako jeden z nejdůležitějších archetypů, tj. „všem společných zděděných možností představ“.¹⁸² Řadí ji do sféry kolektivního nevědomí, která zahrnuje nevědomé duševní obsahy sdílené celou společností. Tam působí stejně jako ostatní archetypy jako praobraz, představující tendenci ke specifickému strukturování obrazů. Konkrétně archetyp hrdiny evokuje motiv překonávání překážek za účelem dosažení vytyčených cílů.

Stejně jako každý sociální vědec, který se kdy zabýval konceptem hrdiny, si i Jung všímá jeho nesmírné důležitosti. Označuje jej dokonce za „nejvýznačnější ze všech symbolů libida“.¹⁸³ To na rozdíl od původního úzce sexuálního vymezení

¹⁷⁹ Serapionová 2008: 38

¹⁸⁰ Campbell 2000: 9

¹⁸¹ Carl Gustav Jung (* 26. 7.1875 - † 6. 6. 1961): švýcarský psychiatr, psycholog a filosof, významný žák Sigmunda Freuda, zakladatel „analytické“ či „komplexové“ psychologie (Universum 2002b: 409)

¹⁸² Jung 1997: 179

¹⁸³ Jung 2009: 9

Sigmunda Freuda¹⁸⁴ vyjadřuje v Jungově chápání „touhu nebo impulz, který není omezován žádnou morální nebo jinou instancí“.¹⁸⁵ Podle této teze lze tedy hrdinu postavit dokonce na úroveň tak důležitých lidských procesů, jakými jsou například tělesné potřeby. Podstata hrdiny ovšem vychází z jiných kvalit. Zatímco „hlad, žízeň, spánek, sexualita a emociální stavy, afekty, které tvoří podstatu libida,“¹⁸⁶ mají spíše pudový, animální charakter, hrdinský kult je dán svým posláním v oblasti kulturní složky lidské existence. Tento fakt ještě zvýrazňuje jeho důležitost.

Hrdinové hrají podle Junga zcela zásadní roli zejména v procesu individuace, jinak řečeno psychologické diferenciaci, která vede k rozvoji individuální osobnosti. Také díky nim je totiž člověku přidělován „význam oddělující jej od masy a vedoucí v průběhu tisíciletí k tvorbě osobnosti“.¹⁸⁷ V onom „průběhu tisíciletí“ se odráží dějinný vývoj lidského nevědomí. Tohoto výsadního postavení v oblasti formování osobnosti člověka si všiml i Umberto Eco,¹⁸⁸ který ve své knize *Skeptikové a těšitelé* zdůrazňuje přínos hrdiny pro moderní sociální podmínky. „Ve společnosti dokonale nivelizované, v níž psychologické poruchy a komplexy méněcennosti jsou na denním pořádku (...), hrdina prostě musí v co nejširší míře realizovat představy o moci a síle, jaké obyčejný občan v sobě sice chová, ale v žádném případě nemůže ukojit.“¹⁸⁹

Proč mají hrdinové tak blahodárný vliv na psychiku jedince, vysvětluje ještě lépe jejich psychoanalytický základ v rovině nevědomí. Hrdinský čin lze totiž také definovat jako „úspěšnou asimilaci nevědomých obsahů v protikladu k zahlcení obrazy plynoucími z nevědomí“.¹⁹⁰ To tvrdí ve svých výkladech Jungových pojmů Daryl

¹⁸⁴ Sigmund Freud (* 6. 5. 1856 - † 23. 9. 1939): významný rakouský neurolog a psychiatr, zakladatel psychoanalytické školy a tzv. hlubinné psychologie (Universum 2002a: 746)

¹⁸⁵ srov. Jung 2004: 189 a Freud 1999

¹⁸⁶ Jung 2004: tamtéž

¹⁸⁷ Jung 2009: 17

¹⁸⁸ Umberto Eco (* 5. 1. 1932): italský sémiotik a spisovatel, zabývá se středověkou estetikou a fenomény masmédií (Universum 2002a: 603)

¹⁸⁹ Eco 1995: 247-248

¹⁹⁰ Sharp 2005: 54

Sharp.¹⁹¹ Podle něj následuje po tomto procesu odměna v podobě uvolnění energie, kterou do té doby zadržovaly nevědomé komplexy. Přímo Jung na této úrovni k hrdinským mýtům uvádí, že „pro psychologickou zkušenost jsou to archetypické obsahy (kolektivního) nevědomí, ony ve všech lidech stejné zbytky prastarého lidství, onen veškerou diferenciací a dalším vývojem zanechaný společný majetek, který je dán všem lidem jako sluneční svit a vzduch“.¹⁹²

Jakkoliv tedy mohou být jednotlivá individua vnímána odlišně, díky stejnému (nebo velmi podobnému) obsahu nevědomí v každém z nás jsme schopni stejným (nebo velmi podobným) způsobem vnímat archetyp hrdiny. V tom tkví podle Junga skutečná příčina, proč právě díky působení hrdinského mýtu dosahujeme slasti: „Tím, že lidé milují právě toto dědictví, milují to, co je všem společné; vracejí se tak k matce lidí, totiž k psýché, která byla dříve, než bylo vědomí, a získávají tak opět něco z té souvislosti a z té tajemné a neodolatelné síly, jež dodává pocit sounáležitosti s celkem.“¹⁹³

Hrdina má tedy neobyčejnou schopnost stimulovat sociální soudržnost společnosti. Domnívám se, že právě z těchto důvodů využívají model hrdiny zhusta média. Této domněnce nahrává efektivita způsobu, jakým dochází k percepci hrdinského mýtu. Jung mluví v této souvislosti o nevědomém dramatu, „které se objevuje pouze v projekci, srovnatelně s procesy Platónova¹⁹⁴ podobenství o jeskyni“.¹⁹⁵ Na tomto místě je třeba zdůraznit, že v Platónově modelu si vězni v jeskyni, symbolizující nevědomé lidi, nejsou vědomi reálného stavu, tedy ani svého uvěznění,

¹⁹¹ SHARP, Daryl. Slovník základních pojmů psychologie C. G. Junga. Z anglického originálu C. G. Jung Lexicon. A Primer of Terms and Concepts přeložila Věra Stavová. 1. vyd. Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. 171 s.

¹⁹² Jung 2009: 18

¹⁹³ tamtéž

¹⁹⁴ Platón (* 427 před n. l. - † 347 před n. l.): řecký filosof a dramatik, žák Sókrata, v centru jeho myšlení je nauka o idejích (Universum 2002c: 512)

¹⁹⁵ Jung 2009: 314

ani faktu, že obrazy před nimi jsou pouhými projekcemi.¹⁹⁶ Proto má dopad na příjemce takovou sílu a tak zrádný charakter.

K problému identifikace hrdiny Jung uvádí, že „ve viditelné lidské formě člověk naprosto nehledá člověka, ale nadčlověka, hrdinu nebo boha, totiž člověku *podobnou* bytost, jež vyjadřuje ty ideje, formy a síly, které duši uchvacují a utvářejí“.¹⁹⁷ Všimněme si zejména toho, že skutečně musí jít o „člověku podobnou bytost“. V opačném případě by totiž identifikace člověka s touto bytostí nebyla možná. Extrémní příklad v této souvislosti uvádí Eco, který vidí vynikající potenciál v komiksově postavě Supermana. Ten má dvojí totožnost: buď je hrdinou s nadlidskými schopnostmi, nebo novinářem Clarkem Kentem. „Z hlediska mýtopoietického je tento nápad (...) vynikající, protože Clark Kent ztělesňuje velice věrně a přesvědčivě průměrného, obyčejného čtenáře, zakomplexovaného a obklopeného neúctou bližních, díky čemuž *accountant* („učetní“, poznámka autora) jakéhokoliv amerického města může potají chovat naději, že se jednou taky promění v Supermana a vynahradí si ztracená léta, kdy žil jako průměrný člověk.“¹⁹⁸

4.2 Hrdina a média

Z hlediska médií je při formulování teoretické reflexe nutné rozlišovat dva různé koncepty hrdiny: navrhuji pojmenovat je na základě geograficko-politického kritéria jako „západní“ a „východní model“. V bipolárním světě se totiž koncept hrdiny vyvíjel na obou stranách železné opony odlišně. Měl sice řadu shodných znaků, především motivace pro vytváření hrdiny ovšem byla zcela rozličná. Ačkoliv by pro účely této práce stačil rozbor modelu východního, vzhledem k nepoměrně bohatší bázi v oblasti teoretické literatury (a především přímo v oboru mediálních studií) je vhodné nejprve analyzovat model západní, který, jak už jsem zmínil, poskytuje i řadu cenných poznatků obecně platných pro oba modely.

¹⁹⁶ viz Platón 1993: 514-517

¹⁹⁷ Jung 2009: 18

¹⁹⁸ Eco 1995: 248-249

4.2.1 Západní model

Zatímco východní model můžeme vzhledem k absenci odpovídající oborové literatury zatím založit výhradně na historickovědných publikacích, kostrou modelu západního je dílo přímo z oboru mediálních studií. Jack Lule ve své knize „Daily news, eternal stories“¹⁹⁹ analyzuje mýty objevující se ve zpravodajství, tedy „obecně sdílené příběhy, které jsou ‚za‘ a ‚pod‘ kulturní produkcí dané společnosti a představují jakési archetypální příběhy“.²⁰⁰ Jak už ukázal výklad Jungova psychoanalytického pojetí hrdiny, tyto opakující se příběhy pomáhají společnosti reprodukovat stávající soubor představ, ideálů a hodnot a tvoří „jakousi konstrukci, která pro její členy ‚drží‘ výklad světa (...)“.²⁰¹

Na základě výzkumu zpravodajských obsahů dospívá Lule k sedmi základním mýtům: oběť, obětní beránek, dobrá matka, podvodník, jiný svět, potopa a konečně hrdina, který je „jedním z nejpřesvědčivějších mýtů lidstva,“²⁰² a proto s ním tak ráda pracují právě média ve zpravodajství.

Zprávy obsahují denně příběhy o sportovcích, filmových hvězdách či astronautech, které mají – ať už vzhledem k zásluhám dané celebrity po právu, či nikoliv – formu oslavy hrdinského činu. Tyto příběhy přitom velmi často reprodukují osvědčený narativní vzorec: zrození v běžných poměrech, náhlý příznak výjimečnosti, výzva, triumf a návrat.²⁰³

Lule si vybral pro účely své analýzy příběh baseballisty Marka McGwira, tedy sportovního hrdiny, což je vzhledem k tématu této rigorózní práce velmi užitečné. Vysvětlení, proč si Lule zvolil zrovna tento typ hrdiny, tkví v postavení a funkci sportu v dnešní společnosti. Lule tvrdí, že sport poskytuje pro mýtus hrdiny skvělý materiál,

¹⁹⁹ „Denní zprávy, nekonečné příběhy“, LULE, Jack. *Daily news, eternal stories : the mythological role of journalism. 1st edition.* New York : Guilford Press, 2001. 244 s.

²⁰⁰ Trampota 2006: 68

²⁰¹ tamtéž

²⁰² Lule 2001: 23

²⁰³ tamtéž

protože nabízí drama a konflikt, často se odehrává na veřejném místě a „evokuje binární opozice, které jsou často založeny na jádru mýtu, jako vítězství a porážka nebo úspěch a neúspěch“.²⁰⁴ Proto má sport stále schopnost zásobovat společnost hrdiny, opakovaně (často i denně) nám mýty o nich převypravuje, a to je důležitá podmínka jejich existence.

McGwirovým úkolem bylo překonat rekord v počtu homerunů²⁰⁵ odpálených během jediné sezóny. Lule analyzoval v období od 25. února do 25. října 1998 zpravodajství deníku The New York Times a identifikoval 582 relevantních příběhů.²⁰⁶ Časová osa přitom přibližně odpovídala popsanému narativnímu vzorci, jen „zrození v běžných poměrech“ a „náhlý příznak výjimečnosti“ se zpočátku příliš neartikulovaly, protože McGwire byl již od zahájení Lulova výzkumu považován za celebritu.

Počáteční pravidelně se opakující narací je tedy „výzva“, která v originálním znění ne náhodou evokuje mýtus, či dokonce rytířskou výpravu.²⁰⁷ McGwirův úkol je vykreslen jako „cesta za vysoce ceněným cílem s vysokou společenskou důležitostí“.²⁰⁸ V některých zprávách byl vskutku úděl amerického baseballisty uvozován větami typu: „Je to nejdůležitější sportovní zápis v dějinách země.“²⁰⁹ Svůj úkol si přitom McGwire nestanovil sám. Na základě očekávání veřejnosti ho jím pověřila média tím, že jej označila za aspiranta na tento úspěch a v průběhu sezóny baseballové ligy toto označení podle vývoje událostí stimulovala.

Souběžně stoupaly i zájem a očekávání fanoušků, demonstrované vzrůstajícími návštěvami na stadionech, a tím i tlak na McGwira. Ten musel náhle čelit imaginárním zkouškám, které pro něj konstruovala média.²¹⁰ Náhle se vynořil Sammy Sosa,

²⁰⁴ Lule 2001: 83

²⁰⁵ „Homerun“ znamená v baseballu nechytatelný odpal (poznámka autora).

²⁰⁶ Lule 2001: 86

²⁰⁷ Anglické „quest“ lze také přeložit jako „rytířské hledání“ či „výpravu rytířů“ (poznámka autora).

²⁰⁸ Lule 2001: 87-88

²⁰⁹ tamtéž

²¹⁰ tamtéž

protivník, který byl dosud podceňován, ale svými výkony dal najevo, že je rovněž aspirantem na překonání rekordu. Tento protivník je navíc cizincem²¹¹, takže do hry vstupuje latentní rasismus, projevující se i ve zpravodajském obsahu médií (národ i média si přejí úspěch vlastního sportovce, nikoliv cizince).²¹² Nehledě na disproporci, co se týče pozornosti věnované vlastnímu sportovci a cizinci, se však z původní výpravy individua za výhradně svým vlastním cílem stává souboj, soupeření a z původní statistické zajímavosti (překoná McGwire rekord?) zkouška, kterou musí projít (vyrovná se McGwire s formou Sosy?).

Západní model hrdiny na rozdíl od svého východního protějšku je nucen překonávat i překážky dané možností jeho mediální kontroverze, či dokonce kompromitace. Tak proběhla médii i informace o tom, že McGwire před rokem užíval návykové látky, což bylo využito buď ke zpochybnění jeho hrdinství, nebo naopak obhajobě jeho „lidství“ (McGwire obětoval své zdraví, aby uspěl).²¹³ V každém případě zde vyvstává zcela jednoznačná diference mezi západním a východním modelem hrdiny: ten socialistický kontroverzi nikdy vyvolávat nemohl.

V momentě, kdy hrdina překoná problémy, začnou se média zabývat jeho původem, pokouší se „dodělat mýtu hrdiny jeho první část: příběh o jeho zrození a vývoji“.²¹⁴ Již výše zmíněné „zrození do běžných poměrů“²¹⁵ je tak dodatečně vyjádřeno návratem do sportovcova dětství, do doby, kdy nikdo nevěřil, že by vůbec někdy mohl být tak úspěšný. Tím se manifestují sociální hodnoty, které hrdina ztělesňuje a které jsou kladeny společnosti za příklad: většinou jde o tvrdou práci a

²¹¹ Sammy Sosa je z Dominikánské republiky (poznámka autora).

²¹² Lule 2001: 89

²¹³ tamtéž: 90

²¹⁴ tamtéž: 91

²¹⁵ Zrození tradičního mytologického hrdiny podle psychoanalytického pohledu naopak většinou provázejí zvláštní okolnosti, nicméně C. G. Jung připouští, že by „bylo také myslitelné, že by se narodil za obvyklých okolností a postupně vyrostl ze svého nízkého a bezvýznamného prostředí, možná za veliké námahy a nebezpečí. (Tento motiv mimochodem není hrdinskému mýtu úplně cizí.)“ (Jung 2009: 219)

vytrvalost.²¹⁶ Ani tady pochopitelně nemohou chybět překážky (například zranění či osobní problémy), kvůli kterým mohl dokonce hrdina v minulosti pomýšlet i na konec kariéry, tvrdou prací ovšem nakonec krizi překonal (k tomuto obrazu se pak média obloukem vrací po splnění úkolu).

Na tomto místě je vhodné shrnout, že „tvrdá práce“ a „vytrvalost“ patří k základním poznávacím znakům „exemplární postavy, která ztělesňuje společenské ideály“²¹⁷, přičemž v případě (nejen) sportovního hrdiny to platí dvojnásob.

Mezi další význačné vlastnosti patří také síla, která je často artikulována toliko prostým zdůrazňováním biometrických údajů sportovce („jeho 6 stop a 5 palců a 250 liber“) či hyperbolickými přirovnáními k Herkulovi²¹⁸ a jiným mytologickým postavám proslulým silou.²¹⁹ V každém případě jsou tyto vlastnosti „úzce spojeny s definicemi mužnosti a genderových rolí ve společnosti“.²²⁰ Jejich připomínání či dokonce vzývání v souvislosti s moderními hrdiny přitom není náhodné.

Jak ukázal Jan Stern ve svých provokativních eseích „Média, psychoanalýza a jiné perverze“,²²¹ u různých typů současného hrdiny lze dohledat vlastní mytologické původy. Ve starořeckých pověstech dokonce identifikoval i předobraz dnešních sportovních hrdinů. Je jím mytologický hrdina Pelops, který se ucházel o krásnou Hippodamii. Pověst praví, že její otec, král Oinomaos, uspořádal pro nápadníky své dcery soutěž. S každým závodil na voze, a když vyhrál, probodl svého soupeře oštěpem. Tímto způsobem zahubil třináct nápadníků. Úspěšný byl až Pelops, který se mu postavil jako čtrnáctý. Po vítězství v závodě krále zabil, vzal si Hippodamii a na paměť tohoto

²¹⁶ Lule 2001: 91

²¹⁷ Lule 2001: 97

²¹⁸ Herkules (či Héraklés): hrdina z řecké mytologie, syn Diův (Universum 2002b: 126)

²¹⁹ Lule 2001: 93

²²⁰ tamtéž: 98

²²¹ STERN, Jan. Média, psychoanalýza a jiné perverze. 1. vyd. Praha : Malvern, 2006.

215 s.

triumfu založil tradici olympijských her. „Jeho dědici jsou tedy zjevně všichni kulturní ‚hrdinové agonu‘, celebrity ze světa sportu a kolektivních her.“²²²

Když McGwire překonal rekord, hned příští den vyšel na titulní straně článek o jeho velkém triumfu a protagonista byl už výslovně nazván „hrdinou“. Ve zpravodajském pokrytí triumfu opět zaznělo předchozí téma McGwirovy rodiny, souboj s Dominikáncem Sosou se uzavřel tím, že se oba sokové skamarádili,²²³ a dokonce se objevil i radikální výklad přisuzující McGwirovu příkladnému činu politický význam. McGwire zvítězil nad sportovcem odlišné pleti, a přitom se stal jeho přítelem, čímž udělil národu lekci občanské nauky. Je zcela na místě připomenout, že v té době Amerika žila skandálem Clinton-Lewinská a McGwire a ostatní symboly úspěchu ve společnosti byly kladeny do příkrého protikladu k charakterově pokleslým politikům. V tomto případě lze zřejmě teorii západního modelu bez obav vztáhnout i na model východní s tím rozdílem, že v případě východního modelu šlo o mnohem radikálnější, násilně indoktrinované výklady.²²⁴

Poslední narativní fází je „návrat hrdiny“. Zatímco v mýtu je často triumfální oslavou, „návrat moderního hrdiny (...) nemusí být tak radostný“.²²⁵ Příběh totiž končí, až se média rozhodnou, že má skončit. To se týká i rozboru hrdinových kontroverzí a především jeho soukromí. McGwire měl klid, až když skončila sezóna.²²⁶ Tím se dostáváme k dalšímu důležitému znaku západního modelu hrdiny, který zřejmě nemá mnoho společného s modelem východním a už vůbec ne s pojetím tradičním: hrdina se stal celebritou. Důsledkem zhroucení „nekonečného vesmíru symbolů děděných z dávných dob“ se společnost stala nepřátelským místem pro skutečné hrdiny.²²⁷ Zatímco předchozí společnost uctívala jen malý okruh vyvolených, zpravodajskou pozornost a

²²² Stern 2006: 157

²²³ Lule 2001: 94

²²⁴ tamtéž: 95-96

²²⁵ tamtéž

²²⁶ tamtéž: 97

²²⁷ Campbell 2000: 336

uznání dnes požívá obrovské množství hrdinů. „Individuální hrdina byl nahrazen jejich masou.“²²⁸ O nich dostává společnost nepřehledné množství informací, jejich nadměrnost a detailnost ovšem nevede ke znalosti, nýbrž bývá spíše zdrojem opovržení.²²⁹

Je paradoxní, že paralelně s těmito negativními tendencemi dochází k již zmíněnému oslavování, které má v krajních případech dokonce i podobu zbožšťování. Tento atribut je pro naše účely o to důležitější, že jeho nositeli jsou často právě úspěšní sportovci. Toho si všiml historik Allen Guttman, který považuje moderní sportovní hrdiny dokonce za sekulární náhražku světců. Podle Guttmanna člověk už nerozlišuje mezi sakrálním a profánním a dokonce možná ani mezi dobrem a zlem, a proto si našel novou, moderní formu nesmrtelnosti. „Bohové jednoho dne zmizeli z Olympu nebo Dantova ráje, už se za nimi nemůžeme hnát, abychom si je usmířili nebo abychom spasili své duše, ale můžeme stanovit nový rekord.“²³⁰

Božský charakter hrdiny ovšem samozřejmě není pouze hyperbolickým jevem, se kterým by přišla moderna, nýbrž velmi zásadní součástí tradičního hrdinského vzoru. Dovojuje to už nejstarší dochovaná literární památka Epos o Gilgamešovi. V sumerské a asyrsko-babylónské básni vystupuje jako hlavní hrdina Gilgameš,²³¹ který je ze dvou třetin Bůh a z jedné člověk. Jako „náznakového boha“ popisuje hrdinu ve svém psychoanalytickém rozboru také Jung. „Protože je psychologicky archetypem bytostného Já, vyjadřuje se jeho božskostí to, že bytostné Já je numinózní, to znamená jakoby bůh nebo podílející se na božské přirozenosti.“²³² Dnešní zbožšťování sportovních hrdinů tedy zcela evidentně navazuje na tato tradiční pojetí.

Vidíme tedy, že sportovní hrdina podle západního pojetí nese atributy jak svého tradičního vzoru, o jakém vyprávějí mytologické příběhy (síla, tvrdá práce, vytrvalost,

²²⁸ Lule 2001: 84

²²⁹ tamtéž

²³⁰ Lule 2001: 85

²³¹ Gilgameš (28. nebo 27. století před n. l.): bájný zbožštělý král města Uruk, hledal nesmrtelnost, nakonec poznal, že jediné, co přetrvává, je lidské dílo (Universum 2002b: 33)

²³² Jung 2009: 314

překonávání překážek, sebeobětování, cíl definovaný jako důležitý pro společnost, božské rysy), tak rysy, které přinesla až moderní doba (kontroverze, celebritizace, masová popularita, zbožšťování). Jeho hlavním úkolem je utváření sociálních hodnot, hranic sociálního řádu. Tento úkol manifestují média jako cestu za vykonáním hrdinského činu, jejíž úspěšné dokončení pak oslavují.

4.2.2 Východní model

Společné kořeny a přitom zcela různé souvislosti obou představených modelů dobře ilustruje Luleho myšlenka vztahující se ke konceptu západnímu, která by však docela dobře mohla být i mottem pojetí východního: „Hrdinové důmyslně poskytují limity možného tím, že jejich příběhy určují, kdo může uspět a jak.“²³³ Tato teze sice platí obecně, nezávisle na bipolárním rozdělení světa, ve východním kontextu ovšem evokuje něco, s čím západní model nepočítá: že hrdina může být institucionalizován, tj. využit či dokonce vytvořen státním aparátem jako propagandistický nástroj k budování vlastní ideologie.²³⁴

Zrod tohoto institucionalizovaného hrdiny datují editoři Silke Satjukowová a Rainer Gries ve sborníku „Sozialistische Helden“, který jsem představil v úvodu této rigorózní práce, do dubna roku 1934, kdy byl v SSSR poprvé udělen titul „hrdina Sovětského svazu“.²³⁵ Vzhledem k podivným okolnostem této události je na místě její průběh podrobněji předeštit.

V období 1933-1934 měl sovětský parník Čeljuskin²³⁶ podniknout cestu podél severního pobřeží SSSR a jako první obchodní loď proplout z Murmansku do Vladivostoku severní cestou. Po 7000 kilometrech ovšem uvízl v ledu v Beringově úžině a ten jej odplavil zpět do Čukotského moře. V únoru 1934 parník rozdrtily ledové kry a Čeljuskin se u mysu Severnyj potopil. Posádka lodi nakonec přežila díky velkému

²³³ Lule 2000: 23

²³⁴ Randák 2008: 390

²³⁵ Satjukow, Gries 2002b: 15

²³⁶ Parník Čeljuskin byl pojmenován po ruském mořeplavci Semjonu Ivanoviči Čeljuskinovi (poznámka autora).

šťestí a hrdinství sovětských letců. Michael Stanovský na tematickém serveru „Severské listy“²³⁷ popisuje dramatické okolnosti záchrany všech 104 pasažérů. „Na plující kře si vybudovali ledový tábor, kde v nesnesitelných podmínkách přežívali celé dva měsíce a také se v něm dočkali záchrany.“²³⁸ V březnu dorazila k ledové kře letadla, která musela na nouzové dráze přistát celkem čtyřicetkrát, aby pomohla uniknout celé posádce. „Za svou odvahu se sedm nejstatečnějších pilotů stalo prvními Hrdiny Sovětského svazu v historii.“²³⁹

Klíčový význam tohoto vyprávění pro nástin východního modelu hrdiny spočívá v jeho pohnutých souvislostech. Už před vyplutím Čeljuskina totiž znalci poměrů věděli, že bez pomoci ledborců normální parník arktický led nepřekoná. Šlo tedy o bezostyšný hazard s majetkem a lidskými životy. Ve světle těchto okolností lze oněch sedm vyznamenaných pilotů považovat za radikální předobraz socialistického hrdiny: můžeme sice tvrdit, že riskovali své životy kvůli záchraně mnoha dalších, pokud ovšem reflektujeme, proč k celé události došlo, musíme konstatovat, že jejich hrdinský čin se stal kvůli propagandistické akci státního aparátu. U zrodu institucionalizovaného hrdiny tedy stál velmi nezdařený ideologický manévr se šťastným koncem, což se odrazilo i na jeho dalším vývoji. Ostatně unikátnost socialistického hrdiny se snažili všemožně podpořit i totalitní ideologové a propagandisté neustálým zdůrazňováním, že tito hrdinové „jako reprezentanti vyvíjející se socialistické společnosti představují zcela nový, mimořádný, nikdy předtím existující fenomén“.²⁴⁰

²³⁷ STANOVSKÝ, Michael. Parník Čeljuskin přezdívaný Ruský Titanic : Legendární ruský parník pojmenovaný po ruském mořeplavci Semjonu Ivanoviči Čeljuskinovi (cca 1700-1760) měl pohnutou historii. Severské listy : Vše o zemích evropského Severu [online]. 2006-9-23 [cit. 2009-11-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.severskelisty.cz/dobrodr/dobr0022.htm>>.

²³⁸ Stanovský 2006 [online]

²³⁹ tamtéž

²⁴⁰ Satjukow, Gries 2002b: 16

Po událostech kolem lodi Čeljuskin nabral vývoj socialistického hrdiny rychlé tempo. Hned v roce 1935 vzniklo stachanovské hnutí,²⁴¹ titul „Hrdina práce“ (později „Hrdina socialistické práce“) a po válce se takto ocenění jedinci začali objevovat jako „noví lidé, kterým náleží úloha vést společnost, utvářet ji a zdokonalovat,“²⁴² po celém východním bloku. Tito „noví lidé“ byli nepostradatelnými pomocníky v budování Macurova „šťastného věku“²⁴³, jejich heroické činy totiž byly klasifikovány jako podstatné prvky v kategorii „pohyb vpřed“. Vztah „nových lidí“ k válce a předcházející éře byl přitom podle Macury silně antagonistický: měli to být mladí lidé „nezatížení troskami starého světa“.²⁴⁴ Satjukowová a Gries naopak připouštějí transformaci původně národních hrdinů na „nové lidi“ po nástupu totality.²⁴⁵

Vrcholné období zaznamenal socialistický hrdina ihned po svém rozšíření do střední a východní Evropy po druhé světové válce, tedy v 50. letech.²⁴⁶ Brzy vykryštovaly tři základní typy hrdinů: kulturní hrdina,²⁴⁷ politický vůdce a válečný hrdina.²⁴⁸ Vzhledem k tématu této rigorózní práce se budeme nadále zabývat hlavně kulturním typem: do této kategorie totiž spadají také sportovci. Nicméně velká část znaků vykazuje obecnou platnost, proto nelze následující popis vztahovat výhradně na vybraný kulturní druh.

²⁴¹ stachanovské hnutí usilovalo o neustálé zvyšování produktivity práce a snižování nákladů (překračování plánu), za zakladatele považován A. G. Stachanov (*1906 - 1977†), který několikrát překročil plán (Universum 2002d)

²⁴² tamtéž: 15

²⁴³ Pojmem „šťastný věk“ označuje Vladimír Macura socialistické pojetí ráje (viz kapitola 3.1 „Propaganda jako nástroj totalitních médií“).

²⁴⁴ Macura 2008: 26

²⁴⁵ Satjukow, Gries 2002b: 15

²⁴⁶ Randák 2008: 390

²⁴⁷ Pojem „kultura“ chápou Satjukowová a Gries v širším smyslu, tj. spadá sem nejen umění, ale také věda, technika, řemesla, práce apod. (poznámka autora).

²⁴⁸ Satjukow, Gries 2002b: 15

Satjukowová a Gries ve svém teoretickém konceptu vycházejí z Maxima Gorkého.²⁴⁹ V jeho pojetí popsaném ve studii „O hrdinech a davu“²⁵⁰ disponuje socialistický hrdina čtyřmi základními vlastnostmi. Tři z nich jsou stejné jako u tradičního hrdiny: má zvláštní vztah k mase skládající se z potenciálních (nikoliv reálných) hrdinů, reprezentuje světlé momenty v každodennosti vnímané jako spíše temné a představuje výchovný vzor, identifikační a integrační postavu pro ostatní. Unikátní znak socialistického hrdiny spočívá v přesvědčení, že „v rozvíjející se socialistické společnosti bude každý člověk hrdinou (...), všichni dospějí v hrdiny“.²⁵¹ Dokud se ovšem nestanou rozhodující sociální změny, je třeba „průkopníků“, tedy tradičních „individuálních“ hrdinů, mimořádných jednotlivců. Zásadní čtvrtou vlastnost vycházející z koncepce „Jedermann-Held“²⁵² proto můžeme vnímat spíše jako přechodovou, jako tu, které je třeba teprve dosáhnout.²⁵³

Jak už jsme zmínili dříve, cílem propagandy totalitního režimu bylo získání důvěry společnosti.²⁵⁴ Předpokladem důvěry je vždy důvěrná znalost. Nejlépe se tedy buduje v malých skupinách, v nichž se všichni navzájem znají (v rodině, mezi kamarády), a proto k sobě chovají důvěru. Aby mohl být navázán vztah mezi publikem a státem, je třeba nejprve navázat vztah mezi publikem a zprostředkovatelem důvěry. Tím může být propagandistický článek, kniha, film, v nejlepším případě však živá bytost, hrdina. Jedině ten totiž může simulovat důvěrně známého člena v malé skupině, má možnost seznámit se s lidmi, jejich starostmi a touhami a naopak lidé mají možnost

²⁴⁹ Maxim Gorkij, vl. jm. Alexej Maximovič Peškov (* 16. 3. / 28. 3. 1868 - † 18. 6. 1936): ruský spisovatel, připojil se k marxistickému hnutí, po revoluci měl velký vliv na sovětskou kulturní politiku, tvůrce socialistického realismu (Universum 2002b: 48)

²⁵⁰ Satjukowová a Gries uvádějí, že toto dílo patří do pozůstalosti Maxima Gorkého.

²⁵¹ Satjukow, Gries 2002b: 17, tento postřeh je v příkrém rozporu s Jungovým individuálním hrdinou (viz kapitola 4.1 „Hrdina a analytická psychologie“, poznámka autora)

²⁵² doslova „hrdina v každém člověku“, termín vyjadřuje představu, že v dané společnosti se může každý stát hrdinou (poznámka autora)

²⁵³ což jasně evokuje analogii s přerodem socialistické společnosti v komunistickou (poznámka autora)

²⁵⁴ viz kapitola 3.1 „Propaganda jako nástroj totalitních médií“

důvěrně poznat jeho. „Hrdina ve své osobě a svých činech dokáže zprostředkovat ideologii a vždy aktuální propagandistický obsah precizněji, důrazněji a věrohodněji než nespočetné transparenty, stranická školení, teoretické publikace a dlouhé řečnění.“²⁵⁵ Tak získává náklonnost publika nejprve pro svou osobu a ta je následně připsána k dobru státu a straně.²⁵⁶

Z výše uvedeného plyne, že propaganda nikdy neměla generovat příliš výjimečné osoby, které by byly příliš odtrženy od svého okolí, nýbrž spíše jedince pevně spjaté se socialistickou společností. Nadprůměrnost mohly vykazovat pouze mimořádným hrdinským činem, který je definoval. „Pouze taková nadprůměrnost byla režimem akceptovatelná.“²⁵⁷ Pro normový a hodnotový systém 50. let bylo vůbec charakteristické především „zdůrazňování ‚jednoduchosti‘ každého hrdiny, jeho ‚normálnosti‘ a ‚lidovosti‘, respektive ‚lásky k národu‘“.²⁵⁸

Socialističtí hrdinové často pocházeli z dělnického prostředí, minimálně jeden z rodičů byl ve straně nebo v odborech. Také jejich další vývoj měl v zásadě jednotný schematický vzorec: záslužný čin v mládí (první známka mimořádných schopností), cesta „do světa“, vypracování se na mistra svého oboru, boje se silami zla, které chtějí hrdiny svést na scestí, eventuální politické zapochybování následované opětovným nalezením správné cesty, přiblížení se myšlenkám komunismu a straně, která se postupně stávala hrdinovou vychovatelkou. Nejdůležitějším prvkem byla manifestace hrdinství, charakterizovaná jako „správný čin vykonaný ve správnou chvíli pro správnou věc, který lze z pohledu agitátorů a propagandistů pokládat v rámci socialismu za vzor“.²⁵⁹ V každém případě byl hrdina (nehledě na to, zda ho propaganda objevila před činem či po činu) ve výsledku považován za produkt strany, na což neměl nikdo

²⁵⁵ Satjukowová, Gries 2002b: 31

²⁵⁶ Randák 2008: 397-398

²⁵⁷ tamtéž: 396

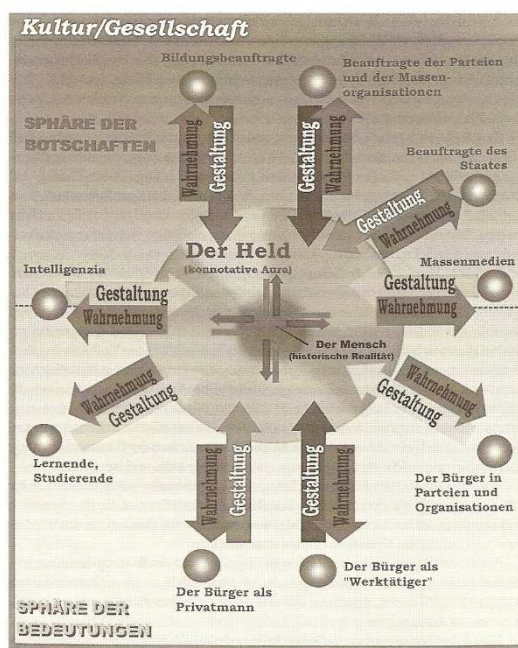
²⁵⁸ Brenner, Heumos 2002: 237

²⁵⁹ Satjukow, Gries 2002a: 12

včetně hrdiny samotného zapomínat. „Do té míry hrdinové působili jako reálně existující reklamní figurky socialismu.“²⁶⁰

Přes vynikající potenciál hrdiny však proces získání důvěry nemusel být vždy úspěšný. Nehledě na schopnost totalitního režimu manipulovat společností, o tom, jestli nějaký čin bude prohlášen za hrdinský, jestli se nějaké vyprávění udrží nebo upadne v zapomnění, totiž ve výsledku rozhodoval vždy její hodnotový systém. Jediné, co hrdinu mohlo udržet na výsluní veřejného diskurzu, byla komunikace. Tím se dostáváme k hlavnímu přínosu studie Satjukowové a Griese ke konceptu socialistického hrdiny. Němečtí editoři vycházejí z toho, že i v totalitní společnosti může mít komunikace velmi rozmanitý a komplexní charakter, proto představují následující analytický model, který zachycuje interaktivní komunikační akty konstruující se kolem socialistického hrdiny (viz Obrázek č. 2).

OBRÁZEK Č. 2: KOMUNIKAČNÍ MODEL SATJUKOWOVÉ A GRIESE²⁶¹

Der »sozialistische Held« – ein Kommunikationsmodell.

V centru modelu stojí heroická postava jako „historická realita“, tj. člověk se svým intelektem, řečí, vzhledem a fyzickými vlastnostmi. Po vykonání mimořádného

²⁶⁰ tamtéž

²⁶¹ Satjukow, Gries 2002b: 19

činu se z tohoto prostého člověka stává hrdina. Kolem něj se následně začne vytvářet „konotativní aura“, sestávající z poselství a významů, které tuto postavu jako hrdinu vysvětlují. Na tomto procesu se podílí mnoho komunikátorů, které lze rozdělit do dvou hemisfér. Zatímco horní hemisféra, zahrnující státní moc a jí podřízené struktury, produkuje poselství, dolní hemisféra, sestávající z národní a občanské složky společnosti, produkuje významy.

Veškeré komunikační akty v horní hemisféře zpravidla vycházejí z definic, které generuje vládnoucí strana, aby legitimizovala vlastní moc. V jejích intencích pak jednájí podřízené komunikační agentury (státní a straniční funkcionáři, zástupci masových organizací a zmocněnci pro vzdělávání). Při vytváření hrdinů přitom propagandisté volí dva základní přístupy: „Bud' si k těmto účelům vybírají vhodného, zvláštního člověka a připraví jej na jeho hrdinský čin (...), nebo se zmocní dané osoby až bezprostředně po vykonání onoho činu.“²⁶² V této souvislosti němečtí editoři podotýkají, že ne vždy pracoval propagandistický systém tak plánovitě a organizovaně (daleko spíš chtěl působit takový dojem) a především 40. a 50. léta pak často vykazovala nekoordinovanost a neprofesionalitu. Nicméně v každém případě charakterizují horní hemisféru především monologičnost, jednosměrnost a jednota.²⁶³

Na pomezí obou hemisfér staví Satjukowová a Gries média a inteligenci, přičemž v otázce zprostředkování hrdinských příběhů přikládají zvláštní význam především novinářům. Jaký podíl mediální produkce vycházel přímo z poselství determinovaných stranou, to záviselo na daném postavení konkrétního média a historicko-politických okolnostech. V některých případech se ovšem v médiích mohly objevit i významy pocházející „zdola“. Ty pak byly zpětně „vestavovány do ‚shora‘ nařízených poselství“.²⁶⁴ Hlavním úkolem médií byla verbální a především vizuální repetice hrdinského činu, který se tak měl zapsat jako „narativní vzor do komunikační

²⁶² Satjukow, Gries 2002b: 18

²⁶³ I v této oblasti se mohly vyskytnout vnitřní nuance, ty však nikdy nemohly nabýt takových rozměrů jako diference v dolní hemisféře (poznámka autora).

²⁶⁴ Satjukow, Gries 2002b: 20

paměti mas“.²⁶⁵ Mediální příběhy přitom stejně jako v případě západního modelu zhusta vycházely ze strukturálních elementů pohádky, mýtických či náboženských příběhů.²⁶⁶ Velkou důležitost přikládají Satjukowová a Gries především vizuální stránce vyprávění, kterou popisují jako „jazyk reklamy, který nám pomáhá posoudit cenu zdroje příběhu“.²⁶⁷ V kontextu se sportovními hrdiny se tato teze týká zejména fotografií, které se v médiích objevily po vítězném závodě.

Dolní hemisféra vychází z komunikace občanů, především studentů, pracujících, členů masových organizací a stranických buněk; zjednodušeně řečeno těch, na které dopadá vliv horní hemisféry. Tento vliv ovšem kompenzuje moc, kterou dokonce i v totalitní společnosti občanská složka disponuje: „Úspěšná komunikace hrdiny se může konat pouze v případě, když masa tohoto hrdinu přijme.“²⁶⁸ Jakkoliv se tedy mohlo zdát státní zřízení despotické a rigidní, vždy muselo částečně vyjít vstříc veřejnému mínění, utvářenému „zdola“. To přitom zdaleka nevykazovalo takovou homogenitu, jak se domnívali propagandisté. Zatímco horní hemisféru charakterizuje intencionální monologičnost, jednotnost, dolní hemisféra se dokonce i v socialistické společnosti vyznačuje intencionální dialogičností a rozmanitostí. Proto nešlo celý národ paušálně přesvědčit, aby někoho uctíval.

Skutečnost, že to tak ve výsledku vypadalo, však zároveň nelze vysvětlit pouhým strachem občanů z represe. Jiné vysvětlení tkví ve skutečnosti, že i socialistická společnost potřebovala hrdiny, chtěla je vidět, setkat se s nimi, oslavovat je, psát jim dopisy apod. Satjukowová a Gries se domnívají, že tato potřeba lidí vycházela z jejich existenciálního strachu. Lidé se báli, že „nebudou nikým nebo ničím“, ztratí se v mase, a proto toužili po něčem mimořádném, co by jim pomohlo k utvoření iluze „vlastního malého individuálního života“.²⁶⁹ K onomu jmenovanému

²⁶⁵ tamtéž: 27

²⁶⁶ tamtéž: 25

²⁶⁷ Satjukow, Gries 2002b: 28

²⁶⁸ tamtéž: 21

²⁶⁹ tamtéž: 29-30

„strachu z represe“ tedy němečtí editoři přikládají psychosociální roli hrdiny jako druhý podstatný prvek, který se podílel na stvoření a především pak trvání socialistického hrdiny.

Třetí, psychoanalytický faktor, vykreslující hrdinu jako mytologické potvrzení vnitřní propojenosti a soudržnosti společnosti, má obecnou platnost, v kontextu východního modelu však přece nese určité zvláštní znaky. Je totiž propojen přímo se státní ideologií: hrdina pomáhá lidem cítit se v socialistické společnosti jako v „jedné velké rodině“.

Model Satjukowové a Griese tedy vychází z představy, že přinejmenším každý z uvedených vlivů různou měrou determinuje „konotativní auru“, která dělá z prostého člověka hrdinu. Na tomto procesu se přitom podílí „relativně málo osob ‚shora‘“ a „mnoho lidí ‚zdola‘“.²⁷⁰ Hrdinové se tak stávali především z těch lidí, na kterých se národ a strana shodly.

Z hlediska historického vývoje socialistického hrdiny nás nejvíce zajímá jeho poválečná éra. Od konce čtyřicátých let po druhou polovinu let padesátých bylo hlavním požadavkem socialistické společnosti „dodržet nebo dokonce překročit plán“²⁷¹, v tomto období tedy zaznamenal prudký rozvoj především hrdina práce. Spolu s ním se rozvíjeli i „příbuzní“ hrdinové ze společné kategorie kulturního typu, tedy i hrdinové z oblasti sportu. Jaká specifika se váží na tento typ socialistického hrdiny, popisuje ve zmíněném sborníku Satjukowové a Griese Norbert Rossbach na příkladu mezinárodně úspěšného východoněmeckého cyklisty Gustava-Adolfa Schura.

Sportovec, který proslul přezdívkou „Täve“²⁷², zaznamenal vrchol kariéry v 50. letech. V té době o něm noviny psaly jako o „rytíři pedálů“ či „pravé osobnosti sportu“, přitom ale vždy upozorňovaly na jeho dělnický původ. Schur představoval pro východoněmecký režim osobnost s vynikajícím potenciálem socialistického hrdiny.

²⁷⁰ Satjukowová, Gries 2002b: 22

²⁷¹ tamtéž: 26; míněn je plán pracovní, vycházející z obecného státního plánu rozvoje ekonomiky (poznámka autora)

²⁷² odvozeno od jména „Gustav“ (poznámka autora)

Jednak byl velmi oblíbený, a fanoušky tak nemusel nikdo nutit k tomu, aby mu chodili aplaudovat na závodě. Jednak disponoval značnou fyzickou silou a jeho sprintu málokdo ze soupeřů stačil, takže měl i nezbytné předpoklady k potřebným úspěchům.²⁷³ Jistou roli hrála také slabší konkurence, co se týče hrdinských typů. Specifické podmínky poválečného Německa naprosto vylučovaly adoraci válečného hrdiny. Příliš „plakátové“ typy, které doprovázely aktivistické hnutí, zase zmizely po odvratu od stalinismu. „To posunulo ‚mistry sportu‘ o to více k záři reflektorů.“²⁷⁴

Zároveň se sport proměnil z prosté životní potřeby v důležitou politickou zbraň, která posilovala socialistickou morálku pracujících, jejich výkonnost a připravenost bránit zemi. Sport měl v národu upevňovat víru, že socialismus zvítězí.²⁷⁵ Vedení vládnoucí SED²⁷⁶ dokonce zařadilo sportovní publicistiku do své koncepce „Presse von neuem Typus“²⁷⁷, v níž pověřilo novináře, aby „zpopularizovali ideologicky příkladné špičkové sportovce“. Německý sportovní výbor se navíc zasadil o to, aby ze sportovní žurnalistiky zmizeli novináři, kteří se nepřihlásili k „pokrokové“ myšlence. Sportovním listům, které chtěli „i nadále šířit senzaci nepolitickými reportážemi“, hrozil zákaz vydávání.²⁷⁸

Žádané bylo naopak zpravodajství, které akcentovalo indoktrinovaná poselství zprostředkovávaná závoděním. „Protiimperialistická solidarita nebo ideje proletářského internacionalismu tak dostaly lidský obraz.“²⁷⁹ Výmluvným příkladem je Schurovo vítězství v Závodě míru v roce 1955. Den po oslavách osvobození předal kapitán německého týmu sovětskému kapitánovi Viktoru Veršininovi puget z tulipánů. Tento

²⁷³ Rossbach 2002: 133-134

²⁷⁴ Rossbach 2002: 134

²⁷⁵ tamtéž: 134-135

²⁷⁶ „Sozialistische Einheitspartei Deutschlands“, „Jednotná socialistická strana Německa“, komunistická strana vládnoucí v NDR v období 1949-1990 (Universum 2002d: 60)

²⁷⁷ něm. „Tisk nového typu“ (poznámka autora)

²⁷⁸ Rossbach 2002: 135

²⁷⁹ tamtéž: 139

akt měl působit jako spontánní, nikým „shora“ nenařízený důkaz těsného přátelství obou států, který později vedl k jisté „ritualizaci a inscenaci jednání“.²⁸⁰

Charakter rituálu mělo i oslavování Schurových úspěchů. To se projevilo zejména v dopisech: zatímco fanoušci v nich vyslovovali spontánní gratulace, vládní a straničtí představitelé patřičně ideologickou formou vyjadřovali radost nad úspěchem socialistického sportovce, vedoucí závodů Schura zvali na setkání s pracujícími, na kterých měl pohovořit o tom, jak se díky státní podpoře vyšvihl na výsluní. Příkými důsledky těchto ritualizovaných projevů byly často další procesy rituálního charakteru: sportovní hrdina se vydal na vítěznou pouť mezi pracující a ti zároveň přijímali zvláštní pracovní směny k jeho poctě nebo si zvyšovaly závazky.²⁸¹

Zatímco v NDR měl sportovní hrdina, jak už bylo řečeno, snadnější pozici vzhledem k omezení druhové konkurence, v Československu tomu bylo právě naopak. „Po únoru 1948 začali komunisté s výstavbou galerie hrdinů rozličných typů.“²⁸² Brennerová a Heumos rozlišují ve svém příspěvku do sborníku „Sozialistische Helden“ 3 základní kategorie: odbojáři, kteří bojovali proti nacistické okupaci, hrdinové budovatelské společnosti (například osadníci pohraničí, kteří navzdory „špatnému původu“ našli „správnou“ cestu) a konečně hrdinové práce, kam kromě dělníků, techniků, vynálezců a vědců můžeme zařadit i sportovce.²⁸³ Z důvodu této druhové rozmanitosti se Brennerová a Heumos sportovním hrdinům vůbec nevěnují. Zmiňují ovšem jeden důležitý výklad, který platí pro československé poměry obecně: koncepci „Jedermann-Held“ vykládali českoslovenští propagátoři jako lákavou nabídku pro všechny členy socialistického společenství. Hlavní sdělení by šlo interpretovat jako imperativ: *Protože hrdinové mají výhody, staňte se jimi i vy!*²⁸⁴

²⁸⁰ tamtéž: 138-139

²⁸¹ Rossbach 2002: 139

²⁸² Brenner, Heumos 2002: 236

²⁸³ tamtéž: 236-237

²⁸⁴ tamtéž: 238

Shrneme-li uvedená data, charakterizuje hrdinu východního modelu především výrazná institucionální povaha a silná manifestace společenské nabídky, že se jím může stát každý. Socialistický hrdina se dále vyznačuje „umírněnou nadprůměrností“ (často pochází z dělnického prostředí, má těsný vztah k mase, ze které příliš nevybočuje, mimořádný je toliko činem, který vykonal) a významnou vazbou na vládnoucí stranu, pro niž má za úkol získat důvěru obyvatelstva.

Konotativní auru konstruují jednak poselství generovaná „shora“ (propaganda stranického a státního aparátu a jeho podřízených složek), jednak významy vycházející „zdola“ (komunikace obyvatelstva, která přijímá a zároveň zpětně ovlivňuje přicházející poselství). Na pomezí těchto hemisfér stojí média, která se výrazně podílejí na tom, aby si veřejnost hrdinu zapamatovala a akceptovala jej. V tomto ohledu měli vynikající potenciál stát se socialistickými hrdiny sportovci, kteří se těšili obecné oblíbenosti. Jejich mimořádné činy byly vždy prezentovány jako produkty vládnoucí strany a následně i oslavovány specifickými rituály (přijímání závazků pracujících na počest jejich triumfu apod.). V rámci těchto rituálních rutin nechyběla ani manifestace přátelství k Sovětskému svazu a zemím východního bloku.

5 Mediální obraz hrdiny Emila Zátopka

Už jen letmý pohled do vybraných novin z letních měsíců roku 1948 a 1952 prozrazuje, že média přisuzovala olympijským vítězstvím Emila Zátopka mimořádnou důležitost. Jakým způsobem ji manifestovala, na to by měla odpovědět především kvantitativní obsahová analýza v kapitole 6 „Výzkum“. V této kapitole se budu zabývat pouze několika vybranými texty, na kterých demonstruji především znaky zformulované v teoretické části této práce (viz předcházející kapitoly 3 „Československo v politických a mediálních souvislostech“ a 4 „Hrdina jako pojem“). Zároveň bych ovšem chtěl upozornit na překvapivé nové tendence, se kterými popsany teoretický rámec nepočítá.

Ze zpravodajského pokrytí první poválečné olympiády jsem pro jazykový rozbor vybral dva výňatky: jeden z Rudého práva a druhý z Lidové demokracie. V prvním příspěvku „I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi“ (viz Obrázek č. 3) reaguje redaktor Rudého práva bezprostředně na vítězství Emila Zátopka v běhu na 10 kilometrů v Londýně.

OBRÁZEK Č. 3: I DRŽITEL SVĚTOVÉHO REKORDU FIN HEINO VZDAL ZÁTOPKOVI (RUDÉ PŘÁVO, 31. 7. 1948)²⁸⁵

Československá hymna zní velkými prostorami stadionu ve Wembley a 70.000 diváků tiše naslouchá. Hrstce Čechoslováků na hlavní tribuně stojí v očích slzy. Stydět se za ně? Nikdo nedovede z těch okolostojících diváků pochopit, co tohle všechno pro nás znamená. Emil, náš Emil Zátopek vyhrál. Nyní stojí na nejvyšší stupni vítězů vzpřímen jako pravý voják a zdá se mi, že pláče spolu s námi. Zvítězil. Vyhrál svůj životní boj způsobem, pro který nelze nalézt vhodná slova. Své soupeře přímo zničil. Finsko, ráje vytrvalců, se „položilo“ pod jeho tretry. Nikdo nemohl stačit pekelnému tempu Zátopka, nikdo nebyl schopen zastavit československou lokomotivu, která se rázem proměnila v parní válec. Jméno Zátopka a Československa jde dnes celým světem a na nejvyšším stožáru vítězů vlaje československá vlajka. Zátopek – Zátopek – Zátopek – zní nadšeně volání stadionem. Vše ostatní ustupuje do pozadí. Angličané zapomínají na svůj proslulý klid – nesmírné ovace jsou zaslouženým uznáním. Nádherné vítězství našeho nejlepšího atleta všech dob zanechalo v Angličanech hluboký dojem. Ještě dlouhou dobu po vítězném běhu se nemohl Emil dostat mezi své, jak byl obklopen spoustami zahraničních obdivovatelů. (...)

Na první pohled si můžeme všimnout silného zaujetí až patosu, se kterým autor líčí úspěch československého sportovce; rezignuje tak na roli nestranného žurnalisty a stává se Zátopkovým otevřeným fanouškem, který má z jeho vítězství radost. Odráží se to v manifestaci emocí („v očích slzy“, „pláče spolu s námi“, „hluboký dojem“, přepis skandování Zátopkova jména), dramaticky strohých větách („Emil, náš Emil Zátopek vyhrál.“, „Zvítězil.“), četných metaforách („Finsko (...) se ‚položilo‘ pod jeho tretry“, „československá lokomotiva“, „parní válec“) a silných tvrzeních („životní boj“, „své soupeře přímo zničil“, „nikdo nemohl stačit pekelnému tempu Zátopka“).

²⁸⁵ ŠVADLENA, Václav. I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi : Zátopkova první zlatá v novém olympijském rekordu 29,59,6 min. *Rudé právo* : Ústřední orgán Komunistické strany Československa. 31.7.1948, 28, 177, s. 4.

Dalším pozoruhodným jevem je snaha autora vyvolat pocit, že se na dráze ve Wembley stalo něco neuvěřitelného. Význam tohoto zázračného činu přitom má být dokonale srozumitelný pouze „nám“, Zátopkovým krajanům: „nelze nalézt vhodná slova“, „nikdo nedovede z těch okolostojících diváků pochopit, co tohle všechno pro nás znamená“.

V případě tohoto výňatku ještě nelze ono „my“ vnímat na základě bipolárního rozdělení světové politiky a vztáhnout jej na východní blok. Stejně tak nemůžeme v onom obdivu od Angličanů vidět uznání výhradně ze strany „pokrokového“ (pracujícího) lidu kapitalistického státu. Těmto domněnkám nahrává fakt, že redaktor ještě hovoří o Zátopkovi jako o „Emilovi“, případně „našem Emilovi“. Pokud tedy Zátopek v tomto pojetí někoho zastupuje, pak je to československý národ, přičemž čtenáři je vzájemný vztah mezi Zátopkem a Čechoslováky podsouván jako velmi blízký až rodinný.

Příspěvek z Lidové demokracie má titulěk „Těžký boj čeká Zátopka v pondělí“ (viz Obrázek č. 4) a zachycuje Zátopkův rozběh v závodě na 5 km.

OBRÁZEK Č. 4: TĚŽKÝ BOJ ČEKÁ ZÁTOPKA V PONDĚLÍ (LIDOVÁ DEMOKRACIE, 1. 8. 1948)²⁸⁶

Chudák Emil! Ještě si ani pořádně neodpočinul (prý celou noc nespal, jako reakce na nervové vypětí z pátečního světoborného úspěchu na 10 km, na který československá atletika čekala 32 let), a už se znovu řadí na škvárové dráze Wembley stadionu. Tento boj nebude ještě dnes tak těžký, největší dřina čeká Emila v pondělí.

Rozběhy na 5.000 m. Nás zajímá II. rozběh, ve kterém Emil vyzkouší své síly a taktiku proti jednomu z favoritů - Švédovi Ahldenovi, který v poslední chvíli přesedlal z 1.500 na 5 km.

Jako by to ani nebyl rozběh. Plný stadion, který od pátku zná jméno Zátopek, který sleduje z pátku vítězný dres - červené tričko a bílé trenýrky, chce opět, i když je to pouze kvalifikace pro pondělní těžký boj ve finále, viděti sympatického Čechoslováka, který se den předtím tolik proslavil, jako vítěze v cíli. (...)

I autor tohoto příspěvku tituluje Zátopka většinou jednoduše „Emil“ a zdůrazňuje jeho silný vztah k československému národu. Místo patetického však zaznívá spíše familiární tón, a to už jen úvodním zvoláním „chudák Emil!“, které je v publicistickém stylu silně

²⁸⁶ Těžký boj čeká Zátopka v pondělí. *Lidová demokracie* : Orgán Československé strany lidové. 1.8.1948, 4, 177, s. 12.

příznakové. Další projevy familiárnosti pak vycházejí z důrazu na Zátopkovy vlastnosti („*sympatický Čechoslovák*“) a potřeby („*celou noc nespál*“, „*nervové vypětí*“).

V závěru výňatku se opět dostává do popředí téma podpory ze strany anglického publika. V porovnání s příspěvkem z Rudého práva jde o výrazně zveličenou konstrukci: diváci už neprojevují Zátopkovi pouze uznání za vynikající výkon, ale oceňují i jeho osobnost, a dokonce si (podle autora příspěvku) přejí, aby znovu zvítězil.

Oba představené texty potvrzují teoretické závěry, které se váží ke kulturní politice daného období: obecný nedostatek vůle k vymáhání již platných restriktivních opatření vedl k relativní obsahové liberálnosti. Dvě vybrané ukázky však zdaleka nepůsobí jako neutrální sportovně informační texty. Zrcadlí se v nich patetická podpora domácích reprezentantů a familiární manifestace jejich přátelství s československým národem.

Ze zpravodajského pokrytí olympijských her v roce 1952 jsem vybral celkem tři výňatky: dva z Rudého práva a jeden z Lidové demokracie. Chronologicky první je příspěvek z Rudého práva s titulkem „Škpt. Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km“ (viz Obrázek č. 5).

OBRÁZEK Č. 5: ŠKPT. ZÁTOPEK OLYMPIJSKÝM VÍTĚZEM V BĚHU NA 10 KM (RUDÉ PŘÁVO, 21. 7. 1952)²⁸⁷

HELSINKI (Od našeho zvláštního zpravodaje) – Po sobotním slavnostním zahájení byly v neděli na pořadu první finálové boje, do kterých s velkým úspěchem zasáhli i českoslovenští reprezentanti spolu se sovětskými a ostatních zemí lidové demokracie. Největšího úspěchu dosáhli reprezentanti Sovětského svazu. Sovětské atletky Romaškova, Bagrjanceva a Dumbadze obsadily v hodů diskem žen všechna první tři místa.

K nim se připojil novým olympijským rekordem a nejlepším letošním časem na světě náš nejúspěšnější sportovec, škpt. Emil Zátapek vítězstvím v běhu na 10 km. Na olympijském stadionu zavlála na nejvyšším stožáru vítězů československá vlajka a jako první zazněla na olympijském stadionu naše hymna, kterou účastníci čs. výpravy zpívali s sebou. Za nadšeného potlesku 70 tisíc diváků byla škpt. Emilu Zátopkovi předána zlatá olympijská medaile. (...)

²⁸⁷ Škpt. Zátapek olympijským vítězem v běhu na 10 km. *Rudé právo* : *Orgán Komunistické strany Československa*. 21.7.1952, 32, 189, s. 4.

Ačkoliv jde o bezprostřední reakci deníku na olympijské vítězství československého reprezentanta, až na titulek tomu nic nenasvědčuje. V prvním odstavci se dozvídáme, že začala olympiáda a rozdělily se první medaile, z nichž některé získali sportovci východního bloku. Úplně zde dokonce chybí Zátokovo jméno; místo něj figurují tři atletky SSSR, jejichž pozici „hrdinek dne“ umocňuje uvedení: „*největšího úspěchu dosáhli representanti Sovětského svazu*“.

Zápolení Emila Zátoka přichází na řadu až ve druhém odstavci. Kromě druhořadé pozice oslabuje jeho význam uvozující formulace „*k nim* (k sovětským atletkám – poznámka autora) *se připojil olympijským rekordem a nejlepším letošním časem náš nejúspěšnější sportovec, škt. Emil Zátok vítězstvím v běhu na 10 km*“. Autor tohoto textu přisuzuje stejnou váhu úspěchům Československa a ostatních států východního bloku, přičemž ty sovětské dokonce nadřazuje. Už jen z pohledu kompozice textu zde tedy nemůže být pochyb o vlivu kulturněpolitické proměny.

Z hlediska obsahového si můžeme všimnout, že oproti ukázkám z roku 1948 jde o strohý text prostý emocí (tomu ostatně odpovídá i grafická úprava: namísto členitého, variabilního a mnohdy až přehnaně pestrého stylu z roku 1948 měl čtenář v roce 1952 v rukou noviny nenápadité, unifikované a neatraktivní). Ritualizace komunikace je v tomto výňatku ještě omezená, přesto dokládá určitý posun ideologického rámce sportovních novinářů („*škt. Emil Zátok*“, „*země lidové demokracie*“).

Naopak v následujícím příspěvku rituální funkce zcela dominuje. Protože Lidová demokracie ve zkoumaném období nevycházela v pondělí, první informace o Zátopkově prvním olympijském vítězství v Helsinkách se v ní objevují až dva dny po vítězném závodě, a to ve zvláštní formě dlouhého popisku k fotografii na titulní straně (jeho celé znění viz Obrázek č. 6).

OBRÁZEK Č. 6: POPISEK K FOTOGRAFII (LIDOVÁ DEMOKRACIE, 22. 7. 1952)²⁸⁸

Nadšení a pevná vůle po úspěchu, součást to všeho smýšlení pokrokových sportovců mírového tábora jako odměna pracujícím lidu doma, jsou přednostmi sportovců z lidově demokratických států. Tak jako všichni doma ve svých zemích budují svou socialistickou vlast, jak vynakládají veškeré své úsilí za zachování světového míru, tak všichni houževnatě, ale čestně bojují o nejvyšší úspěch. Mají snahu dokázati své prvenství mezi nejlepšími, dokázati tím svoji lásku ke své vlasti, ke všemu pracujícím lidu, odměnit se úspěchy za všechnu péči své vlasti, svým národům a celé své zemi za čest, že mohou mezi nejlepšími sportovci světa hájiti barvy své země. To nadšení, nezlomná vůle po úspěchu, když každý pokrokový sportovec vydával ze sebe vše, byly viděti jak při běhu na 10.000 m, kdy nejen Zátopek (kterého vidíte na našem snímku) s nejvyšším úspěchem reprezentoval lidově demokratické Československo, ale i mladý sovětský vytrvalec Anufrijev dokázal svou pevnou vůlí, vlastností to všech sovětských lidí, získat úspěch své vlasti. Sovětsští sportovci po prvé přijeli na OH a dokázali, že dovedou bojovat jako žádný jiný národ na světě. Svědčí o tom utkání v kopané a úspěchy ostatních, zejména v disku žen a gymnastice mužů.

V tomto textu se propagandistické fráze vyskytují v reprezentaci sportovců („pokrokoví sportovci“, „sovětské lidi“), zemí východního bloku („mírový tábor“, „lidově demokratický stát“, „socialistická vlast“, „lidově demokratické Československo“) a ve formě dalších ustálených slovních spojení („pracující lid“, „světový mír“).

Výrazné propagandistické zatížení příspěvku dovozují i další znaky. Autor píše v rámci pevně daných ideologických struktur a plně využívá informační funkce: pouze „pokrokovým“ sportovcům připisuje „nadšení“, „pevnou vůli po úspěchu“, „úsilí za zachování světového míru“, „houževnatý, ale čestný boj“, „o nejvyšší úspěch“, „snahu

²⁸⁸ (popisek k fotografii). *Lidová demokracie* : Orgán Československé strany lidové. 22.7.1952, 8, 171, s. 1.

dokázat svou „lásku k vlasti“ apod. Sportovci SSSR stojí přitom opět ještě o stupeňk výše než ostatní reprezentanti východního bloku: „*Sovětsíí sportovci (...) dokázali, že dovedou bojovat jako žádný jiný národ na světě.*“

V textu lze dále identifikovat přinejmenším jeden ustálený příběh s významnou rituální funkcí. Jde o převyprávění jediného přípustného ideologického rámce, ve kterém se sportovci východního bloku účastní olympijských her: pracující lid (respektive stát, strana či vláda) dal těmto sportovcům příležitost vypracovat se na vysokou úroveň, a ti by se mu proto měli odměnit požadovaným úspěchem.

Nezanedbatelným projevem propagandy je v případě tohoto popisku k fotografii také výstavba textu: začátku dominuje velké množství propagandistických frází, o Zátopkově vítězství se dozvídáme až uprostřed a v závěru se už píše pouze o kvalitách sovětských sportovců.

Poslední ukázka pochází z Rudého práva a vykazuje zdaleka nejvyšší míru propagandistické zatíženosti. Jde o první část zpravodajského souhrnu v čísle, které vyšlo den po Zátopkově vítězství v maratonu (viz Obrázek č. 7).

OBRÁZEK Č. 7: ŠKPT. EMIL ZÁTOPEK TROJNÁSOBNÝM VÍTĚZEM XV. OLYMPIJSKÝCH HER (RUDÉ PŘÁVO, 28. 7. 1952)²⁸⁹

HELSINKI 27. července. (Od našeho zvláštního zpravodaje.) – Radost a nadšení zavládly v celé naší vlasti nad novým, skvělým, v pořadí již třetím olympijským vítězstvím našeho nejúspěšnějšího sportovce špkt. Emila Zátopka. Za velkého nadšení a zvuků olympijské znělky byla odevzdána našemu reprezentantu třetí olympijská medaile a již po páté v letošních olympijských hrách zazněla v Helsinkách naše státní hymna.

Špkt. Emil Zátopek po vítězství na 5.000 a 10.000 metrů se stal ještě olympijským vítězem nejnamáhavějšího a nejslavnějšího olympijského závodu v běhu marathonském, když zvítězil v jednom z nejlepších časů na tuto trať dosažených na světě 2:23:03,2 hodiny. Jméno špkt. Emila Zátopka se rozletělo do celého světa a spolu s ním i jméno naší vlasti. A všude, kde máme přátele, zavládla radost. V kapitalistických zemích, kde dosud pracující žijí pod jhem vykořisťovatelů, se dělníci, rolníci a ostatní pracující radují nad úspěchem našeho atleta, příslušníka naší armády, jejímž úkolem je střežit mír a bdít o jeho posílení. Tento nový úspěch a olympijské vítězství špkt. Emila Zátopka je dokladem jeho nezlomné vůle, vytrvalosti a poctivé tvrdé přípravy.

Ještě se žádnému vytrvalci na světě nepodařilo zvítězit na olympijských hrách v těchto třech nejtěžších a nejnamáhavějších soutěžích. To jenom zvyšuje radost našeho pracujícího lidu nad jeho vítězstvím. Desetitisíce finských diváků již po třetí tleskaly a obdivovaly veliký výkon československého reprezentanta.

Věnujme pozornost především prostřednímu odstavci. V něm se totiž nacházejí jevy, které se v předchozích výňatcích nevyskytovaly. Uvozuje je tato pasáž: „A všude, kde máme přátele, zavládla radost.“ Už v ní je obsažena představa, že vítězství Zátopka neoslavují pouze země východního bloku, ale rovněž „pokrokový“ lid bloku západního. Tuto představu ještě rozvíjí hned následující věta: „V kapitalistických zemích, kde dosud pracující žijí pod jhem vykořisťovatelů, se dělníci, rolníci a ostatní pracující radují nad úspěchem našeho atleta, příslušníka naší armády, jejímž úkolem je střežit

²⁸⁹ Špkt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her. *Rudé právo* : *Orgán Komunistické strany Československa*. 28.7.1952, 32, 196, s. 4.

mír a bdít o jeho posílení.“ Československý sportovec se tak stává zároveň idolem některých vrstev společnosti z druhé strany železné opony, a sice těch, které „prozřely“.

Za pozornost navíc stojí poslední vedlejší věta citovaného souvětí: „*jejímž úkolem je střežit mír a bdít o jeho posílení*“. Jde totiž o sdělení, které k souvětí obsahově vůbec nepatří. Jako kdyby ho autor (nebo někdo další) do textu dodatečně implantoval, aby tak ještě posílil jeho ideovou funkci. V každém případě působí tato implantace značně násilně.

Další věta v představeném příspěvku pak věrně ilustruje jev, jehož pravděpodobný vznik jsem předvídal už v teoretické části této práce: prolínání západního s východním modelem hrdiny. Autor textu vysvětluje Zátopkův úspěch jako „*doklad jeho nezlomné vůle, vytrvalosti a poctivé tvrdé přípravy*“. Tato pasáž evokuje příběh o sportovci, který překonával překážky a vypracoval se – tedy klasické vyprávění západního modelu. Přesto se objevilo i v tomto silně ideologicky zatíženém textu. Tuto zatíženost ještě zvýrazňuje poslední odstavec, v němž autor připomíná, že radost ze Zátopkova vítězství má především pracující lid.

Tři předložené ukázky z roku 1952 poukazují na velmi tuhou kulturní politiku tohoto období, ve kterém komunistická strana považovala tisk za vlastní prodlouženou ruku. Obsahově se to projevuje v uvedených příspěvcích především neskrývanou oslavou sovětského sportu, výraznou ritualizací komunikace, kompozicí, ustálenými příběhy, vhodným využíváním informační funkce a odklonem od emočně vypjatého psaní ke strohým zpravodajským textům.

V závěru této kapitoly lze konstatovat, že výsledky rozboru vybraných výňatků ze zpravodajského pokrytí obou poválečných olympiád přibližně korespondují s očekáváním, které vytvořila teoretická báze. Objevily se však navíc i některé tendence, které teorie nepředpokládala. Tuto skutečnost jsem zohlednil v následujícím vlastním kvantitativním výzkumu, který tvoří jádro této rigorózní práce.

6 Výzkum

K výzkumu vybraného novinového materiálu jsem přistoupil jako ke studiu jakýchkoli dokumentů, tedy libovolných hmotných záznamů lidské činnosti, které primárně nevznikly za účelem tohoto výzkumu. Z odborné literatury a archivních dokumentů jsem odvodil výchozí předpoklad, že zkoumané texty vykazují propagandistická zkreslení, a za předmět svého bádání jsem stanovil právě míru a parametry těchto zkreslení.²⁹⁰

Z důvodů, které ozřejmím v následující kapitole, jsem zvolil metodu kvantitativní obsahové analýzy. Učinil jsem tak s vědomím limitů této metody, především její náročnosti a problematičnosti v rovině validity, a tyto jsem zohlednil zejména při interpretaci výsledků.

V následujícím textu přikročím nejprve k detailnímu popisu metodologie. Provedu operacionalizaci a zformuluji obecné hypotézy výzkumu. Následně představím tři kódovací knihy a na jejich základě postavím několik pomocných hypotéz, které budou vycházet z těch obecných. Poté už se budu zabývat samotnou analýzou, vyhodnotím pomocné hypotézy a pokusím se identifikovat zjevné tendence zkoumaného materiálu, ze kterých v závěru vyvodím konečné resumé.

6.1 Metodologie

Kvantitativní obsahová analýza je jako systematická, selektivní, vysoce strukturovaná a intersubjektivně ověřitelná metoda vhodným nástrojem ke studiu mého výzkumného problému, a to především proto, že umožňuje zpracování velkého množství textů a jejich následnou statistickou analýzu.²⁹¹ Mezi další výhody tohoto přístupu patří možnost zkoumat jak obsahovou stránku sdělení, tak jeho formu či původce. V neposlední řadě jsem při výběru výzkumné metody reflektoval, že tento

²⁹⁰ Disman 2007: 166-167

²⁹¹ Scherer 2004: 29-30

druh analýzy generuje objektivní a reprezentativní výzkumy, které při dodržení striktně stanovených pravidel vykazují vysokou míru reliability.²⁹²

6.1.1 Operacionalizace a formulování hypotéz

Tématem výzkumu této rigorózní práce je pojetí hrdiny v totalitních médiích na příkladu československého sportovce Emila Zátopka. Budu v něm hledat odpověď na otázku, do jaké míry mělo zpravodajské pokrytí vybraných sportovních událostí propagandistický účel. Tím se dostávám k hlavní obecné hypotéze této rigorózní práce, kterou lze formulovat takto: *(H) „Totalitní média využila sportovních úspěchů Emila Zátopka k propagandistickým účelům, a z úspěšného domácího sportovce tak vytvořila socialistického hrdinu.“*²⁹³ Pravdivost tohoto tvrzení vyhodnotím na základě příslušných pracovních hypotéz (viz níže).

Výběrový soubor analýzy vymezuji ve čtyřech rovinách: mediální, obsahové, časové a jednotkové. Mediální rovina zahrnuje deníky, které jsem se rozhodl analyzovat: Rudé právo a Lidovou demokracii. Rudé právo jsem si vybral kvůli tomu, že v tehdejší době reprezentovalo nejvlivnější a nejrozšířenější deník s nejsilnější vazbou na vládnoucí stranu. Dá se tudíž očekávat, že mělo silnější sklony k propagandě než všechny ostatní tituly. V Lidové demokracii jako nejprodávanějším nesocialistickém deníku naopak předpokládám v tomto ohledu mírnější tón. Vidím v ní totiž určitý protipól k Rudému právu; reflektuji přitom kritické hlasy lidoveckého tisku v poválečném období.²⁹⁴

V rovině časové jsem omezil výzkum na letní olympijské hry v letech 1948 a 1952. Konkrétní období jsem zvolil s ohledem na nestejně délky konání obou her a lepší možnost jejich srovnání. Proto výzkum začíná vždy 10 dní před zahájením her a zahrnuje v roce 1948 i 1952 shodně jeden měsíc: zpravodajské pokrytí olympijských

²⁹² Disman 2007: 168-169

²⁹³ Kategorii socialistického hrdiny opírám o odbornou literaturu, jejími znaky jsem se podrobně zabýval v kapitole 4.2.2 „Východní model“.

²⁹⁴ podrobnosti v kapitole 3.2.4 „Zkoumané deníky v letech 1948-1952“

her v Londýně zkoumám v období od 19. července do 19. srpna 1948 a zpravodajské pokrytí olympijských her v Helsinkách analyzuji v období od 9. července do 9. srpna 1952. Přímo k olympiádám se pak vzhledem k jednodenní „reakční době“ novin vztahují období od 30. července do 15. srpna 1948 a od 20. července do 4. srpna 1952.²⁹⁵

Obsahovou rovinu můžeme zatím definovat poměrně vágně jako zpravodajské pokrytí účinkování Emila Zátopka na vybraných olympijských hrách a konečně v rovině jednotkové si postačíme prozatím s konstatováním, že se trojí definicí kódovací jednotky²⁹⁶ náš výzkum rozdělí na tři části.

Díky jednoznačným určením časového a mediálního ukazatele je možné už v tuto chvíli formulovat dvě vedlejší obecné hypotézy: (V1) *„Zpravodajské pokrytí daných sportovních událostí mělo v roce 1952 výrazněji propagandistický účel než v roce 1948“* a (V2) *„Zpravodajské pokrytí daných sportovních událostí mělo v podání Rudého práva výrazněji propagandistický účel než v podání Lidové demokracie.“* K těmto hypotézám jsem dospěl po studiu odborné literatury a archivních dokumentů, které shrnuji v kapitole 3.2 „Kulturní politika a média“. Stejně jako v případě hlavní hypotézy budu i pravdivost hypotéz vedlejších posuzovat na základě pravdivosti příslušných hypotéz pracovních (viz níže).

Abych zabránil dezorientaci čtenáře v popisu metodologie, bude užitečné rozebrat napřed rovinu jednotkovou a až potom rovinu obsahovou. Definováním kódovací jednotky se totiž náš výzkum rozdělí.

Po důkladném prostudování zkoumaného materiálu jsem dospěl k rozhodnutí, že bude třeba stanovit celkem tři kódovací jednotky: zpravodajský příspěvek, fotografii a jednu speciální, hůře identifikovatelnou kódovací jednotku – reprezentaci Emila Zátopka. Tři výzkumy, které tímto způsobem segmentace vzniknou, je vhodné pro lepší orientaci pojmenovat: (1) „Výzkum zpravodajských příspěvků“, (2) „Výzkum

²⁹⁵ OH Londýn: 29. 7 - 14. 8. 1948, OH Helsinky: 19. 7. - 3. 8. 1952 (viz Olympic.org 2009a,b [online])

²⁹⁶ „Kódovací jednotka je jednotkou mediovaného obsahu, k níž se váže naše měření obsahu.“ (Scherer 2004: 38)

fotografií“ a (3) „Výzkum reprezentací“. Pravidla a parametry těchto výzkumů podrobně rozepisují v kapitole 6.1.2 „Kódovací knihy“.

Teď se krátce zmíním pouze o specifikách jednotlivých kódovacích jednotek. Zpravodajský příspěvek je definován titulkem a textem, který ohraničuje jasně identifikovatelná grafická úprava. Může zahrnovat i podtitulek v různých formách (třeba i nad titulkem) a perex.²⁹⁷

Fotografií rozumím výhradně obraz vzniklý „působením světla na fotografickou citlivou vrstvu prostřednictvím fotografického přístroje“,²⁹⁸ nikoliv karikaturu či jiné ilustrace.

Speciální kódovací jednotku definuji jako reprezentaci vztahující se výhradně k Emilu Zátopkovi. Ve větě může mít taková reprezentace funkci podmětu („československý reprezentant překonal světový rekord“), předmětu („světový tisk řadí našeho atleta mezi nejlepší atlety všech dob“), doplňku („novináři nazývali Zátopka lokomotivou“), přístavku („Emil Zátopek, náš nejúspěšnější sportovec“) nebo přívlastku neshodného („Budu plnit povinnosti olympijského reprezentanta“).

Někdy nemusí jít přímo o synonymní označení nahrazující Zátopkovo jméno, ale pouze o výraz, který Zátopkovo jméno rozvíjí („šcpt. Emil Zátopek“); i v takovém případě podléhá kódování. Prostá uvedení Zátopkova příjmení, celého jména či iniciál („Zátopek vyhrál závod“, „Emil Zátopek překonal rekord“) bez dalších rozvíjejících výrazů jsem do analýzy nezahrnul, protože nedisponují žádnými konotacemi. Pozornost jsem naopak věnoval prostým uvedením Zátopkova křestního jména, neboť tyto reprezentace už v daném diskurzu stylově neutrální nejsou („Emil vyrazil do cíle“).

Složené reprezentace kóduji vždy jako jediný záznam. Vyhodnocuji přitom, jaká konotace v daném spojení převažuje („naš nejlepší atlet všech dob“ – kategorie sportovec, protože „nejlepší atlet všech dob“ je silnější než přívlastňovací zájmeno).

Z pohledu obsahového jsem na základě předběžného pozorování vybraných listů v uvedených obdobích nastavil pro Výzkum zpravodajských příspěvků tato kritéria:

²⁹⁷ stručné uvedení textu, ve kterém se nacházejí základní informace (Osvaldová 2004: 127)

²⁹⁸ tamtéž: 64

v textu zpravodajského příspěvku musí být v alespoň jedné větě zmíněno jméno Emila Zátopka, a to v přímé souvislosti s olympijskými hrami. Je přitom nezbytné, aby šlo skutečně o větnou konstrukci, která o Zátopkovi něco konkrétního sděluje.

Pokud se tedy příspěvek týká například nějakého poolympijského závodu a úplně v něm chybí vazba na olympijské hry nebo se v něm objevuje Zátopkovo jméno výhradně v nevětném sdělení (například v tabulce výsledků či výčtu závodníků), do výzkumu jsem ho nezařadil. Naopak v případech, že se příspěvek zmiňuje o Zátopkovi sice mimo období olympiády, ale v souvislosti s ní, nebo obsahuje kromě nevětného sdělení i požadovanou větnou konstrukci, do analýzy jsem ho zahrnul.

Pro výběrový soubor fotografií jsem stanovil jednoduché pravidlo: do výzkumu jsem zařadil pouze ty fotografie, na nichž je prokazatelně Emil Zátopek. Pokud jde o Výzkum reprezentací, vycházím z výběrového souboru Výzkumu zpravodajských příspěvků a popisků pod fotografiemi²⁹⁹ vybraných pro Výzkum fotografií.

6.1.2 Kódovací knihy

Ještě než přistoupíme ke kódování, tj. převedení analyzovaných jevů na číselné hodnoty, musíme sestavit pro každou kódovací jednotku tzv. kódovací knihu. Jde o soubor instrukcí, který zahrnuje „jednotlivé pracovní postupy pro kódování“.³⁰⁰ Zjednodušeně řečeno tedy kódovací kniha obsahuje komplexní návod, podle něž lze zpětně rekonstruovat celou analýzu. Každá kódovací kniha se skládá z několika proměnných, tedy „indikátorů pro různé prvky našeho dotazování“,³⁰¹ které mohou nabývat různých hodnot. Protože některé proměnné se vyskytují ve shodné podobě ve dvou (nebo dokonce ve třech) našich výzkumech, definuji je jako první.

²⁹⁹ Fotografie bývá obvykle doplněna popiskem, tj. „označením textu k fotografii či jiné ilustraci, které vysvětluje a doplňuje to, co obrázkem nelze plně vyjádřit.“ (Osvaldová 2004: 135)

³⁰⁰ Scherer 2004: 38

³⁰¹ tamtéž

Pro lepší orientaci však ještě dříve představuji všechny tři kódovací knihy v celku (viz Tabulka č. 1, Tabulka č. 2 a Tabulka č. 3):

TABULKA Č. 1: VÝZKUM ZPRAVODAJSKÝCH PŘÍSPĚVKŮ

Name	Type	Width	Decimals	Label
Id	Numeric	4	0	Identifikační proměnná
q1	Numeric	6	0	Datum
q2	Numeric	1	0	Deník
q3	Numeric	1	0	Strana
q4	String	128	0	Titulek
q5	Numeric	1	0	Druh příspěvku
q6	Numeric	1	0	Kompozice textu
q7	Numeric	2	0	Počet propag. frází
q8	Numeric	1	0	Relevance
q9_1	Numeric	1	0	Příběh - "Sammy Sosa" (kamarád a vzor)
q9_2	Numeric	1	0	Příběh - "Herkules"
q9_3	Numeric	1	0	Příběh - "celebrita"
q9_4	Numeric	1	0	Příběh - "Mark McGwire" (ten, co se vypracoval)
q9_5	Numeric	1	0	Příběh - "Bůh"
q9_6	Numeric	1	0	Příběh - "Idol pokrokového lidu Západu"
q9_7	Numeric	1	0	Příběh - "Stachanovec" (ten, který překračuje plán)
q9_8	Numeric	1	0	Příběh - "Objekt stachanovců" (ten, kvůli kterému se překračuje plán)
q9_9	Numeric	1	0	Příběh - "Bojovník za mír"
q9_10	Numeric	1	0	Příběh - "Vyslanec armády"
q9_11	Numeric	1	0	Příběh - "Vyslanec východního bloku"
q9_12	Numeric	1	0	Příběh - "Vyslanec pracujících"
q9_13	Numeric	1	0	Nic z uvedeného

TABULKA Č. 2: VÝZKUM FOTOGRAFIÍ

Name	Type	Width	Decimals	Label
Id	Numeric	1	0	Identifikační proměnná
q1	Numeric	1	0	Olympijské hry
q2	Numeric	1	0	Deník
q3	Numeric	1	0	Situace
q4	Numeric	1	0	Fotografie

TABULKA Č. 3: VÝZKUM REPREZENTACÍ

Name	Type	Width	Decimals	Label
Id	Numeric	4	0	Identifikační proměnná
q1	Numeric	6	0	Datum
q2	Numeric	1	0	Deník
q3	Numeric	1	0	Strana
q4	String	128	0	Titulek
q5	Numeric	1	0	Druh příspěvku
q6	Numeric	1	0	Část příspěvku
q7	Numeric	2	0	Reprezentace Emila Zátopka
q8	Numeric	1	0	Autor reprezentace

Společné proměnné

Proměnných, které jsou shodně definovány pro Výzkum zpravodajských příspěvků a Výzkum reprezentací, je celkem pět: „Datum“ (q1), „Deník“ (q2), „Strana“ (q3), „Titulek“ (q4) a „Druh příspěvku“ (q5). „Identifikační proměnná“ (Id) se sice objevuje ve všech třech výzkumech; vždy však plní pouze roli rozlišovacího indikátoru, který pouze specifikuje jednotlivé záznamy, proto se jí nemá smysl dále zabývat.

„Datum“ (q1) jsem definoval jako intervalovou proměnnou³⁰² o šesti cifrách ve formátu „rr/mm/dd“.³⁰³ Lze tak snadno odvodit, že k olympijským hrám v Londýně se vztahují hodnoty začínající dvojčíslím 48 a k olympijským hrám v Helsinkách hodnoty začínající dvojčíslím 52. Přímo k období londýnských her pak odkazuje interval od 480730 do 480815 a k období helsinských her interval od 520720 do 520804 (respektujeme-li skutečnost, že deníky už ze své podstaty přinášejí informace s minimálně jednodenním zpožděním).³⁰⁴

„Deník“ (q2) je dichotomická nominální proměnná, kterou používám ve všech třech výzkumech. Indikuje, zda daný záznam pochází z Rudého práva či Lidové demokracie (viz Tabulka č. 4).

TABULKA Č. 4: PROMĚNNÁ "DENÍK"

Deník
1 = "Rudé právo"
2 = "Lidová demokracie"

Proměnnou „Strana“ (q3) jsem původně definoval jako vícekategoriální nominální. Při ověřování výzkumné metody jsem ovšem zaregistroval, že analyzovaný materiál se nalézá buď na titulní straně, anebo ve sportovní rubrice (na poslední a výjimečně i předposlední straně). Dospěl jsem proto k názoru, že bude vhodnější pojmut i tuto kategorii jako dichotomii. Kategorie „Jiná“ v ní odkazuje na sportovní rubriku (viz Tabulka č. 5).

TABULKA Č. 5: PROMĚNNÁ "STRANA"

Strana
1 = "Titulní"
2 = "Jiná"

Zatímco „Identifikační proměnná“ (Id) má čistě rozlišovací funkci, proměnná „Titulek“ (q4) plní funkci čistě orientační. Tomu také odpovídá její řetězcový formát, který znemožňuje většinu statistických operací.

³⁰² typy proměnných a jiné informace z oboru statistiky viz Řezanková 2001 [online]

³⁰³ „rr“ – poslední dvojčíslí roku, „mm“ – měsíc, „dd“ – den (v případě jednomístných hodnot u „mm“ a „dd“ se před tyto uvádí nula, poznámka autora)

³⁰⁴ OH Londýn: 29. 7 - 14. 8. 1948, OH Helsinky: 19. 7. - 3. 8. 1952 (viz Olympic.org 2009a,b [online])

Poslední společnou proměnnou je „Druh příspěvku“ (q5). Tento vícekategoriální nominální indikátor udává, v rámci jakého druhu textu se pohybujeme. Nabízí celkem šest možností: „Reportáž o závodě“, „Reportáž“, „Vyjádření osobnosti“, „Flash“, „Souhrn“, „Popisek k fotografii“. Jsem si vědom jisté terminologické a kategorizační nesystematičnosti tohoto uspořádání; jeho opodstatnění však vyplynulo z ověřovací fáze výzkumu. Kromě toho mi nejde o striktně žánrové ani o striktně tematické či formální rozlišení, ale o rozřazení jednotlivých textů do kategorií, které v daných výzkumech dávají smysl.

Nejjednoznačnější identifikaci má „Popisek k fotografii“, stručné slovní doplnění obrazové informace, napsané obvykle kurzívou. Další poměrně snadno identifikovatelnou kategorií je „Flash“³⁰⁵. Odkazuje výhradně ke stručným zprávám o „horkých“ olympijských aktualitách na titulní straně, které v převážné většině případů čtenáře upozorňují na to, že Emil Zátopek získal medaili. Rovněž velmi snadno rozpoznatelné je „Vyjádření osobnosti“, které zahrnuje nejruznější blahopřání, telegramy a jiná oficiální vyjádření převážně z řad funkcionářů či politických představitelů. Tyto příspěvky bývají navíc od ostatního novinového materiálu graficky odlišeny.

O něco problematičtější jsou zbylé tři alternativy. Za „Souhrn“ označuji jakýkoliv text v rámci výběrového souboru, který kombinuje více témat, aniž by jedno z nich vyloženě upřednostňoval. Zhusta sem spadají rozsáhlé přehledy z horní části sportovní rubriky, které mapují uplynulý den, nebo stručné výčty zajímavostí z předešlého dne. Tuto kategorii jsem do proměnné zařadil na základě předvýzkumu.

„Reportáž o závodě“ se omezuje na podrobné reportážní příspěvky bezprostředně navazující na závody Emila Zátopka. Vyznačují se především detailním vyprávěním o závodě, které většinou chronologicky sleduje jeho vývoj.

Zbývající druh příspěvku „Reportáž“ postihuje všechny ostatní, převážně monotematické texty z výběrového souboru. Název kategorie je v tomto případě spíše

³⁰⁵ Termín jsem převzal od Ludmily Trunečkové, která jím označuje agenturní zprávu s druhou nejvyšší prioritou (Trunečková 2001: 38).

pracovní, protože nepostihuje žánrovou rozmanitost těchto příspěvků, mezi nimiž se kromě reportáží nacházejí i zprávy, články, komentáře aj. Někdy lze váhat mezi zařazením položky do „Souhrnu“ a do „Reportáže“. V takovém případě je rozhodující, jaký charakter textu převažuje: dominuje-li jedno téma nad ostatními, jde o „Reportáž“, naopak pokud dominantní téma nelze určit, jde o „Souhrn“ (kódy viz Tabulka č. 6).

TABULKA Č. 6: PROMĚNNÁ "DRUH PŘÍSPĚVKU"

Druh příspěvku
1 = "Reportáž o závodě"
2 = "Reportáž"
3 = "Vyjádření osobnosti"
4 = "Flash"
5 = "Souhrn"
6 = "Popisek k fotografií"

Výzkum zpravodajských příspěvků

Výhradně pro účely Výzkumu zpravodajských příspěvků používám dichotomickou nominální proměnnou „Relevance“ (q8). Zavedl jsem ji kvůli nehomogenosti textů. „Relevance“ indikuje, jak moc se daný příspěvek věnuje Emilu Zátopkovi. Pokud tento podíl dosahuje alespoň poloviny textu, zakódoval jsem relevanci jako „Vysokou“, v opačném případě jako „Nízkou“ (viz Tabulka č. 7).

TABULKA Č. 7: PROMĚNNÁ "RELEVANCE"

Relevance
1 = "Nízká"
2 = "Vysoká"

První výstupní proměnná tohoto výzkumu je vícekategoriální nominální a postihuje kompozici textů (q6). Zajímá mě přitom pouze pozice československých sportovců (včetně Zátopka) a sportovců východního bloku. Rozlišuji celkem tři varianty: „Čs. bez východního bloku“ odkazuje na texty, v nichž úplně chybí zmínky o sportovcích východního bloku, „Čs. před východním blokem“ na situace, kdy je první československý sportovec zmíněn před prvním sportovcem východního bloku a konečně varianta „Východní blok před čs.“ postihuje konstelaci, při které je první sportovec východního bloku v textu uveden před prvním československým.

Při kódování vždy vycházím pouze z textů, nikoliv z titulků či podtitulků. Zdůrazňuji přitom, že oním československým sportovcem v tomto případě nutně nemusí být Emil Zátopek (kódy viz Tabulka č. 8).

TABULKA Č. 8: PROMĚNNÁ "KOMPOZICE TEXTU"

Kompozice textu
1 = "Čs. bez východního bloku"
2 = "Čs. před východním blokem"
3 = "Východní blok před čs."

Druhou výstupní proměnnou je „Počet propag. frází“ (q7), jediný diskrétní intervalový indikátor v celé analýze. Udává, kolik propagandisticky zatížených vět obsahuje daný zpravodajský příspěvek. Teoretickým základem pro jejich identifikaci jsou kapitoly 3.1 „Propaganda jako nástroj totalitních médií“ (zejména pak 3.1.1 „Jazyk“) a kapitola 4.2.2 „Východní model“. Reflektuji přitom jak fráze, v nichž je propaganda a priori zahrnuta („*země lidové demokracie*“, „*sportovci tábora míru*“, „*lidově demokratické Československo*“, „*buržoazní novináři*“), tak sdělení, která propagandu vykazují věcně („*tělovýchova v Sovětském svazu je majetkem ne tisíců, ani statisíců, nýbrž miliónů mas*“). V případě, že lze v jedné větě označit více propagandisticky zatížených formulací, celkový počet se navyšuje stejně pouze o jednu jednotku. Jsem si vědom obtíží s reliabilitou, které tato proměnná přináší. Proto s ní budu velmi obezřetně nakládat při interpretaci výsledků.

Jádrem Výzkumu zpravodajských příspěvků je síť proměnných (q9_1 až q9_13), která dohromady vytváří odpověď na následující výčtovou otázku: „*Jaké z uvedených příběhů o Emilu Zátopkovi se ve zpravodajském příspěvku vyskytly alespoň jednou?*“ Nejde tedy o kvantitu konkrétních příběhů v rámci jednoho záznamu, ale o prostý výskyt. Síť tvoří celkem 13 proměnných, 12 z nich reprezentuje vybrané typy příběhů, které jsem zkonstruoval na základě předvýzkumu a teorie západního a východního modelu hrdiny (viz kapitola 4.2 „Hrdina a média“). Každá z proměnných je nominální dichotomická a určuje, zda je daný příběh ve zpravodajském příspěvku přítomen, či nikoliv (viz Tabulka č. 9).

TABULKA Č. 9: DICHOTOMIE PROMĚNNÝCH "PŘÍBĚH - ..."

0 = "Nepřítomen"
1 = "Přítomen"

Prvních pět proměnných vychází ze západního modelu hrdiny. Příběh pojmenovaný „Sammy Sosa“³⁰⁶ stylizuje Emila Zátopka do pozice soupeře, kamaráda či sportovního vzoru některého ze svých kolegů-závodníků. „Herkules“ poukazuje na Zátopkovy fyzické kvality, sílu, taktickou inteligenci, vytrvalost, vůli, zarputilost apod. „Celebrita“ odkazuje na Zátopkovu slávu, proslulost, známost. „Mark McGwire“ zdůrazňuje, že Zátopek se dostal až na vrchol tím, že se postupně vypracoval, pilně trénoval a překonával překážky. Příběh pojmenovaný s nadsázkou „Bůh“ připisuje Zátopkovi nadlidské dovednosti a staví ho do protikladu k ostatním „smrtným“ závodníkům.

Další proměnné už vycházejí z východního modelu hrdiny. Zátopek jako „Idol pokrokového lidu Západu“ je sportovec východního bloku, kterého oslavují některé vrstvy západní společnosti, které „prozřely“. Většinou jde o pracující lid dané západní země. Proměnné „Stachanovec“ a „Objekt stachanovců“ vycházejí ze symboliky stachanovského hnutí. Zatímco Zátopek jako „Stachanovec“ slibuje, že překročí závazek, nebo už vyjadřuje radost nad jeho překročením, Zátopek jako „Objekt stachanovců“ poskytuje svými úspěchy důvod, kvůli kterému přijímají závazky ostatní (pracující). „Bojovník za mír“ připisuje Zátopkovi snahu svým působením ve sportu nastolit světový mír. Následující tři proměnné Zátopka manifestují vždy jako vyslanec. Vysílajícím subjektem přitom může být československá armáda („Vyslanec armády“), východní blok („Vyslanec východního bloku“) nebo českoslovenští pracující („Vyslanec pracujících“). Často se zdůrazňuje, že Zátopek se chce svému „vysilateli“ svým výkonem odměnit, protože mu vděčí za to, že se vypracoval na tak vysokou úroveň.

³⁰⁶ podle dominikánského baseballisty, který byl soupeřem a zároveň přítelem Marka McGwira (viz kapitola 4.2.1 „Západní model“)

Aby se Výzkum zpravodajských příspěvků nepřekrýval s Výzkumem reprezentací, pracuji s příběhy výhradně na sdělné bázi. Příběh tedy nelze vyvodit pouze ze Zátopkových reprezentací, ale musí k němu vést nějaké věcné sdělení (seznam sítě proměnných viz Tabulka č. 10).

TABULKA Č. 10: PROMĚNNÉ "PŘÍBĚH - ..."

Příběh - "Sammy Sosa" (kamarád a vzor)
Příběh - "Herkules"
Příběh - "celebrita"
Příběh - "Mark McGwire" (ten, co se vypracoval)
Příběh - "Bůh"
Příběh - "Idol pokrokového lidu Západu"
Příběh - "Stachanovec" (ten, který překračuje plán)
Příběh - "Objekt stachanovců" (ten, kvůli kterému se překračuje plán)
Příběh - "Bojovník za mír"
Příběh - "Vyslanec armády"
Příběh - "Vyslanec východního bloku"
Příběh - "Vyslanec pracujících"
Nic z uvedeného

Čistě technický význam má proměnná „Nic z uvedeného“, která nabývá kladné hodnoty, pokud se v daném zpravodajském příspěvku nevyskytuje ani jeden z nabídky příběhů. Jejím smyslem je zabránit tomu, aby z výzkumu vypadly právě záznamy bez stanovených příběhů, které rovněž mají svůj význam (viz Tabulka č. 11).

TABULKA Č. 11: PROMĚNNÁ "NIC Z UVEDENÉHO"

Nic z uvedeného
0 = "Ne"
1 = "Ano"

Dříve než přikročím k formulování pracovních hypotéz, předestřu problém, se kterým jsem se ve Výzkumu zpravodajských příspěvků setkal při ověřování výzkumné metody, a prozradím, jak jsem jej vyřešil. Jako stěžejní pro odhalení tohoto problému se ukázala proměnná „Relevance“. Brzy totiž vyšlo najevo, že mimo období olympijských her se vyskytuje minimum textů s vysokou relevancí. Protože hrozilo reálné nebezpečí ztráty validity (velké množství nízcí relevantních záznamů by mohlo podstatně snížit podíl zkoumaných příběhů), rozhodl jsem se Výzkum zpravodajských příspěvků zredukovat na období olympiády (tedy na 30. července - 15. srpna 1948 a 20. července - 4. srpna 1952). Tím jsem zároveň snížil náročnost celé analýzy, aniž bych nějak narušil její vypovídací hodnotu.

Pracovní hypotézy Výzkumu zpravodajských příspěvků vycházejí ze tří výstupních proměnných a pokaždé se vztahují k jedné z obecných hypotéz (v závorce vždy uvádím, ke které). Na šetření proměnné „Kompozice textu“ jsem postavil tyto tři pracovní hypotézy:

(P1) „Celkově převažovaly příspěvky se zmínkou o sportovcích východního bloku nad příspěvky bez zmínky o sportovcích východního bloku.“ (H),

(P2) „Podíl příspěvků začínajících sportovci východního bloku byl vyšší v roce 1952 než v roce 1948 a zároveň byl podíl příspěvků s prostým výskytem sportovců východního bloku vyšší v roce 1952 než v roce 1948.“ (VI),

(P3) „Podíl příspěvků začínajících sportovci východního bloku byl vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii a zároveň byl podíl příspěvků s prostým výskytem sportovců východního bloku vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“ (V2)

Znění pracovních hypotéz vycházejících z proměnné „Počet propagandistických frází“ je následující:

(P4) „Průměrně byla v každém příspěvku alespoň jedna propagandistická fráze.“ (H)

(P5) „Průměrný počet propagandistických frází na jeden příspěvek byl vyšší v roce 1952 než v roce 1948.“ (VI),

(P6) „Průměrný počet propagandistických frází na jeden příspěvek byl vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“ (V2)

Na základě sítě proměnných „Příběh - ...“ jsem zkonstruoval tyto pracovní hypotézy:

<p>(P7) „Celkový počet příběhů východního modelu byl vyšší než celkový počet příběhů západního modelu.“ (H),</p> <p>(P8) „V roce 1952 byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů východního modelu vyšší než v roce 1948.“ (V1),</p> <p>(P9) „V roce 1952 byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů západního modelu nižší než v roce 1948.“ (V1),</p> <p>(P10) „V Rudém právu byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů východního modelu vyšší než v Lidové demokracii.“ (V2),</p> <p>(P11) „V Rudém právu byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů západního modelu nižší než v Lidové demokracii.“ (V2).</p>
--

Výzkum fotografií

Vzhledem k obecně omezenému množství fotografií v médiích konce čtyřicátých a začátku padesátých let v tomto výzkumu nepředpokládám výraznější množství záznamů. Z toho důvodu jsem původně zamýšlenou proměnnou „Datum“ nahradil vhodnější proměnnou „Olympijské hry“ (q1), dichotomickým, nominálním indikátorem, který jednoduše udává, zda se daný záznam vztahuje k olympiádě v roce 1948 či 1952 (viz Tabulka č. 12).

TABULKA Č. 12: PROMĚNNÁ "OLYMPIJSKÉ HRY"³⁰⁷

Olympijské hry
1 = "OH 1948 (Londýn)"
2 = "OH 1952 (Helsinky)"

³⁰⁷ Ačkoliv je v češtině kodifikován název „Helsinky“, v názvu kategorií se držím původního tvaru „Helsinki“ (poznámka autora).

Moment, ve kterém byla daná fotografie uveřejněna, specifikuje proměnná „Situace“ (q3). Tento nominální dichotomický indikátor stanovuje, zda k uveřejnění došlo bezprostředně po závodě (v nejbližším možném čísle, nejpozději tedy dva dny po závodě) nebo nikoliv (viz Tabulka č. 13).

TABULKA Č. 13: PROMĚNNÁ "SITUACE"

Situace
1 = "Bezprostředně po závodě"
2 = "Jiná"

Výstup tohoto výzkumu jsem soustředil do vícekategoriální nominální proměnné „Fotografie“ (q4). Jejím smyslem je popsat, v jaké roli figuruje na dané fotografii Emil Zátopek (viz Tabulka č. 14). Dospěl jsem ke čtyřem různým kategoriím: „Závod“ (Zátopek při závodě či při tréninku, má na sobě dres, je evidentní, že se věnuje sportovní aktivitě), „Stupně vítězů“ (Zátopek stojí na stupních vítězů), „Uniforma“ (Zátopek v uniformě armády ČSR) a „Civil“ (Zátopek v běžném - nesportovním a neuniformovaném - oblečení).

TABULKA Č. 14: PROMĚNNÁ "FOTOGRAFIE"

Fotografie
1 = "Závod"
2 = "Stupně vítězů"
3 = "Uniforma"
4 = "Civil"

Pracovní hypotézy Výzkumu fotografií jsem zformuloval s ohledem na nejistý objem dat (v závorce opět vždy specifikuji příslušnost k obecné hypotéze):

(P12) „Závodních fotografií Emila Zátopka bylo méně než ostatních.“ (H),

(P13) „Podíl závodních fotografií Emila Zátopka byl nižší v roce 1952 než v roce 1948.“ (VI),

(P14) „Podíl závodních fotografií Emila Zátopka byl nižší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“ (V2)

Výzkum reprezentací

Výhradně ve Výzkumu reprezentací pracuji i s titulky a podtitulky, proto jsem v něm zavedl nominální proměnnou „Část příspěvku“ (q6). Ještě před ověřením výzkumné metody byla vícekategoriální, poté jsem usoudil, že bude praktičtější, když ji definuji jako dichotomickou. „Titulek“ a „podtitulek“ jsem vzhledem k podobné „upoutávací“ funkci sloučil do jedné kategorie a ostatní druhy textu, které touto funkcí nedisponují, jsem shrnul do druhé (viz Tabulka č. 15).

TABULKA Č. 15: PROMĚNNÁ "ČÁST PŘÍSPĚVKU"

Část příspěvku
1 = "Titulek/podtitulek"
2 = "Text/perex/popisek k fotografií"

Vícekategoriální nominální proměnná „Autor reprezentace“ (q8) odkazuje na původce dané reprezentace. Nejčastěji jde přímo o „Autora příspěvku“, který zpravidla v textu není zmíněn explicitně jako původce reprezentace. Naopak ostatní kategorie se vyznačují tím, že přímo v textu stojí, že se k dané reprezentaci hlásí. Do skupin „Západní tisk“, „Západní sportovec/funkcionář“ a „Východní sportovec/funkcionář“ jsem zahrnul jak reprezentace v přímé, tak nepřímé řeči. Vždy jsem přítom důkladně zkoumal, zda lze skutečně výraz přisoudit někomu jinému než autorovi zpravodajského příspěvku. Pod pojmem „funkcionář“ v názvech kategorií rozumím politického představitele nebo jakéhokoliv sportovního zástupce, který není přímým účastníkem olympiády. Adjektiva „východní“ a „západní“ reprezentují bipolární politické uspořádání světa. Protože někteří původně zamýšlení autoři („Emil Zátopek“ či „Východní tisk“) se při testu výzkumné metody ukázali jako zanedbatelní, sdružil jsem je do skupiny „Někdo jiný“ (viz Tabulka č. 16).

TABULKA Č. 16: PROMĚNNÁ "AUTOR REPREZENTACE"

Áutor reprezentace
1 = "Áutor příspěvku"
2 = "Západní tisk"
3 = "Západní sportovec/funkcionář"
4 = "Východní sportovec/funkcionář"
9 = "Někdo jiný"

Jedinou výstupní proměnnou Výzkumu reprezentací je „Reprezentace Emila Zátopka“ (q7). V tomto vícekategoriálním nominálním indikátoru se odráží odpověď na klíčovou otázku této části analýzy: *Jaké prostředky byly užity k reprezentaci Emila Zátopka?* Po ověření výzkumné metody jsem dospěl k následujícím kategoriím (viz Tabulka č. 17).

TABULKA Č. 17: PROMĚNNÁ "REPREZENTACE EMILA ZÁTOPKA"

Reprezentace Emila Zátopka	
1 =	"Sportovec"
2 =	"Voják"
3 =	"Našinec"
4 =	"Reprezentant Československa"
5 =	"Familiární reprezentace"
6 =	"Hrdina"
9 =	"Jiná"

Pojem „Sportovec“ se vztahuje k reprezentacím výhradně sportovního charakteru. Zpravidla charakterizuje jeho úspěchy nebo kvality (například „*olympijský vítěz*“, „*světový rekordman*“, „*nejlepší vytrvalec na světě*“, „*nejlepší atlet všech dob*“, „*ztělesněná vůle*“, „*favorit*“).

Do kategorie „Voják“ spadají všechny reprezentace, které akcentují Zátopkovu příslušnost k československé armádě (nejčastěji udání hodnosti *škpt.*, dále *reprezentant lidově demokratické armády*, *československý důstojník*, *příslušník československé armády*).

Skupina reprezentací pojmenovaná „Našinec“ je poněkud problematická, bude tedy vhodné ji vymezit až na závěr. Pod termín „Reprezentant Československa“ jsem zakódoval ty výrazy, které poukazují na Zátopkovo československé občanství („*československý reprezentant*“, „*Čechoslovák*“, „*středoevropan*“, „*sportovec Československé republiky*“). Výjimkou byly formulace, které obsahovaly zároveň silnější reprezentaci jiného druhu. Typickým příkladem je „*československý rekordman*“, které spíše artikuluje Zátopkovy sportovní kvality než jeho státní příslušnost, a proto patří do skupiny „Sportovec“.

„Familiární reprezentací“ mám na mysli výrazy, které akcentují Zátopkovy lidské vlastnosti a téměř evokují představu, že Zátopek je naším rodinným příslušníkem (příčemž tuto rodinu lze vnímat jako Československo). Do této kategorie spadají

nejčastěji v publicistickém stylu silně příznaková uvedení jména v různé formě bez příjmení („*Emil*“, „*skromný Emil*“).

Do skupiny pojmenované jako „Hrdina“ jsem zařadil reprezentace, které Zátopkovi připisují mnohdy nadlidské dovednosti, tj. typické vlastnosti hrdiny (definice viz kapitola 4 „Hrdina jako pojem“). Zátopek v nich vystupuje jako „*záračný běžec*“ „*pohádkový běžec*“, „*neuvěřitelný Zátopek*“ či jednoduše „*vzor*“. Patří sem také různá metaforická pojmenování zdůrazňující Zátopkovu nadlidskost jako například „*lokomotiva*“ nebo „*pohyblivá elektrárna*“.

Konečně kategorii „Našinec“ vymezuji jako reprezentaci poukazující na blízký vztah Zátopka a československého národa, který je nejčastěji manifestován přivlastňovacím zájmem „*náš*“. Tento vztah příslušnosti ke kategorii „*my*“ (kde toto „*my*“ symbolizuje československý národ),³⁰⁸ musí být přitom silnější než ostatní prvky v dané reprezentaci, které by bez přítomnosti zájmena „*náš*“ jednoznačně odkazovaly k jinému druhu reprezentace. Do kategorie „Našinec“ jsem tak například nezahrnul spojení „*náš mladý poručík*“ kvůli jeho jasnému odkazu na Zátopkovu armádní příslušnost nebo výrazy „*náš skromný Emil*“ či „*náš Emil*“ vzhledem k jejich silně familiární konotaci. Naopak ve slovních spojeních „*náš atlet*“, „*náš Emil Zátopek*“ nebo „*reprezentant našeho lidu*“ apod. převládá identifikační hledisko, proto jsem je do kategorie „Našinec“ zařadil.

Druhy reprezentací, které se po ověření výzkumné metody ukázaly jako zanedbatelné („*Reprezentant východního bloku*“, „*Bojovník za mír*“ apod.), jsem sdružil do kategorie „*Jiná*“.

³⁰⁸ Je ovšem sporné, zda v některých případech toto „*my*“ neodráží politickou bipolaritu světa. V takovém případě by nešlo o identifikaci s československým národem, ale celým východním blokem. Přísné rozlišování jednotlivých případů by ovšem bylo přinejmenším metodologicky problematické, a mohlo by vést i k ohrožení reliability celého výzkumu; proto jsem se k němu neuchýlil a pouze jsem se k této myšlence vrátil při interpretaci (poznámka autora).

Protože už známe všechny proměnné, včetně té nejdůležitější, výstupní, zbývá už jen určit pracovní hypotézy (stejně jako u předchozích dvou výzkumů je v závorce vždy uvedeno, ke které obecné hypotéze daná pracovní hypotéza patří):

(P15) „Celkový podíl autorských reprezentací (jejichž původci byli redaktoři) typu ‚Voják‘ byl vyšší než celkový podíl autorských reprezentací typu ‚Sportovec‘“ (H),

(P16) „Podíl reprezentací typu ‚Voják‘ byl vyšší v roce 1952 než v roce 1948.“ (VI),

(P17) „Podíl reprezentací typu ‚Voják‘ byl vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii“ (V2).

Rozdílné pojetí hlavní pracovní hypotézy od vedlejších si zaslouží krátkou vysvětlující poznámku. Zatímco u hypotézy P15 kladu důraz na to, aby reprezentace skutečně byla autorská (tj. aby jejím původcem byl prokazatelně autor textu), u hypotéz P16 a P17 na této podmínce netrvám. Vysvětlení tkví ve znění obecných hypotéz: u té hlavní mě zajímá především míra, do jaké sami redaktoři vkládali do svých textů propagandistický charakter. Naopak u obecných hypotéz vedlejších chci vystihnout celkové rozdíly mezi roky 1948 a 1952, respektive mezi Rudým právem a Lidovou demokracií, proto do nich musím zahrnout i reprezentace neautorské.

6.2 Analýza³⁰⁹

V následujících podkapitolách prezentuji výsledky tří popsaných výzkumů. Podotýkám, že až na Výzkum fotografií jde o velmi rozsáhlé rozbory. Proces kódování byl tedy velice časově a realizačně náročný. Veškeré statistické operace jsem realizoval pomocí programu SPSS 15.0 for Windows. Nejvýznamnější tendence celé analýzy sumarizuji v kapitole 6.3 „Shrnutí“, v níž zároveň vyhodnocuji hypotézy.

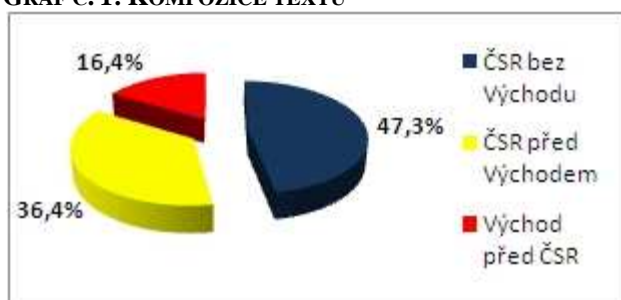
³⁰⁹ Záznamové archy všech tří výzkumů viz Příloha č. 24 - Příloha č. 26.

6.2.1 Výzkum zpravodajských příspěvků

Do Výzkumu zpravodajských příspěvků jsem zahrnul celkem 110 textů. Mezi nimi mírně převažují Rudé právo nad Lidovou demokracií, rok 1952 nad rokem 1948 a vysoká relevance nad nízkou. Devět z deseti příspěvků spadá do sportovní rubriky, jen každý desátý z celkového množství se objevil na titulní stránce. Z hlediska druhu příspěvků dominuje souhrn (téměř polovina) a reportáž (třetina). Pouze z jedné desetiny je zastoupena reportáž o závodě (frekvence vstupních proměnných viz Příloha č. 1).

Nejprve se budu zabývat kompozicí textů (tabulka pro Graf č. 1 viz Příloha č. 2).

GRAF Č. 1: KOMPOZICE TEXTU

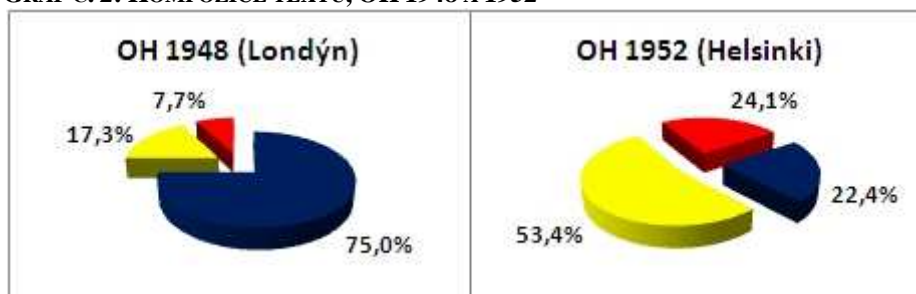

Na první pohled si můžeme všimnout, že v celkovém množství zaujímají ze všech tří alternativ největší podíl příspěvky, v nichž chyběla jakákoliv zmínka o sportovcích východního bloku. Nicméně těsnou většinu i tak tvoří texty, ve kterých se o „východních“ reprezentantech píše, hypotézu P1³¹⁰ tedy můžeme považovat za splněnou. Abychom mohli přejít ke konkrétnějším interpretacím, musíme odhalit strukturu těchto údajů.

³¹⁰ „Celkově převažovaly příspěvky se zmínkou o sportovcích východního bloku nad příspěvky bez zmínky o sportovcích východního bloku.“

Nejprve vezmeme v úvahu aspekt času (tabulka pro Graf č. 2 viz Příloha č. 3, legenda zůstává stejná jako u předchozího grafu).

GRAF Č. 2: KOMPOZICE TEXTU, OH 1948 A 1952

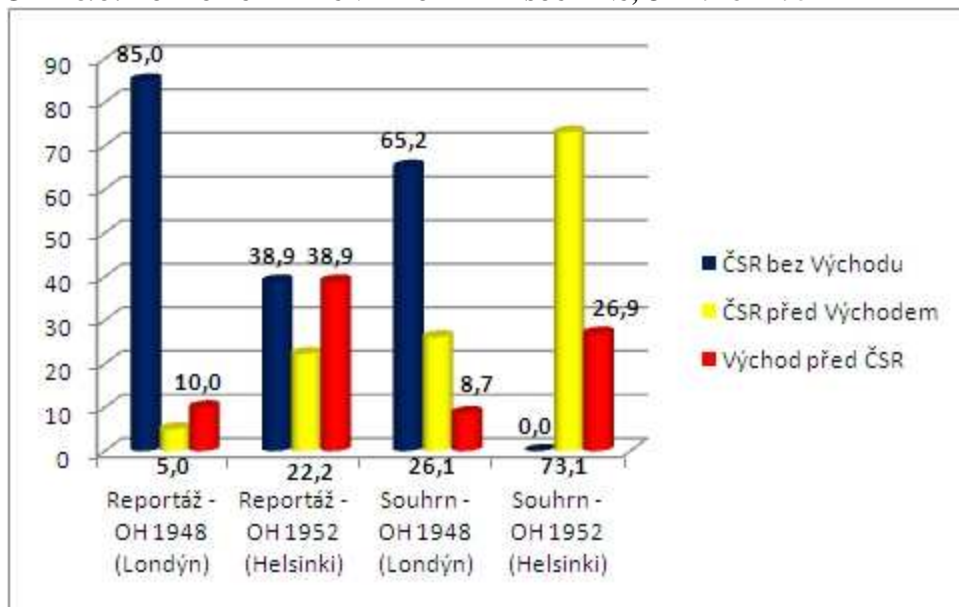
Zatímco ve třech čtvrtinách zpravodajského pokrytí první poválečné olympiády sportovci východního bloku úplně chyběli, za čtyři roky se tento poměr úplně obrátil: ve třech čtvrtinách byli nějakým způsobem zapojeni. Nás však zajímá zejména vývoj kategorie „Východ před ČSR“ (červená barva). Ten charakterizuje výrazný procentuální nárůst (až na jednu čtvrtinu), proto i hypotézu P2³¹¹ můžeme považovat za pravdivou.

Nabízejí se dvě vysvětlení předložených jevů. Tím podstatnějším je, že se olympiády v Helsinkách na rozdíl od londýnských her zúčastnil už i Sovětský svaz. To znamenalo výrazné posílení „tábora míru“, více medailí pro jeho sportovce, a tedy i širší publicitu v československém tisku. Druhé vysvětlení lze hledat v obecně výraznější propagandě pozdějšího období, která se v tomto případě projevovala větší pozorností, kterou novináři věnovali (nebo museli věnovat) sportovcům východního bloku.

³¹¹ „Podíl příspěvků začínajících sportovci východního bloku byl vyšší v roce 1952 než v roce 1948 a zároveň byl podíl s prostým výskytem sportovců východního bloku vyšší v roce 1952 než v roce 1948.“

K zajímavým výsledkům jsem dospěl, když jsem k časovému kritériu připojil ještě závislost na druhu příspěvku. Vybral jsem dvě kategorie, u nichž jsem zaregistroval i výskyt situace „Východ před ČSR“ (tabulka pro Graf č. 3 viz komplexní tabulka zahrnující všechny druhy příspěvku, Příloha č. 6).³¹²

GRAF Č. 3: KOMPOZICE TEXTU V REPORTÁŽI A SOUHRNU, OH 1948 A 1952

V reportáži i souhrnu je na první pohled zřejmý propad příspěvků beze zmínky o sportovcích východního bloku (v případě souhrnu dokonce až na nulu). S tím také souvisí nárůst textů, které informacemi o sportovcích „tábora míru“ začínají (v případě reportáže až ke dvěma pětinaš). Povšimněme si ještě různých nárůstů kategorie „ČSR před Východem“: zatímco v souhrnech se užívala tato kompozice v roce 1952 ve třech čtvrtinách případů, v reportážích jen v každém čtvrtém.

Interpretace je podobná jako u předchozího grafu: v roce 1952 novináři museli reflektovat premiérovou účast sovětských sportovců na olympijských hrách a jejich styl psaní podléhal daleko tvrdšímu režimu. Tento trend se projevil nejvýrazněji v souhrnech, ze kterých se staly z velké části „ódy“ na tělovýchovu sovětského vzoru. Z jistého pohledu ještě výrazněji ale pronikl mezi reportáže, které často ostatní sportovce východního bloku dokonce upřednostňovaly před československými.

³¹² Veškeré číselné údaje v grafech jsou udávány v procentech, symbol % chybí kvůli lepší přehlednosti grafů (viz také ostatní grafy, poznámka autora).

Když jsem sledoval kompozici na rovině deníků a umístění textů v daném vydání, k podobným diferencím, jaké ukázala rovina časová, jsem nedospěl. V Lidové demokracii se dokonce oproti očekávání objevilo o něco více textů s „východními“ sportovci než v Rudém právu (tabulky viz Příloha č. 4 a Příloha č. 5). Hypotézu P3³¹³ proto musíme pokládat za neplatnou: Z hlediska kompozice Rudé právo nevykazovalo silnější tendenci prosazovat sportovce východního bloku než Lidová demokracie.

Z šetření proměnné „Kompozice textu“ tedy můžeme vyvodit následující závěry: V roce 1952 se projevila premiérová účast SSSR na olympijských hrách a zpřísnění kulturní politiky výrazným zvýšením zájmu tisku o sportovce východního bloku. Reportážní texty v tomto roce dokonce ve dvou z pěti případů začínaly „východními“ sportovci a v souhrnech úplně vymizely útvary beze zmínky o nich. Tato tendence příklonu k východnímu bloku byla obecná a na úrovni zkoumaných deníků proběhla téměř v identické míře.

Nyní už obrátíme pozornost k dalšímu výstupu Výzkumu zpravodajských příspěvků: počtu propagandistických frází (viz Tabulka č. 18).

TABULKA Č. 18: POČET PROPAGANDISTICKÝCH FRÁZÍ - STATISTIKA

	N	Minimum	Maximum	Sum	Mean	Std. Deviation
Počet propag. frází	110	0	13	177	1,61	2,487
Valid N (listwise)	110					

Celkově jsem jich ve výběrovém souboru zaregistroval 177, v jednom příspěvku nejvíce 13, nejméně 0. Průměrně se v jednom textu objevila jedna až dvě propagandistické fráze (průměr 1,61), proto hypotéza P4³¹⁴ jednoznačně platí. Standardní odchylka není příliš vysoká, hodnoty vyšší než 4 tedy nebyly příliš frekventované. Z těchto údajů lze zatím vyčíst pouze to, že propagandistická zatíženost textů byla obecně poměrně vysoká.

³¹³ „Podíl příspěvků začínajících sportovci východního bloku byl vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii a zároveň byl podíl příspěvků s prostým výskytem sportovců východního bloku vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“

³¹⁴ „Průměrně byla v každém příspěvku alespoň jedna propagandistická fráze.“

TABULKA Č. 19: POČET PROPAGANDISTICKÝCH FRÁZÍ, OH 1948 A 1952

Datum (2 kategorie)	Mean	N	Std. Deviation	Sum	Minimum	Maximum
OH 1948 (Londýn)	,37	52	,561	19	0	2
OH 1952 (Helsinky)	2,72	58	2,978	158	0	13
Total	1,61	110	2,487	177	0	13

Tabulka č. 19 prozrazuje, že novináři užívali daleko více propagandistických frází v roce 1952 (průměr 2,72) než v roce 1948 (průměr 0,37). Slabšímu ideologickému zatížení textů během olympiády v Londýně nasvědčuje také fakt, že v žádném příspěvku se neobjevily více než dvě fráze; naopak během olympiády v Helsinkách se našly i takové, v nichž se jich vyskytlo 13. Tomuto jevu také odpovídá disproporce v oblasti standardních odchylek. Hypotéza P5³¹⁵ se tedy jasně potvrdila.

Poněkud méně průkazný závěr lze vyvodit z další tabulky. Podle ní (viz Tabulka č. 20) se průměrně objevilo o něco více propagandistických frází v Rudém právu (1,92) než v Lidové demokracii (1,25).

TABULKA Č. 20: POČET PROPAGANDISTICKÝCH FRÁZÍ V RUDÉM PŘÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII

Deník	Mean	N	Std. Deviation	Sum	Minimum	Maximum
Rudé právo	1,92	59	2,712	113	0	13
Lidová demokracie	1,25	51	2,171	64	0	10
Total	1,61	110	2,487	177	0	13

Také maximální počet frází byl v Rudém právu jen nepatrně vyšší (13) než v Lidové demokracii (10). Byť se tyto rozdíly zdají být minimální, i pracovní hypotézu na nich založenou (P6)³¹⁶ můžeme považovat za naplněnou. Nicméně je na místě reflektovat, že už ve druhém případě byla hypotéza spojená s deníky v ohrožení (z hlediska kompozice textů se dokonce vůbec nepotvrdila). Časové kritérium tedy zatím vykazuje spolehlivější platnost.

³¹⁵ „Průměrný počet propagandistických frází na jeden příspěvek byl vyšší v roce 1952 než v roce 1948.“

³¹⁶ „Průměrný počet propagandistických frází na jeden příspěvek byl vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“

Dokládá to také Tabulka č. 21, která kombinuje obě zmíněné roviny.

TABULKA Č. 21: POČET PROPAGANDISTICKÝCH FRÁZÍ V RUDÉM PŘÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII, OH 1948 A 1952

Deník	Datum (2 kategorie)	Mean	N	Std. Deviation	Sum	Minimum	Maximum
Rudé právo	OH 1948 (Londýn)	,46	26	,647	12	0	2
	OH 1952 (Helsinky)	3,06	33	3,152	101	0	13
	Total	1,92	59	2,712	113	0	13
Lidová demokracie	OH 1948 (Londýn)	,27	26	,452	7	0	1
	OH 1952 (Helsinky)	2,28	25	2,731	57	0	10
	Total	1,25	51	2,171	64	0	10
Total	OH 1948 (Londýn)	,37	52	,561	19	0	2
	OH 1952 (Helsinky)	2,72	58	2,978	158	0	13
	Total	1,61	110	2,487	177	0	13

Průměrné hodnoty zcela jasně prokazují, že časový aspekt má na výsledky této části analýzy podstatnější vliv než aspekt deníku.

Jiný pohled na zkoumanou problematiku poskytuje Tabulka č. 22.

TABULKA Č. 22: POČET PROPAGANDISTICKÝCH FRÁZÍ NA TITULNÍ STRANĚ A VE SPORTOVNÍ RUBRICE

Strana	Mean	N	Std. Deviation	Sum	Minimum	Maximum
Titulní	,83	12	1,193	10	0	4
Jiná	1,70	98	2,589	167	0	13
Total	1,61	110	2,487	177	0	13

Podle ní se na titulních stranách vyskytovalo průměrně méně propagandistických frází (0,83) než ve sportovních rubrikách (1,70). Stejnému trendu odpovídají také maximální hodnoty („Titulní“ - 4, „Jiná“ - 13). Vysvětlují si to tak, že na titulních stranách většinou redaktoři chtěli pouze podat stručnou informaci o Zátopkově úspěchu, a propagandistické fráze se jim do těchto krátkých útvarů ve významnějším počtu nevešly. Naopak ve sportovních rubrikách bylo pro tyto účely k dispozici daleko více prostoru.

Tuto tezi ilustrují také údaje, které poskytuje Tabulka č. 23.

TABULKA Č. 23: POČET PROPAGANDISTICKÝCH FRÁZÍ V ZÁVISLOSTI NA DRUHU PŘÍSPĚVKU

Druh příspěvku	Mean	N	Std. Deviation	Sum	Minimum	Maximum
Reportáž o závodě	,85	13	,898	11	0	3
Reportáž	1,97	38	3,259	75	0	13
Vyjádření osobnosti	2,00	4	1,633	8	0	4
Flash	,33	6	,516	2	0	1
Souhrn	1,65	49	2,232	81	0	9
Total	1,61	110	2,487	177	0	13

Příspěvek vzoru „Flash“, tj. nejčastější útvar na titulní straně, dosáhl nejnižšího průměru ze všech (pouze 0,33). Poměrně nízký průměr vykazuje také reportáž o závodě (0,85), naopak výrazně propagandisticky zatížené byly souhrn (1,65) a především reportáž (1,97) a vyjádření osobnosti (2,00), tedy pevné součásti sportovní rubriky, které se jen výjimečně objevily na titulní straně.

Předpokládám, že vysvětlení tkví pouze v žánrové diferenciaci. O flashi už byla řeč, proto se budu věnovat jen ostatním druhům příspěvků. Zatímco v reportáži o závodě se redaktor věnoval spíše průběhu závodu a propagandistické fráze „stihl“ připojit buď na začátku, nebo na konci příspěvku, zbylé tři druhy textů se často vztahovaly i k mimozávodním tématům, proto se v nich objevilo i více propagandistických frází. Co se týče standardních odchylek, za povšimnutí stojí disproporce mezi „stabilizovanějším“ vyjádřením osobnosti a proměnlivější reportáží. To lze interpretovat standardnější, unifikovanou podobou první jmenované kategorie.

Poslední tabulka týkající se počtu propagandistických frází zohledňuje kritérium relevance (Tabulka č. 24).

TABULKA Č. 24: POČET PROPAGANDISTICKÝCH FRÁZÍ V ZÁVISLOSTI NA RELEVANCÍ

Relevance	Mean	N	Std. Deviation	Sum	Minimum	Maximum
Nízká	2,00	50	2,976	100	0	13
Vysoká	1,28	60	1,958	77	0	10
Total	1,61	110	2,487	177	0	13

Jak podle průměru (2,00), tak podle maximální hodnoty (13) vycházejí jako propagandisticky o něco zatíženější příspěvky s nízkou než s vysokou relevancí (průměr 1,28, maximální hodnota 10). V textech, které se soustředily majoritně na Emila Zátopka, tedy autoři s propagandistickými frázemi poněkud „šetřili“.

Možné vysvětlení nabízí následující pomocná tabulka, která uvádí do vztahu relevanci a druh příspěvku (viz Tabulka č. 25).

TABULKA Č. 25: RELEVANCE V ZÁVISLOSTI NA DRUHU PŘÍSPĚVKU

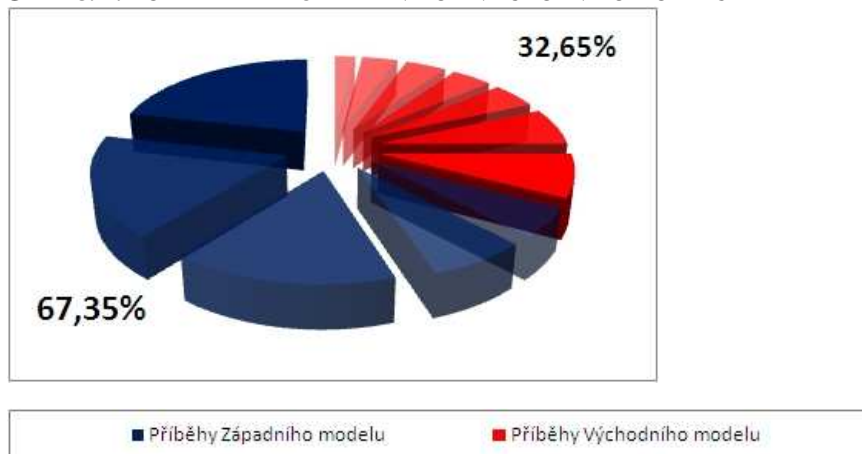
			Relevance		Total
			Nízká	Vysoká	
Druh příspěvku	Reportáž o závodě	Count	1	12	13
		% within Druh příspěvku	7,7%	92,3%	100,0%
	Reportáž	Count	13	25	38
		% within Druh příspěvku	34,2%	65,8%	100,0%
	Vyjádření osobnosti	Count	0	4	4
		% within Druh příspěvku	,0%	100,0%	100,0%
	Flash	Count	1	5	6
		% within Druh příspěvku	16,7%	83,3%	100,0%
	Souhrn	Count	35	14	49
		% within Druh příspěvku	71,4%	28,6%	100,0%
Total		Count	50	60	110
		% within Druh příspěvku	45,5%	54,5%	100,0%

Početně nejsilněji je zastoupena kategorie „Souhrn“, která vykazuje téměř ze tří čtvrtin nízkou relevanci a zároveň vysoký průměr propagandistických frází (průměry podle druhu příspěvku viz Tabulka č. 23). Naopak vysoce relevantní (a zároveň třetí nejfrekventovanější) reportáž o závodě generovala nízký průměr. Do výsledků však také mluví reportáž, která rovněž disponuje vysokým průměrem a z větší části do ní spadají příspěvky s vysokou relevancí, proto nelze předložené řešení považovat za úplně spolehlivé.

Předestřené výsledky poukazují na to, že sportovní novináři vkládali do svých textů v roce 1952 daleko více propagandistických frází než v roce 1948. Z vysoce frekventovaných druhů příspěvků přitom tímto způsobem nejvíce zasahovali do reportáží a souhrnů. Poněkud opatrněji musíme interpretovat zjištění, že vyšší průměr propagandistických frází vykazaly texty s nízkou relevancí než s vysokou. Pravděpodobně to totiž nepoukazuje na to, že žurnalisté byly v tomto ohledu vzhledem k Zátopkovi rezervovanější; spíše jde o to, že nejvíce propagandistických frází se objevilo v příspěvcích, ve kterých hrál okrajovou roli jak Zátopek tak ostatní českoslovenští sportovci.

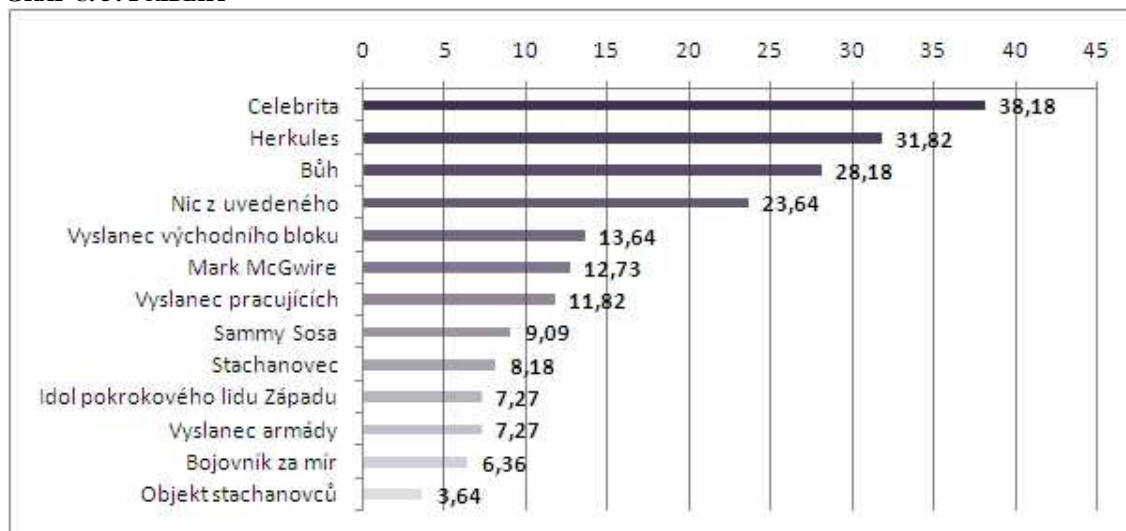
Poslední výstupní údaje vycházejí z dvanácti příběhů, které jsem ve vybraných textech hledal. Na úvod bych chtěl představit jednoduchý graf, který ilustruje celkový poměr příběhů vyplývajících ze západního a východního modelu (tabulka pro Graf č. 4 viz Příloha č. 7).

GRAF Č. 4: POMĚR PŘÍBĚHŮ ZÁPADNÍHO A VÝCHODNÍHO MODELU

Vidíme, že příběhy západního modelu dominují nad příběhy východního modelu jednoznačným poměrem 2:1. Hypotéza P7³¹⁷ se tedy nepotvrdila. Možná vysvětlení by měl poskytnout následující Graf č. 5, který postihuje přesnou strukturu celého souboru příběhů (tabulka k němu viz opět Příloha č. 7).³¹⁸

GRAF Č. 5: PŘÍBĚHY

³¹⁷ „Celkový počet příběhů východního modelu byl vyšší než celkový počet příběhů západního modelu.“

³¹⁸ Graf č. 5 vyjadřuje, v kolika procentech zpravodajských příspěvků se daný příběh vyskytl (poznámka autora).

Podle něj dominanci západního modelu způsobují příběhy typu „Celebrita“, „Herkules“ a „Bůh“. Znamená to, že z hlediska narativních struktur novináři podleli především nadšené atmosféře, kterou vyvolala Zátopkova olympijská vítězství. Nejvíce přitom zdůrazňovali Zátopkovu proslulost a obdiv fanoušků. V menší míře velebili jeho fyzické parametry a oslavovali jej „božskými“ metaforami.

Příběhy východního modelu charakterizuje poměrná vyrovnanost, jen „Objekt stachanovců“ nepatřil k příliš preferovaným. Nejfrekventovanější byl „Vyslanec východního bloku“. Signalizuje to snahu autorů vyvolat pocit sounáležitosti s východním blokem. Naopak příběhy o přijímání závazků na počest Zátopkových úspěchů můžeme považovat spíše za raritní.

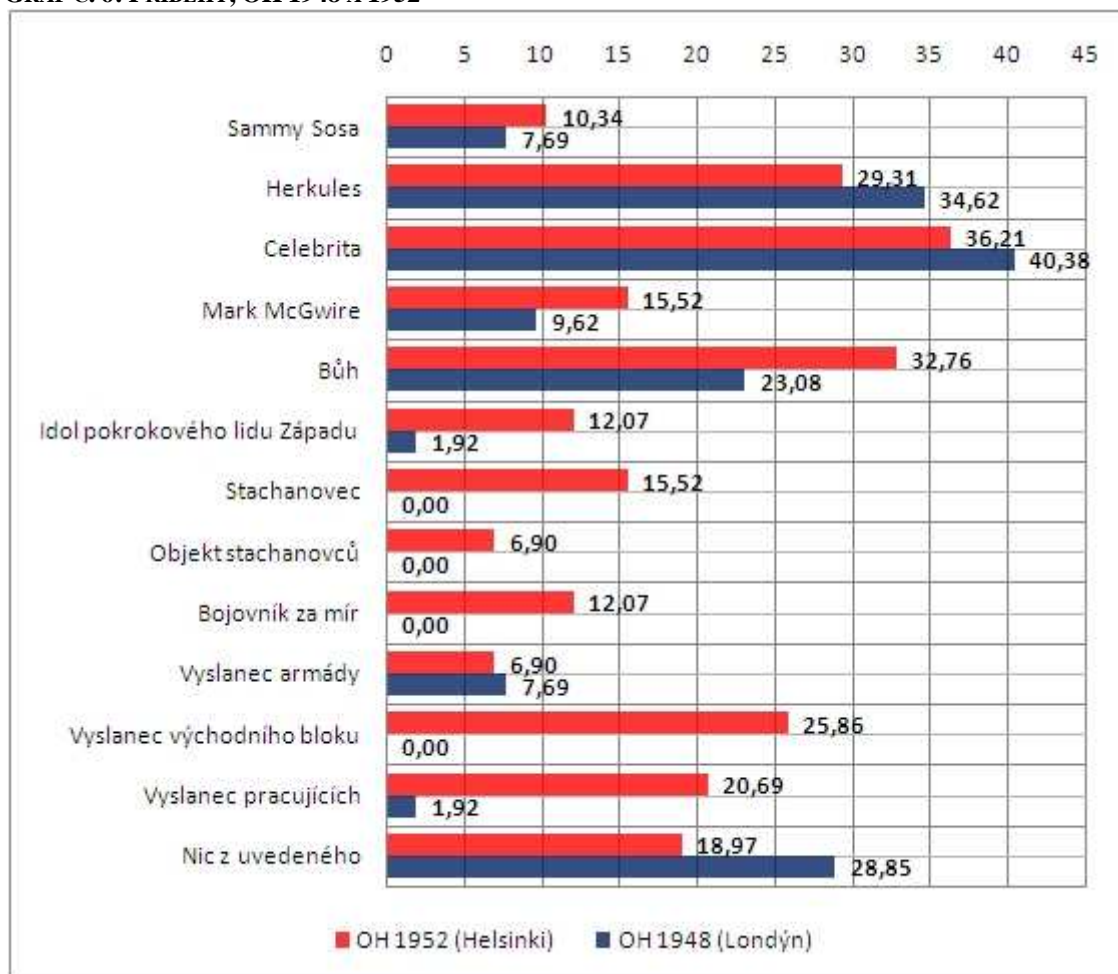
Poslední poznámka k tomuto grafu patří kategorii „Nic z uvedeného“, která poukazuje na zpravodajské příspěvky bez výskytu vybraných příběhů. Více než pětina podíl pokládám za docela vysoký. Tabulka č. 26 napovídá, že je to z větší části způsobeno příspěvky s nízkou relevancí.

TABULKA Č. 26: KATEGORIE "NIC Z UVEDENÉHO" V ZÁVISLOSTI NA RELEVANCI

		Nic z uvedeného		Total
		Ne	Ano	
Relevance	Nízká	68,0%	32,0%	100,0%
	Vysoká	83,3%	16,7%	100,0%
Total		76,4%	23,6%	100,0%

Pokud zapojíme do šetření narací časovou rovinu (viz Graf č. 6, tabulka viz Příloha č. 8), zjistíme, že v roce 1948 se čtyři typy příběhů vůbec nevyskytovaly.

GRAF Č. 6: PŘÍBĚHY, OH 1948 A 1952

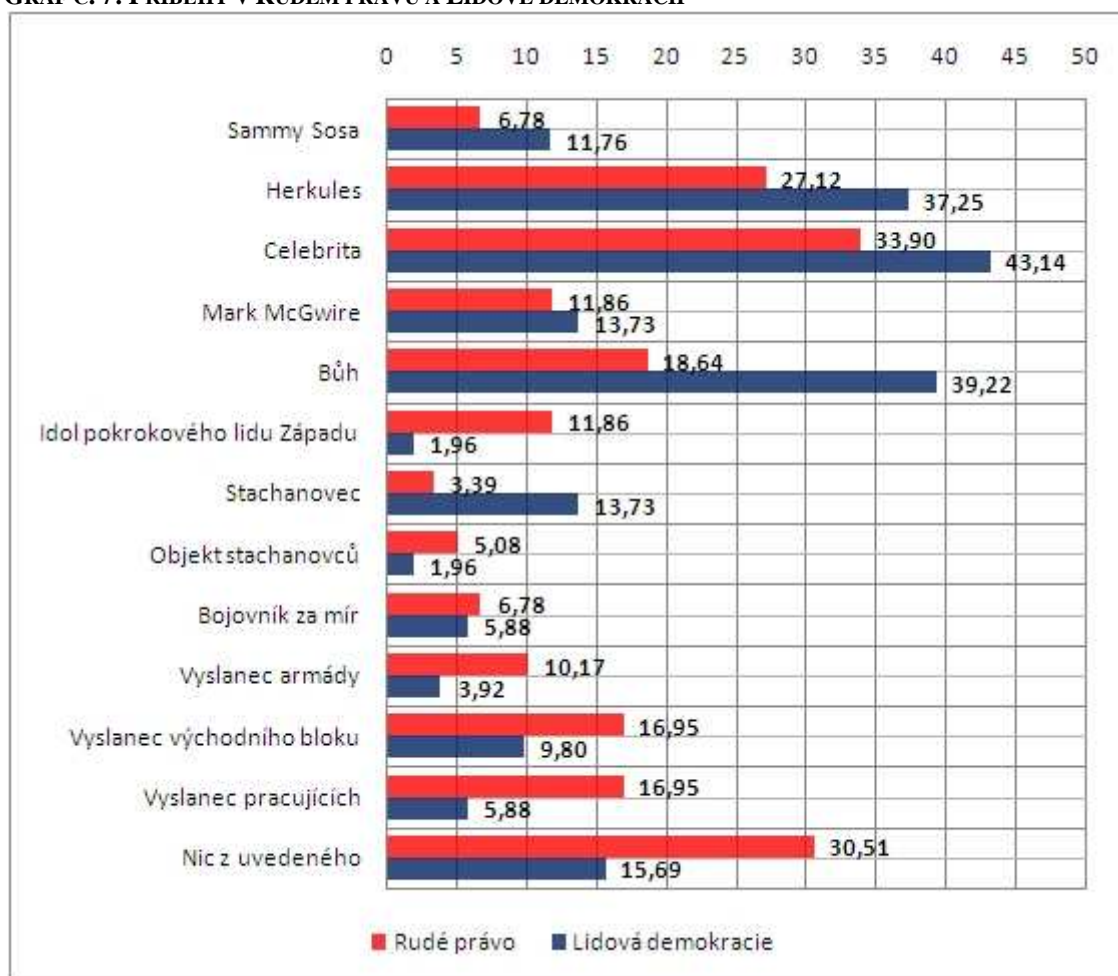
Jde o narace typu „Stachanovec“, „Objekt stachanovců“, „Bojovník za mír“ a „Vyslanec východního bloku“. Ty byly naopak v roce 1952 velmi oblíbené. Kategorie „Idol pokrokového lidu Západu“ a „Vyslanec pracujících“ se sice v roce 1948 objevily; jejich výskyt byl ovšem tak mizivý, že i v tomto ohledu rok 1952 dominuje. Z narací východního modelu mírně zaostává rok 1952 za rokem 1948 pouze „Vyslanec armády“. Šest ze sedmi „východních“ kategorií tedy vyznívá jasně pro rok 1952. Pracovní hypotézu P8³¹⁹ tak můžeme považovat za potvrzenou.

³¹⁹ „V roce 1952 byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů východního modelu vyšší než v roce 1948.“

Naopak hypotéza P9³²⁰ selhala. Rok 1952 totiž těsně „zvítězil“ i mezi příběhy západního modelu. Vyšší podíl měly při olympiádě v Londýně jen narace vzorů „Herkules“ a „Celebrita“, v případě vzorů „Sammy Sosa“, „Mark McGwire“ a „Bůh“ byla výraznější olympiáda v Helsinkách. Výsledný poměr tedy vyznívá tři ku dvěma ve prospěch roku 1952, a na rovině časové proto nelze hovořit o jednotném trendu.

Jednostranný výsledek dvojice hypotéz naopak přináší rovina deníků (Graf č. 7, tabulka viz Příloha č. 9), a poněkud tak narovnává tendenci zjištěnou v šetření kompozice textů (tam selhávaly hypotézy více právě v rovině deníků).

GRAF Č. 7: PŘÍBĚHY V RUDÉM PRÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII

„Východní“ narace až na „Stachanovce“ zcela dominují v případě Rudého práva (ve všech sedmi případech). Lidová demokracie zase „ovládla“ všech pět kategorií,

³²⁰ „V roce 1952 byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů západního modelu nižší než v roce 1948.“

kteřé vycházejí ze západního modelu. Hypotézy P10³²¹ a 11³²² tedy obě lze prohlásit za naplněné.

Shrneme-li poznatky, které přineslo šetření zkoumaných příběhů, s jistou dávkou opatrnosti dospějeme k několika pozoruhodným zjištěním: Zdaleka nejpřitažlivější byla pro novináře v celém zkoumaném období představa Zátopka jako světoznámého a obdivovaného sportovce, který disponuje silou, vytrvalostí a taktickými dovednostmi. Tyto dispozice ho „kvalifikují“ na pozici fenoménu dosahujícího až božského charakteru. Celkově „plodnější“ byli, co se týče vybraných příběhů, novináři při olympijských hrách v Helsinkách. Při nich zapojili i dosud nepoužité narace o překonávání plánu, sounáležitosti východního bloku a boji za mír. Z hlediska zkoumaných deníků struktura příběhů přesně odpovídá předpokladům: u Rudého práva byla silnější tendence vkládat do textů příběhy východního modelu než u Lidové demokracie a naopak žurnalisté z Lidové demokracie častěji sáhli po „západní“ naraci než jejich kolegové z Rudého práva.

6.2.2 Výzkum fotografií

Riziko, které jsem v případě tohoto výzkumu předpokládal, se plně projeвило: zaregistroval jsem pouhých 26 fotografií.³²³ Výrazně se tak snížily analytické možnosti i vypovídající hodnota výzkumu. Přesto jsem se pokusil vyvodit i z něj cenné, a přitom regulérní závěry.

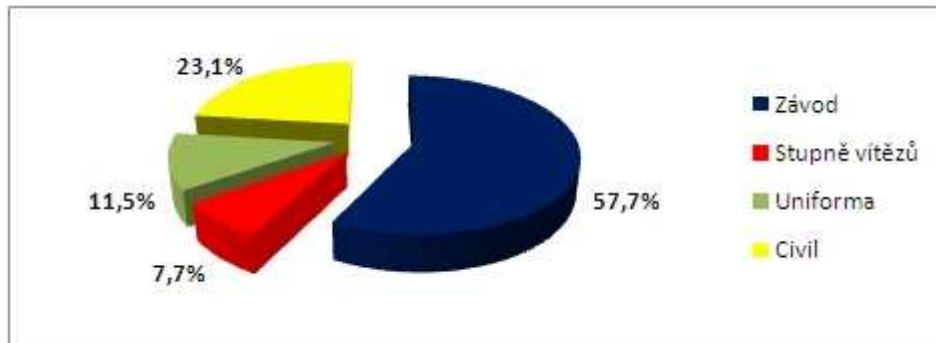
³²¹ „V Rudém právu byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů východního modelu vyšší než v Lidové demokracii.“

³²² „V Rudém právu byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů západního modelu nižší než v Lidové demokracii.“

³²³ z toho 15 - Rudé právo, 11 - Lidová demokracie; 16 - OH 1948 (Londýn), 10 - OH 1952 (Helsinky); 9 - situace bezprostředně po závodě, 17 - jiná situace (frekvenční tabulky vstupních proměnných viz Příloha č. 10)

Jak ukazuje Graf č. 8 (tabulka viz Příloha č. 11), absolutní většiny z celkového množství dosáhly fotografie ze závodů, proto první pracovní hypotézu tohoto výzkumu (P12)³²⁴ musíme označit za neplatnou.

GRAF Č. 8: FOTOGRAFIE

Nicméně, nehledě na kvantitativní ukazatele, bych chtěl upozornit na silně příznakové snímky Emila Zátopka v uniformě. Těžko si lze totiž představit otevřenější manifestaci Zátopkovy příslušnosti k československé armádě. Jak jsem poznamenal v kapitole 4.2.2 „Východní model“, fotografie mluví „jazykem reklamy, který nám pomáhá posoudit cenu zdroje příběhu“.

OBRAZEK Č. 8: EMIL ZÁTOPEK V UNIFORMĚ (RUDÉ PRÁVO, 28. 7. 1952)

Už jen prostý výskyt těchto fotografií tedy signalizuje, že novináři se této manifestaci nebránili. Tím spíše, že šlo (jako v případě Obrázek č. 8) o archivní, nikoliv aktuální snímky.

³²⁴ „Závodních fotografií Emila Zátopka bylo méně než ostatních.“

Další analytické úkony už jsem musel vzhledem k nízkému počtu kódovaných záznamů zredukovat, a to tak, abych byl schopen alespoň vyhodnotit zbývající hypotézy. Jakým způsobem jsem to učinil, ilustruje Obrázek č. 9 (3 kategorie jsem sdružil do jedné).

OBRÁZEK Č. 9: LEGENDA KE GRAFŮM

Graf č. 9 (tabulka viz Příloha č. 12) ukazuje, že podíl snímků Emila Zátopka ze závodů byl v roce 1952 nižší než v roce 1948. Pracovní hypotéza P13³²⁵ se tedy potvrdila a my můžeme připojit možnou interpretaci, že při olympiádě v Helsinkách se redaktoři snažili posunout význam ilustrativní složky do formálnější roviny než při olympiádě v Londýně.

GRAF Č. 9: FOTOGRAFIE, OH 1948 A 1952

Když porovnáme, jakým způsobem pracovaly s fotografiemi redakce obou zkoumaných deníků (tabulka pro Graf č. 10 viz Příloha č. 13), zjistíme, že Lidová demokracie se překvapivě přibližuje této tendenci výrazněji než Rudé právo (hypotéza P14³²⁶ tedy ztroskotala).

GRAF Č. 10: FOTOGRAFIE V RUDÉM PŘÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII

³²⁵ „Podíl závodních fotografií Emila Zátopka byl nižší v roce 1952 než v roce 1948.“

³²⁶ „Podíl závodních fotografií Emila Zátopka byl nižší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“

Závěrečný Graf č. 11 (tabulka viz Příloha č. 14) zohledňuje situaci, v jaké se daný snímek v novinách objevil.

GRAF Č. 11: FOTOGRAFIE BEZPŘÍMĚNĚ PO ZÁVODĚ A V JINÉ SITUACI

Výsledky lze s trochou nadsázky považovat za malý test kvality práce s fotografiemi v podání tehdejších novinářů. Protože bezprostředně po závodě byly zveřejňovány především „závodní“ snímky a v jiných situacích mírně převažovaly ostatní obsahy, můžeme práci žurnalistů v tomto ohledu považovat za uspokojivou.

Výzkum fotografií tedy vyvrátil, že by redakce potlačovaly vyobrazení Emila Zátopka jako závodníka: obecně měly vyšší četnost fotografie ze závodní dráhy; nicméně v roce 1952 už mírně převládaly fotografie „mimozávodní“. Je také na místě zdůraznit, že v novinách se objevily - byť v mizivém množství - i archivní snímky Zátopka v uniformě.

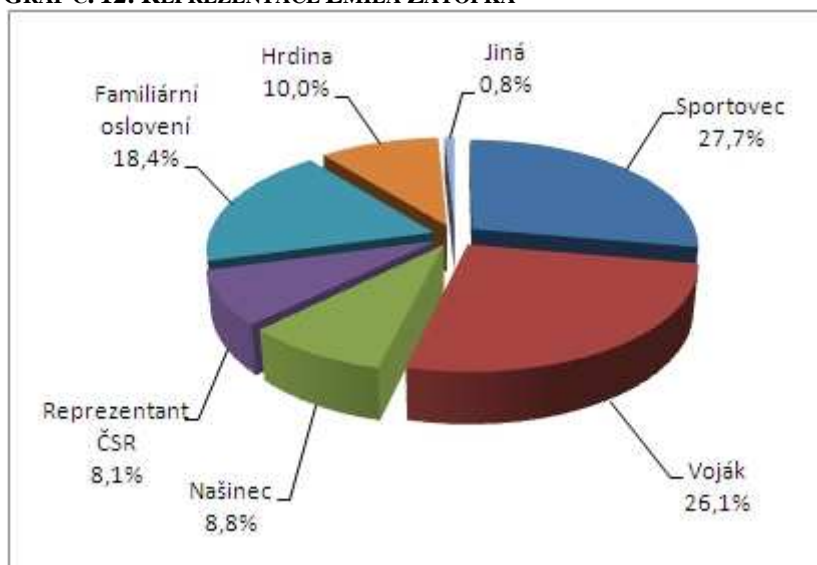
6.2.3 Výzkum reprezentací

Ve vybraném zpravodajském pokrytí dvou poválečných olympijských her jsem našel celkem 602 reprezentací Emila Zátopka. Tři pětiny z nich pocházejí z Rudého práva, zbytek z Lidové demokracie. Tři pětiny se vztahují k olympijským hrám v roce 1952 v Helsinkách, zbytek k olympijským hrám v roce 1948 v Londýně. Většina reprezentací (čtyři pětiny) se vyskytla přímo v období olympijských her, přičemž téměř polovina z celkového množství připadá na olympiádu v roce 1952 v Helsinkách. Co se týče umístění reprezentací, převažuje výrazně sportovní rubrika nad titulní stranou (poměr 9:1). Z hlediska druhů příspěvků dominují reportáž o závodě, reportáž a souhrn (dohromady téměř devět desetin). Naprostá většina reprezentací pak pochází z textů, perexů a popisků fotografiím; jejich podíl v titulcích a podtitulcích je zanedbatelný (poměr téměř 1:20). Mezi autory reprezentací výrazně převažují autoři příspěvků, kteří

tvoří přes čtyři pětiny všech případů (frekvence vstupních proměnných viz Příloha č. 15).

Teď už přikročíme k jádru Výzkumu reprezentací. Prostá frekvenční analýza reprezentací Emila Zátopka ještě vykazuje značnou míru zobecnění, proto ji musíme interpretovat obezřetně. (tabulka pro Graf č. 12 viz Příloha č. 16).

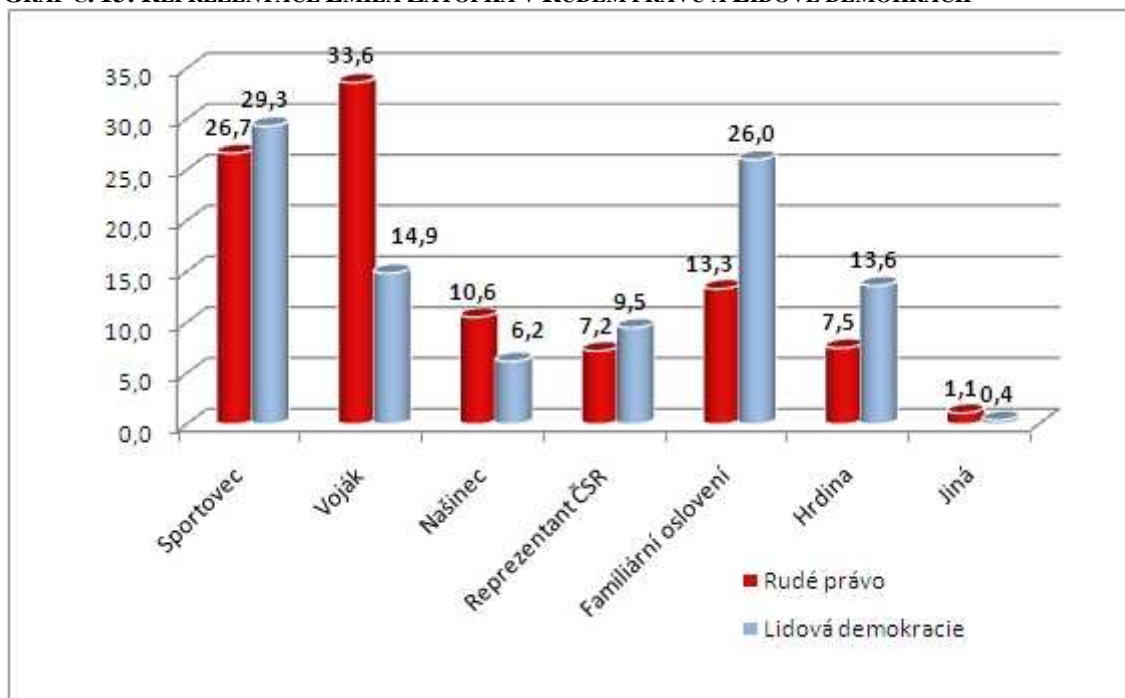
GRAF Č. 12: REPREZENTACE EMILA ZÁTOPKA

Už jen skutečnost, že i v celkovém množství reprezentace typu „Voják“ dosahují téměř stejného podílu jako nejfrekventovanější reprezentace typu „Sportovec“ (přes jednu čtvrtinu), poukazuje obecně na silnou propagandistickou zatíženost zkoumaných textů.³²⁷ Tomuto tvrzení nahrává i potlačení ve sportovní žurnalistice nepříznakových kategorií „Hrdina“, „Reprezentant Československa“ a „Našinec“ (všechny kolem jedné desetiny). Poměrně frekventované bylo naopak příznakové „Familiární oslovení“ (téměř každá pátá reprezentace). Interpretace tohoto jevu však už vyžaduje podrobnější statistický pohled.

³²⁷ Nicméně abychom se přesvědčili, jak je to s pravdivostní hodnotou hypotézy P15 („Celkový podíl autorských reprezentací (jejichž původci byli redaktoři) typu ‚Voják‘ byl vyšší než celkový podíl autorských reprezentací typu ‚Sportovec‘“), musíme zapojit kritérium autorství (viz níže, poznámka autora).

GRAF Č. 13: REPREZENTACE EMILA ZÁTOPKA V RUDÉM PRÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII

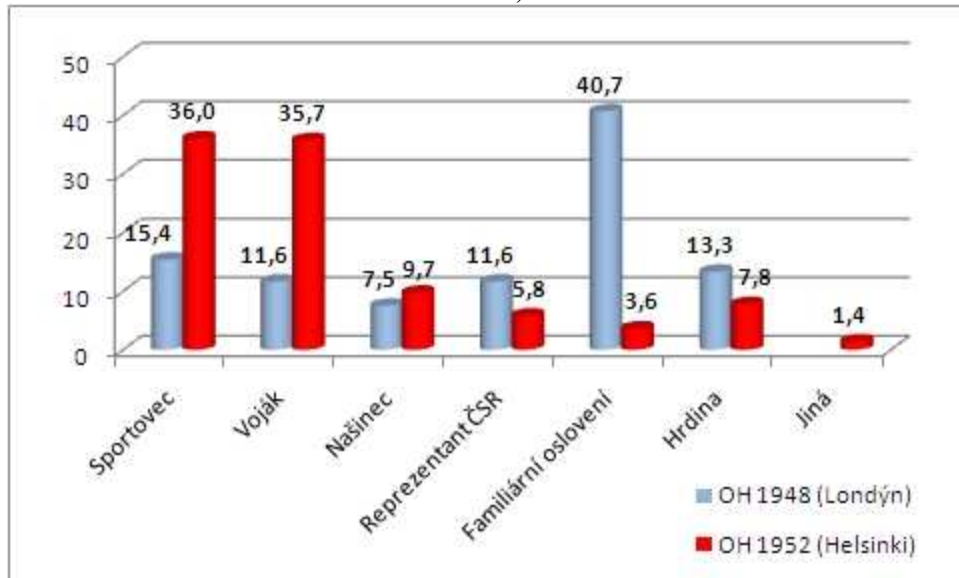

Jak ukazuje další graf (tabulka pro Graf č. 13 viz Příloha č. 17), familiární reprezentaci více užívali redaktoři Lidové demokracie (čtvrtina všech případů) než redaktoři Rudého práva (každý osmý případ). Výraznou disproporcí se vyznačuje rovněž kategorie „Voják“. Zatímco v Rudém právu tvořila každou třetí reprezentaci, v Lidové demokracii jen každou sedmou (navíc byla v Rudém právu nejfrekventovanější, překonala i „Sportovce“). Naopak reprezentace „Hrdina“ měla o něco vyšší četnost v Lidové demokracii (jedna sedmina) než v Rudém právu (méně než jedna desetina). Zatímco tedy Rudé právo obecně akcentovalo hlavně Zátopkovu vojenskou příslušnost, Lidová demokracie kladla důraz spíše na jeho lidské vlastnosti a blízký vztah k Československu a častěji ho oslavovala jako hrdinu. Hypotéza P17³²⁸ se tedy ukázala jako pravdivá.

³²⁸ „Podíl reprezentací typu ‚Voják‘ byl vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“

Druhou rovinou, která podstatně proměňuje výsledky, je časová. (tabulka pro Graf č. 14 viz Příloha č. 18). Nejvýrazněji se projevuje ve třech kategoriích. Zatímco reprezentace „Sportovec“ a „Voják“ zaznamenaly v roce 1952 oproti roku 1948 výrazný nárůst (poměrně dvojnásobný až trojnásobný), „Familiární oslovení“ velmi prudce pokleslo, a to v poměru až desetinásobně.

GRAF Č. 14: REPREZENTACE EMILA ZÁTOPKA, OH 1948 A OH 1952

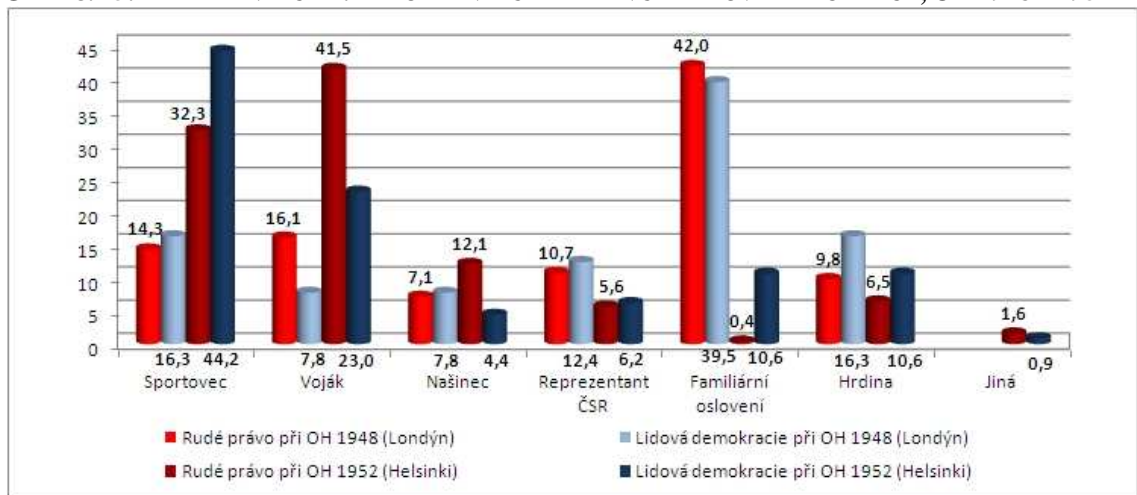

Lze tedy usuzovat, že tisk se při první poválečné olympiádě příliš nebránil vnímání Emila Zátopka jako člena jedné velké československé rodiny. Na druhé poválečné olympiádě naopak vyzdvihoval Zátopkovu sportovní stránku a jeho příslušnost k československé armádě (v obou případech každá třetí reprezentace). Razantní nárůst vojenské kategorie si vysvětlují jednak přísnějším a výrazněji direktivnějším režimem, ve kterém sportovní novináři pracovali v roce 1952, a jednak výraznější centralizací armádního a československého sportu. V každém případě i hypotézu P16³²⁹ lze považovat za naplněnou.

³²⁹ „Podíl reprezentací typu ‚Voják‘ byl vyšší v roce 1952 než v roce 1948.“

Pokud zkombinujeme kritérium času a média, zjistíme velké disproporce v kategoriích „Sportovec“, „Voják“ a „Familiární oslovení“. Zejména vysoký podíl armádních reprezentací v Rudém právu v roce 1952 (přes dvě pětiny) naznačuje, že především ústřední deník ÚV KSČ šířil v tomto období i ve sportovní rubrice už takřka unifikovaný obsah svázaný pevnými a jasnými pravidly.

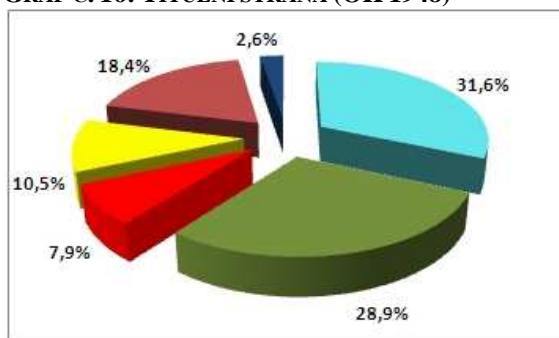
GRAF Č. 15: REPREZENTACE E. ZÁTOPKA V RUDÉM PŘÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII, OH 1948 A 1952

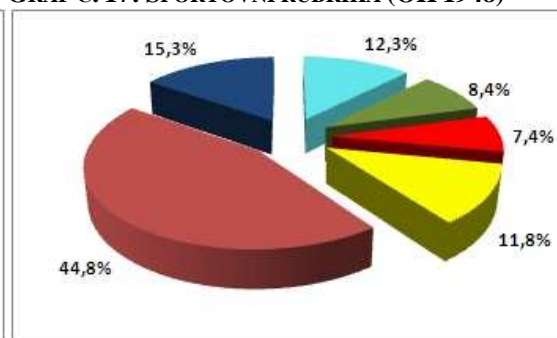
Velmi příznačný je také strmý pokles frekvence familiárních reprezentací v roce 1952 oproti roku 1948. V případě Rudého práva se jejich poměr k ostatním druhům snížil dokonce desetinásobně. Tento jev si vysvětlují všeobecným odklonem od „rodinných“ stylizací odkazujících na velmi blízký vztah sportovců k československému národu. Změny v kategorii „Sportovec“ jsou pravděpodobně reakcí na proměnu kategorie „Familiární oslovení“ (tabulka pro Graf č. 15 viz Příloha č. 19).

Následující grafy vyšetřují závislost reprezentací na jejich pozici v daném novinovém vydání (tabulky pro Graf č. 16-Graf č. 19 viz Příloha č. 20).

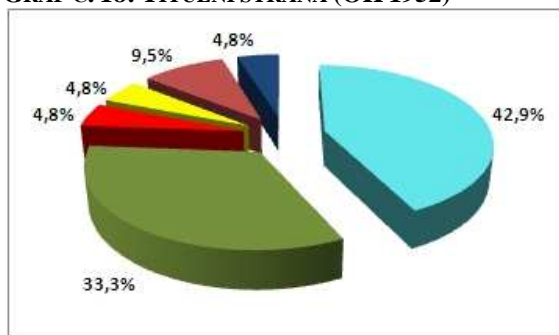
GRAF Č. 16: TITULNÍ STRANA (OH 1948)

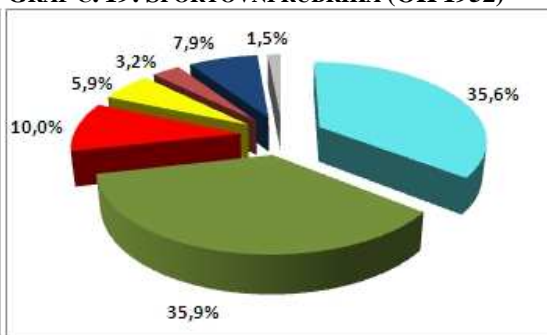
GRAF Č. 17: SPORTOVNÍ RUBRIKA (OH 1948)

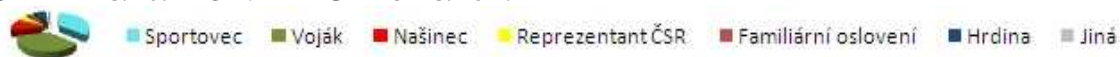
GRAF Č. 18: TITULNÍ STRANA (OH 1952)

GRAF Č. 19: SPORTOVNÍ RUBRIKA (OH 1952)

OBRÁZEK Č. 10: LEGENDA KE GRAFŮM Č. 16-19

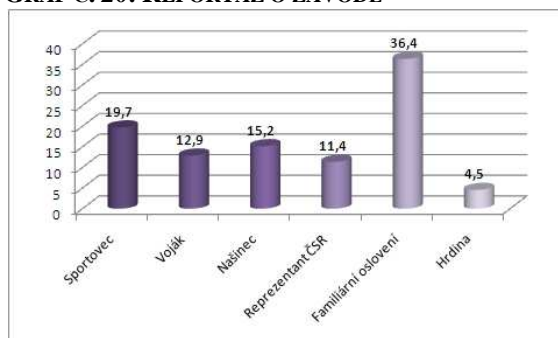
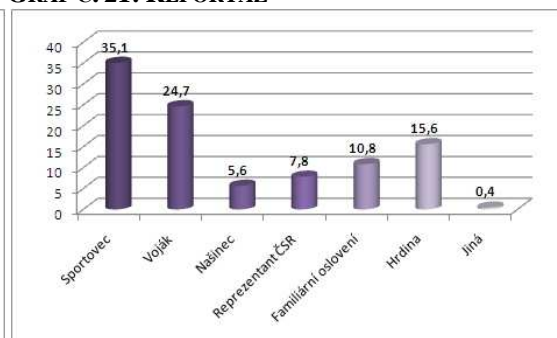
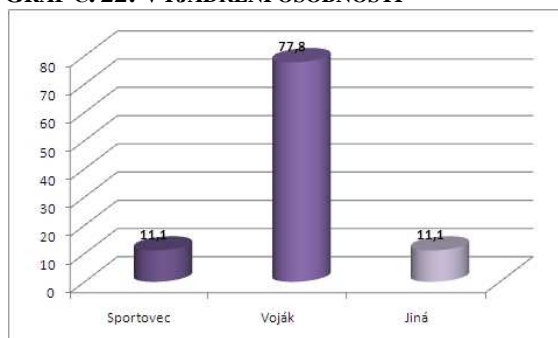
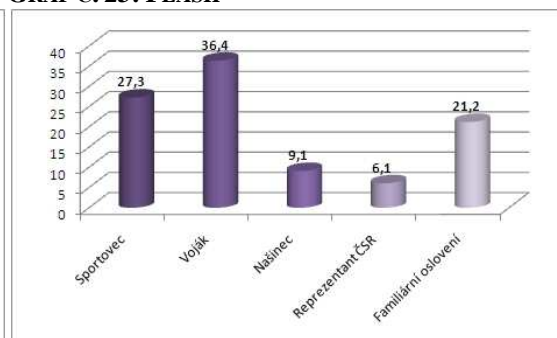
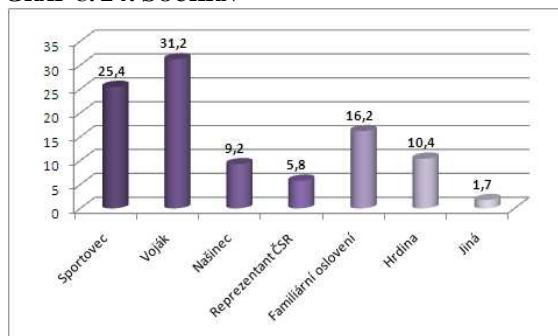
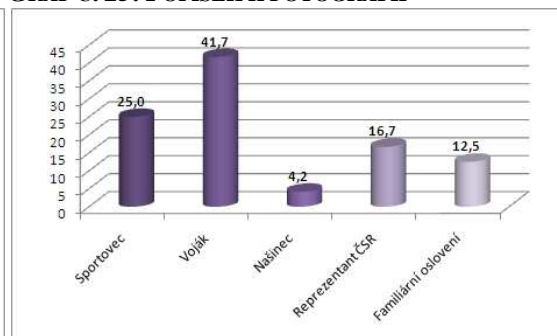

Vidíme, že familiární reprezentace jsou významně zastoupeny pouze ve sportovních rubrikách v roce 1948 (tvoří téměř polovinu). Skutečnost, že ve stejném roce se na titulních stranách objevila až každá pátá, si vysvětlují tím, že redaktoři respektovali jistou formálnost, kterou první strana vyžaduje, a proto užívali jiných, méně příznakových reprezentací. O čtyři roky později je naopak podíl familiárních reprezentací ve sportovních rubrikách ještě marginálnější než na titulních stranách. Všeobecný odklon od „familiárnosti“ se tam tedy projevil daleko silněji.

Kategorie „Sportovec“ a „Voják“ mají až na jeden případ stabilně vysokou frekvenci. Výpadek ve sportovních rubrikách v roce 1948 (obě kolem jedné desetiny) zapříčinil výrazný příklon k familiárním a také hrdinským reprezentacím, které dosáhly v tomto sektoru nejvýraznějšího podílu.

Co se týče kategorií „Našinec“ a „Reprezentant ČSR“, jako pozoruhodná se jeví proměna ve sportovních rubrikách: zatímco v roce 1948 měl mírnou převahu „Reprezentant ČSR“, v roce 1952 už byl o něco častější „Našinec“. Důvodem by mohla být určitá kompenzace zmíněného odklonu od familiárnosti: místo o „Emilovi“ se častěji psalo o „našem reprezentantovi“.

Dalších šest grafů vyjadřuje frekvenci reportáží v závislosti na druhu příspěvku (tabulka pro Graf č. 20 - Graf č. 25 viz Příloha č. 21).

GRAF Č. 20: REPORTÁŽ O ZÁVODĚ**GRAF Č. 21: REPORTÁŽ****GRAF Č. 22: VYJÁDRĚNÍ OSOBNOSTI****GRAF Č. 23: FLASH****GRAF Č. 24: SOUHRN****GRAF Č. 25: POPISEK K FOTOGRAFII**

Pozoruhodné jsou rozdíly mezi příspěvky označenými jako „Reportáž“ a „Reportáž o závodě“. Zatímco texty, v nichž se vypráví přímo o závodech, se vyznačují v porovnání s ostatními reportážemi vysokými frekvencemi u „Našince“ a „Familiárního oslovení“,

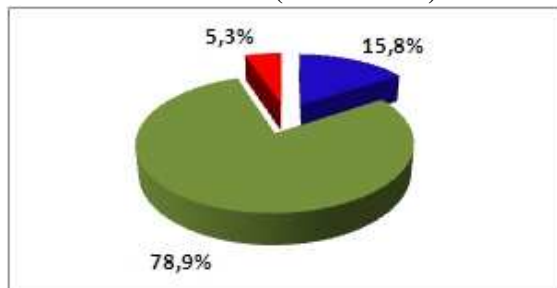
ostatní reportáže kladou důraz spíše na „Sportovce“, „Vojáka“ a „Hrdinu“. Za těmito daty by se mohl zrcadlit odlišný přístup redaktorů k oběma druhům příspěvků. V reportáži o závodě Zátopkovi spíše „fandili“ a hlásili se k němu jako k blízkému krajanovi. V běžných reportážích (o prognózách, zpětných hodnoceních, zajímavostech apod.) převládal neutrální přístup s výraznější ideologickou zatížeností.

Ve „Vyjádření osobnosti“ se vyskytlo pouze omezené množství reprezentací Emila Zátopka (pouhých devět), přesto i na nich lze dokumentovat zajímavý jev: naprostou dominanci armádní reprezentace (tři ze čtyř). Interpretoval bych to jako další důkaz, že propagandistické zatížení je v tomto výzkumu přímo úměrné reprezentaci „Voják“.

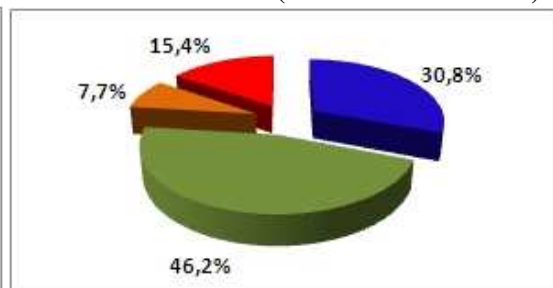
„Souhrn“ vykazuje až překvapivé strukturální podobnosti s „Flashem“ a „Popiskem k fotografii“: vysoké podíly vojenské reprezentace a familiárního oslovení. Zrcadlí se v tom zvláštní tendence. Jednak je patrné propagandistické zatížení, které vychází ze zdůrazňování Zátopkovy vojenské příslušnosti, jednak snaha o „vyvlastnění Zátopka“ ve prospěch „československé rodiny“. V souladu s východním modelem hrdiny se zde projevuje snaha novinářů získat důvěru, kterou čtenáři chovají ke svému hrdinovi, pro armádu, respektive stávající režim v Československu. V případě popisků k fotografiím je procento reprezentace vzoru „Voják“ obzvláště vysoké (dvě pětiny), zanedbatelný není ani výskyt „Reprezentanta Československa“ (šestina). Tento fakt souvisí s formálnějšího přístupu redaktorů k těmto druhům textů.

Další grafy poukazují na daleko silnější zastoupení reprezentace typu „Voják“ v titulcích a podtitulcích oproti textům, perexům a popiskům k fotografiím.

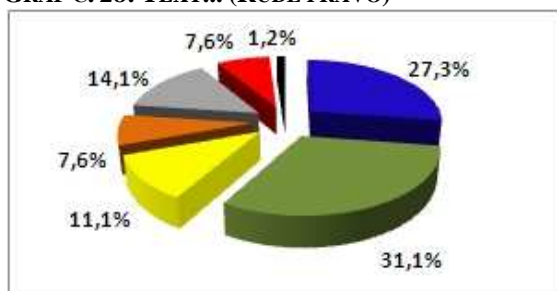
GRAF Č. 26: TITULEK... (RUDÉ PRÁVO)

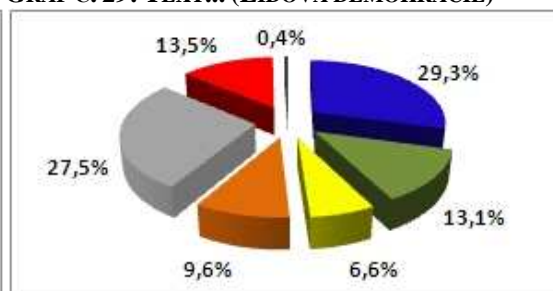
GRAF Č. 27: TITULEK... (LIDOVÁ DEMOKRACIE)

GRAF Č. 28: TEXT... (RUDÉ PRÁVO)

GRAF Č. 29: TEXT... (LIDOVÁ DEMOKRACIE)

OBRÁZEK Č. 11: LEGENDA KE GRAFŮM Č. 26-29

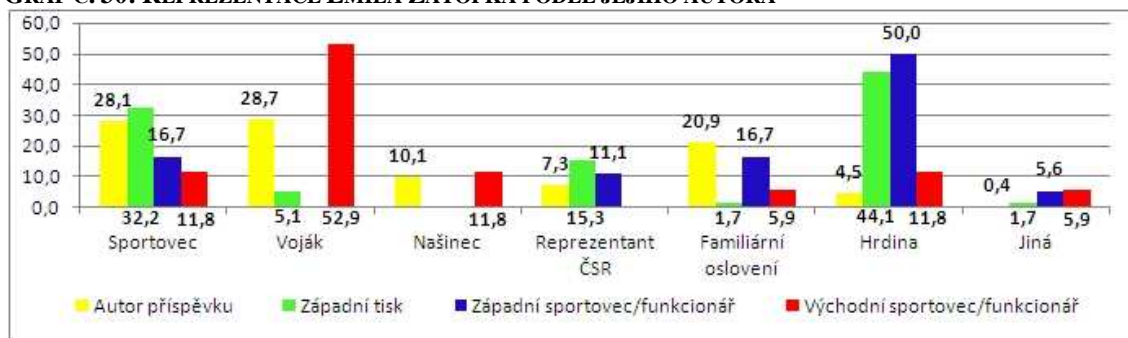

■ Sportovec ■ Voják ■ Našinec ■ Reprezentant ČSR ■ Familiární oslovení ■ Hrdina ■ Jiná

Jako velmi pozoruhodná se jeví zejména dominance armádní reprezentace v Rudém právu (tři čtvrtiny). Vzhledem k „upoutávací“ funkci titulků a podtitulků jde o jasný důkaz výraznější propagandistické zatíženosti tohoto deníku. Naopak Lidová demokracie vychází i z tohoto rozboru jako list, který k olympijským hrám přistupuje spíše sportovně-informačním způsobem, přičemž zejména v textech, perexech a popiscích k fotografiím se odráží familiární tendence (tabulka pro Graf. 26 - Graf č. 29 viz Příloha č. 22).

Poslední graf zohledňuje autorství reprezentace (tabulka pro Graf č. 30 viz Příloha č. 23) a odpoví nám tedy konečně na otázku, zda je pravdivá hypotéza P15.³³⁰ Z frekvenčních tabulek vstupní proměnné „Autor reprezentace“ sice vysvítá, že za převážnou většinou reprezentací stojí sám autor příspěvku, nicméně za malou chvíli se přesvědčíme, že ostatní (neautorské) kategorie měly přes svou nemalou četnost na výsledky podstatný vliv. Jak vidíme, autorské reprezentace vzoru „Voják“ mírně převažují nad reprezentacemi vzoru „Sportovec“. Hypotéza P15 se tedy ukázala jako pravdivá a my můžeme konstatovat, že zapojení kritéria autorství bylo v tomto případě skutečně rozhodující (viz Graf č. 12).

GRAF Č. 30: REPREZENTACE EMILA ZÁTOPKA PODLE JEJÍHO AUTORA

Z dalších údajů lze snadno odvodit, že do konečného poměru reprezentací „Sportovec“ a „Voják“ výrazně promluvila hned po „Autorovi příspěvku“ nejfrekventovanější kategorie „Západní tisk“: zatímco sportovní reprezentace byla každá třetí, vojenská až každá dvacátá. Nejvyšší frekvenci měl v této oblasti typ „Hrdina“ (téměř každá druhá reprezentace). Západní novináři tedy Zátoпка vnímali v první řadě jako heroickou postavu nebo jednoduše jako sportovce.

Zbylé kategorie nelze vzhledem k jejich nízkým frekvencím spolehlivě interpretovat, nicméně v případě „Východního sportovce/funkcionáře“ nepřekvapuje vysoký podíl armádní reprezentace (polovina) a v případě „Západního sportovce/funkcionáře“ obdobně vysoké procento reprezentace hrdinské.

³³⁰ „Celkový podíl autorských reprezentací (jejichž původci byli redaktoři) typu ‚Voják‘ byl vyšší než celkový podíl autorských reprezentací typu ‚Sportovec‘.“

Shrneme-li výsledky Výzkumu reprezentací, dospějeme k závěru, že si českoslovenští novináři obecně dali záležet, aby publikum vnímalo Emila Zátopka jako příslušníka československé armády. Tato tendence se projevila přesně podle předpokladů výrazněji v roce 1952 než v roce 1948 a výrazněji v Rudém právu než v Lidové demokracii. Za zdůraznění stojí obrovská dominance vojenské reprezentace v titulcích Rudého práva. Její příznakovost ještě více vyniká na kontrastu s reprezentacemi, jakými na stránkách Rudého práva a Lidové demokracie Emila Zátopka označovali zahraniční novináři, kteří jej vnímali více jako sportovce či hrdinu. Z ostatních druhů reprezentací zaznamenalo pozoruhodnou proměnu familiární označení: zatímco v roce 1948 dosahovalo téměř poloviny celkového množství, po čtyřech letech takřka vymizelo.

6.3 Shrnutí

Následující tabulky shrnují výsledky všech pracovních hypotéz. Tabulka č. 27³³¹ prozrazuje, že hlavní hypotéza se naplnila z 60 procent, její pravdivostní hodnota tedy není tak silná jako u vedlejších hypotéz. Podle mého názoru je to způsobeno příliš odvážnou definicí hypotézy P7 a problémy s validitou u hypotézy P12, která vychází z nepřilíživé reprezentativního Výzkumu fotografií. Nicméně na druhou stranu musíme respektovat i těsné výsledky hypotéz P1 a P15.

TABULKA Č. 27: HLAVNÍ HYPOTÉZA (H)

Ozn.	Výzkum	Znění	Pravdivost
P1	ZP	„Celkově převažovaly příspěvky se zmínkou o sportovcích východního bloku nad příspěvky bez zmínky o sportovcích východního bloku.“	1
P4	ZP	„Průměrně byla v každém příspěvku alespoň jedna propagandistická fráze.“	1
P7	ZP	„Celkový počet příběhů východního modelu byl vyšší než celkový počet příběhů západního modelu.“	0
P12	F	„Závodních fotografií Emila Zátopka bylo méně než ostatních.“	0
P15	R	„Celkový podíl autorských reprezentací (jejichž původci byli redaktoři) typu ‚Voják‘ byl vyšší než celkový podíl reprezentací typu ‚Sportovec‘.“	1
H	vše	„Totalitní média využila sportovních úspěchů Emila Zátopka k propagandistickým účelům, a z úspěšného domácího sportovce tak vytvořila socialistického hrdinu.“	60,0%

³³¹ Vysvětlivky: „Ozn.“ = označení hypotézy, „ZP“ = Výzkup zpravodajských příspěvků, „F“ = „Výzkum fotografií“, „R“ = „Výzkum reprezentací“, ve sloupci „Pravdivost“ označuje číslo 1 potvrzení pracovní hypotézy a číslo 0 nepotvrzení pracovní hypotézy, údaj v procentech v posledním řádku vždy indikuje, na kolik se daná obecná hypotéza potvrdila (viz také další tabulky, poznámka autora).

Shrneme-li poznatky, ke kterým nás dovedlo analyzování této hypotézy, nezbyvá než konstatovat, že novináři v totalitním Československu skutečně do značné míry využili úspěchů Emila Zátopka na olympiádě k propagandě a publiku tak vlastního sportovce předkládali takřka jako socialistického hrdinu. Projevilo se to hlavně tím, že v příspěvcích se zmínkou o Zátopkovi dávali významný prostor sportovcům východního bloku, často užívali propagandistických frází a zdůrazňovali Zátopkovu vojenskou příslušnost.

Jak ukazuje Tabulka č. 28, zdaleka nejvyšší pravdivostní hodnotou (83,3 %) se vyznačuje první vedlejší hypotéza. Z relevantních pracovních hypotéz ztroskotala pouze hypotéza P9, a to z důvodů obecně nižší „narativnosti“ roku 1948.

TABULKA Č. 28: VEDLEJŠÍ HYPOTÉZA (V1)

Ozn.	Výzkum	Znění	Pravdivost
P2	ZP	„Podíl příspěvků začínajících sportovci východního bloku byl vyšší v roce 1952 než v roce 1948 a zároveň byl podíl příspěvků s prostým výskytem sportovců východního bloku vyšší v roce 1952 než v roce 1948.“	1
P5	ZP	„Průměrný počet propagandistických frází na jeden příspěvek byl vyšší v roce 1952 než v roce 1948.“	1
P8	ZP	„V roce 1952 byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů východního modelu vyšší než v roce 1948.“	1
P9	ZP	„V roce 1952 byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů západního modelu nižší než v roce 1948.“	0
P13	F	„Podíl závodních fotografií Emila Zátopka byl nižší v roce 1952 než v roce 1948.“	1
P16	R	„Podíl reprezentací typu „Voják“ byl vyšší v roce 1952 než v roce 1948.“	1
V1	vše	„Zpravodajské pokrytí daných sportovních událostí mělo v roce 1952 výrazněji propagandistický účel než v roce 1948.“	83,3%

Jednoznačně se tak potvrdilo, že sportovní žurnalistika v roce 1952 měla daleko výraznější propagandistické rysy než sportovní žurnalistika v roce 1948. Dokazuje to vyšší míra zaujetí sportovci východního bloku, vyšší průměrný počet propagandistických frází, vyšší podíly výskytu u příběhů východního modelu, nižší podíl závodních fotografií a vyšší podíl vojenských reprezentací.

Druhá vedlejší hypotéza (viz Tabulka č. 29) sice vykazuje o něco méně průkaznou platnost, pravdivostní hodnota je však i tak dostačující (66,7 %). Moje předpoklady vyvrátily pouze hypotézy P3 a P14: Rudé právo neprotežovalo východní blok více než Lidová demokracie a ani nezveřejnilo více nezávodních fotografií Emila Zátopka.

TABULKA Č. 29: VEDLEJŠÍ HYPOTÉZA (V2)

Ozn.	Výzkum	Znění	Pravdivost
P3	ZP	„Podíl příspěvků začínajících sportovci východního bloku byl vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii a zároveň byl podíl příspěvků s prostým výskytem sportovců východního bloku vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“	0
P6	ZP	„Průměrný počet propagandistických frází na jeden příspěvek byl vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“	1
P10	ZP	„V Rudém právu byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů východního modelu vyšší než v Lidové demokracii.“	1
P11	ZP	„V Rudém právu byl podíl výskytu ve zpravodajských příspěvcích u většiny příběhů západního modelu nižší než v Lidové demokracii.“	1
P14	F	„Podíl závodních fotografií Emila Zátopka byl nižší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“	0
P17	R	„Podíl reprezentaci typu „Voják“ byl vyšší v Rudém právu než v Lidové demokracii.“	1
V2	vše	„Zpravodajské pokrytí daných sportovních událostí mělo v podání Rudého práva výrazněji propagandistický účel než v podání Lidové demokracie.“	66,7%

Jinak se dá ale celkem spolehlivě tvrdit, že ústřední deník ÚV KSČ byl v porovnání s hlavním tiskovým orgánem ČSL výrazněji propagandisticky zatížen. Poukazuje na to vyšší průměrný počet propagandistických frází, častější využití příběhů východního modelu a naopak slabší zaujetí příběhy západního modelu a frekventovanější vojenská reprezentace Emila Zátopka.

Závěr

Na začátku této rigorózní práce jsem vyjádřil domněnku, že totalitní média se v období 1948-1952 pokusila vyvlastnit sportovní žurnalistiku, ve které řada čtenářů hledala prostor bez cenzury a ideologického zpravodajství. V závěru této práce konstatuji, že se jim to do značné míry podařilo; tento proces byl ovšem dlouhodobý a vyvíjel se zároveň s celospolečenskými změnami v Československu.

Z dosavadní odborné literatury víme, že od roku 1948 do roku 1952 prodělala kulturní politika týkající se žurnalistické práce dílčí změny legislativní a velmi pronikavé změny, co se týče vymáhání platných nařízení. Došlo k její významné centralizaci, a to jak na úrovni nejvyšších mocenských orgánů, tak na úrovni profesních organizací. Podstatně se zpřísnila cenzura a stále významnější úlohu získávala také autocenzura. To vše se dělo v nastalé atmosféře politických procesů. Výsledkem byla výrazná proměna obsahu tisku.

Přínosem této práce ke zkoumání důsledků kulturní politiky je doplnění, že tyto obsahové změny se projeví i ve sportovní žurnalistice, která si možná nejdéle držela pozici relativně nepolitického prostoru. Je přitom velmi pozoruhodné, jakým způsobem k této proměně došlo. Z kvantitativní obsahové analýzy této práce vyplývá, že v roce 1948 novináři předkládali Emila Zátópka čtenářům jako „Emila“, tj. sportovce z našeho malého Československa, rodiny, do které Emil patří, kterou miluje a která miluje jeho. V roce 1952 se ovšem z „Emila“ stává příslušník československé armády a reklamní figurka socialismu.

Vypůjčím-li si termíny od německých editorů Satjukowové a Griese, nazval bych tento jev změnou nasvícení Zátópkovy konotativní aury. Ačkoliv se to totiž nezdá, hrdina novinářů z roku 1952 není v rozporu s hrdinou novinářů z roku 1948: naopak jej velmi důmyslně rozvíjí. Žurnalisté při druhé poválečné olympiádě nepožadovali, aby lidé úplně zapomněli na původní auru „Emila“, člena československé rodiny. Daleko spíše se snažili čtenářům vnutit myšlenku, že oním „Emilem“ je ve skutečnosti důstojník armády a onou československou rodinou socialistický stát. Tak se měl zajistit

dokonalý přenos důvěry, kterou lidé původně chovali k Emilu Zátopkovi, do rukou vládnoucí moci.

Tento proces pravděpodobně neproběhl celý záměrně (nejprve nalákání čtenářů na „Emila“, pak odhalení, že Emil je vlastně důstojník československé armády), taková teorie by byla příliš konspirativní. Nicméně ve výsledku mohla být snaha propagandistů velmi účinná: lidé k Zátopkovi skutečně vzhlíželi, proto si svůj vztah k němu mohli propojit i s vládnoucí mocí, která se k Zátopkovi tak hrdě hlásila. Tímto způsobem došlo k přenosu důvěry, a „fenomén Zátopek“ tak mohl ve výsledku výrazně pomoci vládnoucí straně legitimizovat své jednání.

Kvantitativní obsahová analýza dále odhalila, že novináři při psaní o Emilu Zátopkovi opakovaně používali ustálené narativní vzorce, které jsem v teoretické části práce rozřadil do západního a východního modelu (podle tradičního pojetí hrdiny na obou stranách hranice bipolární politické mapy světa). Nejfrekventovanější byly přitom oproti původním předpokladům příběhy typické pro západní pojetí hrdiny: podle nich byl Zátopek celebritou, vynikajícím sportovcem a „zbožštělou“ postavou. Znamená to tedy, že z hlediska příběhů se mediální obraz Zátopka v československém tisku příliš nelišil od mediálního obrazu západních sportovců v západním tisku?

Domnívám se, že nikoliv. Parametry narací jsem totiž ve výzkumu záměrně nastavil tak, aby odpovídaly skutečným příběhům v Rudém právu a Lidové demokracii v období 1948-1952, a daly se kvantifikovat. „Celebrita“ tak odpovídá proslulé osobě, která má spoustu obdivovatelů; už ale ne osobě, o jejímž soukromém životě vědí lidé všechno, i to negativní a zavrženíhodné. „Herkules“ odkazuje na sportovcovu sílu, taktickou vyspělost a další fyzické kvality; nezahrnuje už však podrobné biometrické údaje, s jakými pracuje západní novinář. Narace „Bůh“ bude zase v pojetí československých novinářů podstatně umírněnější.

Z méně frekventovaných narací stojí za zmínku příběh označený jako „Sammy Sosa“. V ryze „západním“ pojetí bychom pravděpodobně mluvili o hrdinovi jako o idolovi a zároveň příteli sportovce z jiné země a třeba i jiné barvy pleti. V prostředí totalitního Československa ale vypadá typický „Sammy Sosa“ trochu jinak. Věrně to

dokumentuje vztah Emila Zátopka a francouzského reprezentanta alžírského původu Alaina Mimouna. Je to vztah hvězdy východního bloku a „pokrokového“ sportovce bloku západního, který je (alespoň podle novinářů) jejím obdivovatelem. A právě v onom obdivu lze spatřit pozoruhodnou paralelu s narací „Idol pokrokového lidu Západu“: tisk čtenáři podsouvá, že „pokroková“ složka Západu (reprezentována Mimounem) považuje za vzor elitní složku Východu (reprezentovanou Zátopkem).

Zobecníme-li tyto jevy, dospějeme k závěru, že všechny příběhy definované jako „západní“ se v československém totalitním tisku vyvinuly v poněkud odlišné formě, než v jaké se o nich běžně uvažovalo v domovském prostředí, tedy na západní straně železné opony.

Období 1948-1952 patří k jedním z nejsmutnějších v historii československé žurnalistiky. Omezování svobody slova a další restrikce novinářské práce vedly k unifikovanému a výrazně propagandisticky zatíženému obsahu tisku. Ačkoliv sportovní žurnalistika této tendenci dlouho a úspěšně odolávala, také ona prodělala významnou proměnu. Ze sportovních hrdinů se stali hrdinové socialističtí.

Summary

The rigorous thesis „The Hero of Totalitarian Media: The Comparative Analysis of Emil Zátopek’s Olympic Victories (1948, 1952)“ deepens our knowledge of the consequences of cultural policy in the socialist Czechoslovakia. Its contribution is a finding that media content changes had impact even on sports journalism. The way of performing these changes is remarkable as well.

The quantitative content analysis shows that the concept of a sports hero, used by the newspapers during the summer Olympic Games in 1948, differed from the concept in 1952. At first, they showed Emil Zátopek as a member of the Czechoslovak family, then as a Czechoslovak soldier, and as a symbol of socialism. This process could have helped the ruling Communist party to legitimize their actions.

The research also shows that the journalists writing about Emil Zátopek kept using the same narrations. In spite of the hypothesis, the narrations I have described as „Western“ outweighed the narrations I have described as „Eastern“. I interpret it as a result of the fact that narrations of the „Western“ type developed differently in Czechoslovakia and in capitalist countries.

The period 1948-1952 is one of the saddest in the history of Czechoslovak journalism. Limited freedom of speech and other restrictions against the journalistic work led to the uniform and propagandistic content of the press. Although sports journalism resisted this trend for a long time, it also changed remarkably. The sports heroes became socialist heroes as well.

Teze rigorózní práce

V průběhu psaní rigorózní práce jsem několikrát dospěl k názoru, že by bylo vhodné odchytil se od původního znění rigorózních tezí. Poněkud jsem proto přehodnotil některá tvrzení z oddílu „Předpokládaný cíl rigorózní práce...“ a mírně jsem pozměnil strukturu práce a metodologii. Tyto dílčí změny jsem provedl uvážlivě a vždy s ohledem na cíle práce. Domnívám se, že varianta, jakou jsem nakonec zvolil, mi poskytla lepší nástroje k uchopení tématu, než jakými bych disponoval při striktním dodržení tezí.

Když jsem se seznámil s historicko-politickým kontextem účinkování Emila Zátopka na dvou poválečných olympijských hrách, ukázalo se jako nezbytné, abych v textu rozvedl vztah československého sportu a armády. Proto jsem zařadil mezi kapitoly „Emil Zátopek a jeho olympijská vítězství“ a „Československo v politických a mediálních souvislostech“ kapitolu „Československý sport a armáda“.

V kapitole 3 „Československo v politických a mediálních souvislostech“ jsem přehodnotil uspořádání podkapitol. Oproti původnímu návrhu jsem postavil na přední pozici podkapitolu 3.1 „Propaganda jako nástroj totalitních médií“. Rozhodl jsem se totiž pojmout ji jako přirozený teoretický úvod do problematiky, nikoliv jako historickovědní reflexi. Ze stejného důvodu jsem nakonec v této části práce nepoužil archivní dokumenty. Druhou podkapitolu jsem získal spojením původně zamýšlených podkapitol „Politika“ a „Média“ a nazval jsem ji „Kulturní politika a média“. Syntézu si vynutila značná provázanost témat, která by nebylo vhodné oddělovat.

Z kapitoly 4 „Hrdina jako pojem“ jsem vyňal pasáž „Mediální obraz hrdiny Emila Zátopka“ a vložil ji do samostatné kapitoly, protože v ní odkazují i na ostatní teoretické úvahy rozebírané v předcházejících kapitolách. Při definování pojmu „hrdina“ jsem přitom nakonec nevycházel z literární teorie, ale z historickovědné literatury a odborných knih z oboru mediálních studií.

V kapitole 6 „Výzkum“ jsem připojil (opět vzhledem k provázanosti problematiky) původně zamýšlený oddíl „Parametry“ k podkapitole „Metodologie“ a

k druhé podkapitole „Analýza“ jsem přidal třetí podkapitolu „Shrnutí“. Tento model se nakonec ukázal jako přehlednější.

Konečně co se týče metodologie, učinil jsem dvě dílčí úpravy. Vzhledem k nízkému počtu autorizovaných textů v Rudém právu a Lidové demokracii v roce 1948 a 1952 jsem nakonec v kvantitativní obsahové analýze nepracoval s konkrétními autory. Druhá změna se týká historické srovnávací analýzy. Při aplikování této metody jsem nesrovnával politické poměry, ale přesněji řečeno kulturněpolitické poměry. Původně zamýšlený rozbor politického prostředí by téma pojímal zbytečně zešíroka.

Zdroje

Bibliografie

ANDĚL, Michal, BRANDES, Detlef, LABISCH, Alfons, PEŠEK, Jiří, RUZICKA, Thomas (Hg.). *Propaganda, (Selbst-)Zensur, Sensation : Grenzen von Presse- und Wissenschaftsfreiheit in Deutschland und Tschechien seit 1871*. 1. Auflage. Essen : Klartext Verlag, 2005. 309 s.

BERÁNKOVÁ, Milena, KŘIVÁNKOVÁ, Alena, RUTTKAY, Fraňo. *Dějiny československé žurnalistiky, III. díl : Český a slovenský tisk v letech 1918-1944*. 1. vyd. Praha : Novinář, 1988. 315 s.

BLODIGOVÁ, Alexandra, et al. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků : výstava k dějinám českého tisku na území České republiky, Státní ústřední archiv v Praze - archivní areál Chodovec 12. listopadu - 15. prosince 2002*. 1. vyd. Praha : Státní ústřední archiv, 2002. 99 s.

BRENNER, Christiane, HEUMOS, Peter. *Eine Heldentypologie der Tschechoslowakei*. In SATJUKOW, Silke, GRIES, Rainer. *Sozialistische Helden : Eine Kulturgeschichte von Propagandafiguren in Osteuropa und der DDR*. 1. Auflage. Berlin : Links, 2002. s. 235-243.

CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny : Archetyp hrdiny v proměnách věků*. Z anglického originálu *The Hero of Thousand Faces* přeložila Hana Loupová. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. 339 s.

DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty : Zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. 1. vyd. Praha : Dokořán 2008. 183 s.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost : příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha : Karolinum, 2000. 374 s.

DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě Západu : Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945-1948*. 1. vyd. Praha : PROSTOR, nakladatelství s.r.o., 2000. 688 s.

DRÁPALA, Milan. *Freiheitsgrenzen der tschechoslowakischen Presse in der Zeit der Nationalen Front (1945-1948)*. In ANDĚL, Michal, BRANDES, Detlef, LABISCH, Alfons, PEŠEK, Jiří, RUZICKA, Thomas (Hg.). *Propaganda, (Selbst-)Zensur, Sensation : Grenzen von Presse- und Wissenschaftsfreiheit in Deutschland und Tschechien seit 1871*. 1. Auflage. Essen : Klartext Verlag, 2005. s. 211-222.

DUŠEK, Rudolf. *Sport v Československu*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1983. 144 s.

ECO, Umberto. *Skeptikové a těšitelé*. Z italského originálu *Apocalittici e integrati* přeložil Zdeněk Frýbort. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1995. 417 s.

FREUD, Sigmund. *Sebrané spisy S. F., kniha XIII : Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920-1924*. Z německého originálu *Jenseits des Lustprinzips und andere Arbeiten aus den Jahren 1920-1924* přeložili Miloš Kopal a Jiří Pechar. 1. vyd. Praha : Psychoanalytické nakladatelství, 1999. 383 s.

CHOMSKY, Noam. *Media kontrol : The spectacular achievements of propaganda*. 1. ed. New York : Seven Stories Press, 2002. 103 s.

JOWETT, Garth S., O'DONNELL, Victoria. *Propaganda and persuasion*. 4th edition. Thousand Oaks, California : SAGE Publications, 2006. 422 s.

JUNG, Carl Gustav. *Výbor z díla, II. svazek : Archetypy a nevědomí*. Z německého originálu *Archetyp und Unbewusstes* přeložili Eva Bosáková, Kristina Černá, Jan Černý. 1. vyd. Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. 437 s.

JUNG, Carl Gustav. *Výbor z díla, VII. svazek : Symboly proměny I. Symbol a libido*. Z německého originálu *Symbol und Libido* přeložili Petr Patočka, Eva Richtrová. 1. vyd. Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 2004. 336 s.

JUNG, Carl Gustav. *Výbor z díla, VIII. svazek : Symboly proměny II. Hrdina a archetyp matky*. Z německého originálu *Heros und Mutterarchetyp* přeložili Petr Patočka, Karel Plocek. 1. vyd. Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 2009. 454 s.

KAPLAN, Karel. *Česká společnost po roce 1945, sv. III. : Proměny české společnosti (1948-1960)*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 313 s.

KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. 183 s.

KNAPÍK, Jiří. *Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948-1953 : Biografický slovník stranických a svazových funkcionářů, státní administrativy, divadelních a filmových pracovníků, redaktorů....* 1. vyd. Praha : Libri, 2002. 278 s.

KNAPÍK, Jiří. *Únor a kultura : sovětizace české kultury 1948-1950*. 1. vyd. Praha : Libri, 2004. 359 s.

KNAPÍK, Jiří. *V zajetí moci : Kulturní politika, její systém a aktéři 1948-1956*. 1. vyd. Praha : Libri, 2006. 357 s.

KOŽÍK, František. *Vítěz marathonský*. 2. vyd. Praha : Orbis, 1953.

KŘIVÁNKOVÁ, Alena, VATRÁL, Jozef. *Dějiny československé žurnalistiky, IV. díl : Český a slovenský tisk v letech 1944-1987*. 1. vyd. Praha : Novinář, 1989. 223 s.

LULE, Jack. *Daily news, eternal stories : the mythological role of journalism. 1st edition*. New York : Guilford Press, 2001. 244 s.

MACURA, Vladimír. *Šťastný věk : (a jiné studie o socialistické kultuře)*. V tomto uspořádání 1. vyd. Praha : Academia, 2008. 333 s.

MALÝ, Karel. *Presserecht und Zensur in der Tschechoslowakei in den Jahren 1945-1990*. In ANDĚL, Michal, BRANDES, Detlef, LABISCH, Alfons, PEŠEK, Jiří, RUZICKA, Thomas (Hg.). *Propaganda, (Selbst-)Zensur, Sensation : Grenzen von Presse- und Wissenschaftsfreiheit in Deutschland und Tschechien seit 1871*. 1. Auflage. Essen : Klartext Verlag, 2005. s. 223-233.

MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Z anglického originálu *The sociology of journalism* přeložila Hana Loupová. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 184 s.

MCQUAIL, Denis. *Media performance : Mass communication and the public interest*. 2. ed. London : SAGE Publication, 1999. 350 s.

OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. doplněné vydání. Praha : Libri, 2004. 240 s.

OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Zpravodajství v médiích*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2001. 155 s.

PAULAS, Jan. Katolické noviny v době nesvobody. Rozhovor bývalým šéfredaktorem Katolického týdeníku Jiřím Sůvou. *Katolický týdeník* [online]. 2008, 1, [cit. 2010-04-04]. Dostupný z WWW:

<<http://www.katyd.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=5673>>.

PLATÓN. *Ústava*. Z řeckého originálu πολιτεία přeložil Radislav Hošek. 1. vyd. Praha : Svoboda-Libertas, 1993. 523 s.

PRIŠČÁK, Jaroslav, et al. *Sport se jménem Dukla : Šedesát let armádního vrcholového sportu 1948-2008*. 2. upravené vyd. Praha : Prezentační a informační centrum Ministerstva obrany, 2008. 368 s

RANDÁK, Jan. *Socialističtí hrdinové a škodovák František Zýka*. In RANDÁK, Jan, KOURA, Petr. *Hrdinství a zbabělost v české politické kultuře 19. a 20. století : Výběr z příspěvků ze stejnojmenné konference, která proběhla ve dnech 25.-27. října 2006*. 1. vyd. Praha : Dokořán, 2008. s. 390-410.

RANDÁK, Jan, KOURA, Petr. *Hrdinství a zbabělost v české politické kultuře 19. a 20. století : Výběr z příspěvků ze stejnojmenné konference, která proběhla ve dnech 25.-27. října 2006*. 1. vyd. Praha : Dokořán, 2008. 448 s.

RENNER, Jan. *Československá strana lidová 1945-1948*. Z anglického originálu přeložila Miroslava Kühnová. 1. vyd. Brno : Prius, 1999. 101 s.

ROHLÍKOVÁ, Slavěna. *Strana, stát a masmédiá*. In BITTMAN, Ladislav, et. al. *Manipulátoři*. 1. vyd. Praha : FSV UK a Boston University, 1992. s. 52-86.

ROSSBACH, Norbert. „Täve“ : *Der Radsportler Gustav-Adolf Schur*. In SATJUKOW, Silke, GRIES, Rainer. *Sozialistische Helden : Eine Kulturgeschichte von Propagandafiguren in Osteuropa und der DDR*. 1. Auflage. Berlin : Links, 2002. s. 133-146.

SATJUKOW, Silke, GRIES, Rainer. „*Du sprichst mir Dein Vertrauen aus...*“ : *Ein Vorwort*. In SATJUKOW, Silke, GRIES, Rainer. *Sozialistische Helden : Eine Kulturgeschichte von Propagandafiguren in Osteuropa und der DDR*. 1. Auflage. Berlin : Links, 2002a. s. 9-14.

SATJUKOW, Silke, GRIES, Rainer. *Sozialistische Helden : Eine Kulturgeschichte von Propagandafiguren in Osteuropa und der DDR*. 1. Auflage. Berlin : Links, 2002. 313 s.

SATJUKOW, Silke, GRIES, Rainer. *Zur Konstruktion des „sozialistischen Helden“ : Geschichte und Bedeutung*. In SATJUKOW, Silke, GRIES, Rainer. *Sozialistische Helden : Eine Kulturgeschichte von Propagandafiguren in Osteuropa und der DDR*. 1. Auflage. Berlin : Links, 2002b. s. 15-34.

SCHULZ, Winfried, et al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2. přeprac. vyd. Praha : Karolinum, 2004. 149 s.

SERAPIONOVÁ, Jelena. *Kategorie „hrdinství“ a „zbabělost“ a zvláštnosti české národní mentality*. In RANDÁK, Jan, KOURA, Petr. *Hrdinství a zbabělost v české politické kultuře 19. a 20. století : Výběr z příspěvků ze stejnojmenné konference, která proběhla ve dnech 25.-27. října 2006*. 1. vyd. Praha : Dokořán, 2008. s. 38-43.

SHARP, Daryl. *Slovník základních pojmů psychologie C. G. Junga*. Z anglického originálu C. G. Jung Lexicon. A Primer of Terms and Concepts přeložila Věra Stavová. 1. vyd. Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. 171 s.

STERN, Jan. *Média, psychoanalýza a jiné perverze*. 1. vyd. Praha : Malvern, 2006. 215 s.

SYMŮNKOVÁ, Hermenegilda. *Rudé právo a opozice*. In BITTMAN, Ladislav, et. al. *Manipulátoři*. 1. vyd. Praha : FSV UK a Boston University, 1992. s. 87-122.

ŠUPICH, Zvonimír. *Zátopek a ti druzí*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1986. 172 s.

THOMPSON, John B. *Média a modernita : Sociální teorie médií*. Z anglického originálu *The Media and Modernity. A Social Theory of the Media* přeložil Jan Jirák. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2004. 219 s.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha : Portál, 2006. 192 s.

TRUNEČKOVÁ, Ludmila. *Agenturní zpráva a její varianty*. In OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Zpravodajství v médiích*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2001. s. 32-57.

Universum : Všeobecná encyklopedie. 1. Praha : Odeon, 2002a. A-F (I. díl), s. 760.

Universum : Všeobecná encyklopedie. 1. Praha : Odeon, 2002b. G-L (II. díl), s. 780.

Universum : Všeobecná encyklopedie. 1. Praha : Odeon, 2002c. M-R (III. díl), s. 800.

Universum : Všeobecná encyklopedie. 1. Praha : Odeon, 2002d. Ř-Ž (IV. díl), s. 795.

ZÁTOPEK, Emil. *Běží Zátopek*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1967. 87 s.

ZÁTOPEK, Emil, ZÁTOPKOVÁ, Dana. *Dana a Emil Zátopkovi vypravují*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 1960. 256 s.

ZIERIS, Karel František. *Nové základy českého periodického tisku*. 1. vyd. Praha : Orbis, 1947. 40 s.

Periodický tisk

(popisek k fotografii). *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 22.7.1952, 8, 171, s. 1.

Škpt. Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km. *Rudé právo : Orgán Komunistické strany Československa*. 21.7.1952, 32, 189, s. 4.

Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her. *Rudé právo : Orgán Komunistické strany Československa*. 28.7.1952, 32, 196, s. 4.

ŠVADLENA, Václav. I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi : Zátopkova první zlatá v novém olympijském rekordu 29,59,6 min. *Rudé právo : Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 31.7.1948, 28, 177, s. 4.

Těžký boj čeká Zátopka v pondělí. *Lidová demokracie : Orgán Československé strany lidové*. 1.8.1948, 4, 177, s. 12.

Dále viz záznamové archy Příloha č. 24 - Příloha č. 26.

Elektronické zdroje

Legislativa

Československo. *Zákon ze dne 28. května 1947 o postavení redaktorů a o Svazech novinářů.* In *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé.* 1947, roč. 1947, částka 48, č. 101, s. 519-524. Dostupný také z WWW:

<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1947/sb48-47.pdf>>.

Československo. *Ústavní zákon ze dne 9. května 1948 : Ústava Československé republiky.* In *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé.* 1948, roč. 1948, částka 52, č. 150, s. 1081-1110. Dostupný také z WWW:

<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1948/sb52-48.pdf>>.

Československo. *Zákon ze dne 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky.* In *Sbírka zákonů republiky Československé.* 1948, roč. 1948, částka 85, č. 231, s. 1461-1473. Dostupný také z WWW:

<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1948/sb85-48.pdf>>.

Československo. *Zákon ze dne 20. prosince 1950 o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů.* In *Sbírka zákonů republiky Československé.* 1950, roč. 1950, částka 71, č. 184, s. 716-717. Dostupný také z WWW:

<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1950/sb71-50.pdf>>.

Ostatní

BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948.* In KONČELÍK, Jakub, KÖPPLOVÁ, Barbara, PRÁZOVÁ, Irena, VYKOUKAL, Jiří (eds.). *Rozvoj české společnosti v Evropské unii III : Média, Teritoriální studia.* 1. vyd. Praha : Matfyzpress, 2004. s. 132-145. Dostupný z WWW:

<http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/385_bednarik_1945-1948.pdf>.

BEDNAŘÍK, Petr, CEBE, Jan. *Vývoj médií v Československu od února 1948 do prosince 1950 : Studie vznikla v rámci výzkumného záměru UK FSV: MSM0021620841 Rozvoj české společnosti v EU: výzvy a rizika.* In *Sborník Národního muzea v Praze : Řada C: Literární historie* [online]. 2008, sv. 53, č. 1-4 [cit. 2010-02-21], s. 53-56. Dostupný z WWW:

<http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/389_bednarik_cebe_1948-1950.pdf>.

GROMAN, Martin. *Řízení československých médií v 50. letech 20. století : Studie vznikla v rámci výzkumného záměru UK FSV: MSM0021620841 Rozvoj české společnosti v EU: výzvy a rizika.* In *Sborník Národního muzea v Praze : Řada C: Literární historie* [online]. 2008, sv. 53, č. 1-4 [cit. 2010-03-4], s. 57-63. Dostupný z WWW: < http://files.koncelik.eu/200000043-50739516d1/groman_50_leta.pdf>.

IAAF Athletics : Home of World Athletics [online]. 1996 [cit. 2010-04-03]. Biographies: Zátopek Emil. Dostupné z WWW:

<<http://www.iaaf.org/athletes/biographies/letter=z/athcode=198350/index.html>>.

KLOČKOVÁ, Lenka. *160 let Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.* Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2008, [cit. 2010-05-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/160-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>>.

KONČELÍK, Jakub. *Cenzura.* In *Vědecká redakce Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989.* 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 2005. s. 15-18. Dostupné z WWW:

<http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf>.

KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a jejich role v totalitním systému*. In *Vědecká redakce Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 2005. s. 9-11. Dostupné z WWW:

<http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf>.

KÖPPLOVÁ, Barbara. *Novinářská organizace*. In *Vědecká redakce Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 2005. s. 12-14. Dostupné z WWW:

<http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf>.

Národní archiv České republiky [online]. 2008 [cit. 2010-04-20]. Osmičky v dějinách českých zemí. Dostupné z WWW:

<<http://www.nacr.cz/vystavy/osmicky/exhibition.aspx?ex=1948&id=74>>.

Národní knihovna ČR : Kramerius [online]. 2003 [cit. 2010-05-03]. Rudé právo 1948-1952. Dostupné z WWW:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowVolume.do?it=0&id=12866>>.

Olympic.cz : Oficiální stránky Českého olympijského výboru [online]. 2009, [cit. 2010-04-03]. Zátopek Emil. Dostupný z WWW: <<http://www.olympic.cz/cz/cesky-olympijsky-tym/414/zatopek-emil>>.

Olympic.org : Official website of the Olympic Movement [online]. 2009a [cit. 2010-02-26]. Helsinky 1952. Dostupné z WWW:

<<http://www.olympic.org/en/content/Olympic-Games/All-Past-Olympic-Games/Summer/Helsinki-1952/>>.

Olympic.org : Official website of the Olympic Movement [online]. 2009b [cit. 2010-02-26]. London 1948. Dostupné z WWW:

<<http://www.olympic.org/en/content/Olympic-Games/All-Past-Olympic-Games/Summer/London-1948/>>.

Olympic.org : Official website of the Olympic Movement [online]. 2009c [cit. 2010-02-26]. Melbourne 1956. Dostupné z WWW:

<<http://www.olympic.org/en/content/Olympic-Games/All-Past-Olympic-Games/Summer/Melbourne--Stockholm-1956/>>.

Olympic.org : Official website of the Olympic Movement [online]. 2009d [cit. 2010-02-26]. Olympic games. Dostupné z WWW:

<<http://www.olympic.org/en/content/Olympic-Games/>>.

ŘEZANKOVÁ, Hana; MAREK, Luboš; VRABEC, Michal. *IASTAT - Interaktivní učebnice statistiky : Základ učebnice byl připraven za podpory Fondu rozvoje vysokých škol MŠMT ČR, tematický okruh F5, číslo projektu 0009/2000 a FRVŠ F5 1450/2001.*

[online]. 2001 [cit. 2010-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://iastat.vse.cz/>>.

STANOVSKÝ, Michael. *Parník Čeljuskin přezdívaný Ruský Titanic : Legendární ruský parník pojmenovaný po ruském mořeplavci Semjonu Ivanoviči Čeljuskinovi (cca 1700-1760) měl pohnutou historii. Severské listy : Vše o zemích evropského Severu* [online].

2006-9-23 [cit. 2009-11-28]. Dostupný z WWW:

<<http://www.severskelisty.cz/dobrodr/dobr0022.htm>>.

SEKERA, Martin. *Média a politická propaganda. Metodický portál RVP* [online]. 2006-5-10 [cit. 2010-2-12]. Dostupný z WWW:

<<http://rvp.cz/filtr-GVNE-DC-31>>.

ŠEBESTA, Karel. *Jazyk totalitního režimu*. In *Vědecká redakce Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*.

1. vyd. Praha : Lidové noviny, 2005. s. 6-8. Dostupné z WWW:

<http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf>.

URBÁNEK, Jaroslav. Emil Zátopek. *Atletický trénink : Slavní atleti* [online].

26. října 2006, [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW:

<http://www.atletickytrenink.cz/Slavni_atleti/zatopek.php>.

Vědecká redakce Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 2005. 890 s.

Dostupné z WWW:

<http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf>.

Výsledky voleb v Československu : (mandáty ve společných zákonodárných sborech).

Český statistický úřad : Excelentní organizace 2009 [online]. 2008, [cit. 2010-02-24].

Dostupný z WWW:

<[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD003EAADE/\\$File/422008k03.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD003EAADE/$File/422008k03.pdf)>.

Historie armádního vrcholového sportu. Ministerstvo obrany & Armáda České republiky [online]. 25. března 2009, [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW:

<<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2047>>.

Archivní dokumenty

NAČR, fond Ministerstva informací, č. 861, karton 18, Prohlášení Československého tělovýchovného svazu, 2. 4. 1946.

NAČR, fond ČSVO, č. 625, karton 42, Karty sportovců a funkcionářů S-Ž, Zátopek Emil.

NAČR, fond KSČ-ÚV-100/1, č. 1261/0/32, sv. 29, a. j. 220, Zpráva o účasti čs. sportovců a tělocvikářů na Olympijských hrách v Londýně v srpnu 1948.

NAČR, fond KSČ-ÚV-100/1, č. 1261/0/32, sv. 196, a. j. 1227, Náš tisk od VIII. do IX. sjezdu strany.

NAČR, fond KSČ-ÚV-100/1, č. 1261/0/32, sv. 196, a. j. 1232, Remitenda časopisů za březen 1951.

NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 391, Zápis ze schůze ústřední tiskové komise, 9. VI. 1948.

NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 398-1, Denní listy české i slovenské (současný stav a vývoj), 2. 11. 1950.

NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 398-1, Návrh na reorganizaci Tiskového odboru, 9. 3. 1948.

NAČR fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 398-2, Zpráva tiskového odboru ke dni 1. února 1951.

NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 399-3. Souhrnná zpráva z prověrky pracovišť v denících NF.

NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 525, Zápis z prověrky pracovišť konané dne 8. 6. 1950 v Lidové demokracii.

NAČR, fond Ústřední kulturně propagační komise a kulturně propagační oddělení ÚV KSČ 1945-1955, č. 1261/2/18, a. j. 525, Zpráva o pracovní prověrce v redakci „Lidové demokracie“, 8. 6. 1950.

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Frekvence vstupních proměnných pro Výzkum zpravodajských příspěvků (tabulky)
- Příloha č. 2: Kompozice textu (tabulka)
- Příloha č. 3: Kompozice textu, OH 1948 a 1952 (tabulka)
- Příloha č. 4: Kompozice textu v Rudém právu a Lidové demokracii (tabulka)
- Příloha č. 5: Kompozice textu na titulní straně a ve sportovní rubrice (tabulka)
- Příloha č. 6: Kompozice textu v závislosti na druhu příspěvku, OH 1948 a 1952 (tabulka)
- Příloha č. 7: Frekvence příběhů (tabulka)
- Příloha č. 8: Příběhy, OH 1948 a 1952 (tabulka)
- Příloha č. 9: Příběhy v Rudém právu a Lidové demokracii (tabulka)
- Příloha č. 10: Frekvence vstupních proměnných pro Výzkum fotografií (tabulky)
- Příloha č. 11: Fotografie (tabulka)
- Příloha č. 12: Fotografie, OH 1948 a 1952 (tabulka)
- Příloha č. 13: Fotografie v Rudém právu a Lidové demokracii (tabulka)
- Příloha č. 14: Fotografie bezprostředně po závodě a v jiné situaci (tabulka)
- Příloha č. 15: Frekvence vstupních proměnných pro Výzkum reprezentací (tabulky)
- Příloha č. 16: Reprezentace Emila Zátopka (tabulka)
- Příloha č. 17: Reprezentace Emila Zátopka v Rudém právu a Lidové demokracii (tabulka)
- Příloha č. 18: Reprezentace Emila Zátopka, OH 1948 a 1952 (tabulka)
- Příloha č. 19: Reprezentace E. Zátopka v Rudém právu a Lidové demokracii, OH 1948 a 1952 (tabulka)
- Příloha č. 20: Reprezentace E. Zátopka na titulní straně a ve sportovní rubrice, OH 1948 a 1952 (tabulka)
- Příloha č. 21: Reprezentace E. Zátopka podle Druhu příspěvku (tabulka)
- Příloha č. 22: Reprezentace E. Zátopka podle části příspěvku v Rudém právu a Lidové demokracii (tabulka)

Příloha č. 23: Reprezentace E. Zátopka podle autora (tabulka)

Příloha č. 24: Záznamový arch pro Výzkum reprezentací (tabulka)

Příloha č. 25: Záznamový arch pro Výzkum fotografií (tabulka)

Příloha č. 26: Záznamový arch pro Výzkum reprezentací (tabulka)

Přílohy

PŘÍLOHA Č. 1: FREKVENCE VSTUPNÍCH PROMĚNNÝCH PRO VÝZKUM ZPRAVODAJSKÝCH PŘÍSPĚVKŮ (TABULKY)³³²

Datum (2 kategorie)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid OH 1948 (Londýn)	52	47,3	47,3	47,3
OH 1952 (Helsinky)	58	52,7	52,7	100,0
Total	110	100,0	100,0	

Deník

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Rudé právo	59	53,6	53,6	53,6
Lidová demokracie	51	46,4	46,4	100,0
Total	110	100,0	100,0	

Strana

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Titulní	12	10,9	10,9	10,9
Jiná	98	89,1	89,1	100,0
Total	110	100,0	100,0	

Druh příspěvku

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Reportáž o závodě	13	11,8	11,8	11,8
Reportáž	38	34,5	34,5	46,4
Vyjádření osobnosti	4	3,6	3,6	50,0
Flash	6	5,5	5,5	55,5
Souhrn	49	44,5	44,5	100,0
Total	110	100,0	100,0	

Relevance

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Nízká	50	45,5	45,5	45,5
Vysoká	60	54,5	54,5	100,0
Total	110	100,0	100,0	

PŘÍLOHA Č. 2: KOMPOZICE TEXTU (TABULKA)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ČSR bez Východu	52	47,3	47,3	47,3
ČSR před Východem	40	36,4	36,4	83,6
Východ před ČSR	18	16,4	16,4	100,0
Total	110	100,0	100,0	

³³² Proměnná „Datum (2 kategorie)“ vznikla rekódováním proměnné „Datum“ (poznámka autora)

PŘÍLOHA Č. 3: KOMPOZICE TEXTU, OH 1948 A 1952 (TABULKA)

			Kompozice textu			Total
			ČSR bez Východu	ČSR před Východem	Východ před ČSR	
Datum (2 kategorie)	OH 1948 (Londýn)	Count	39	9	4	52
		% within Datum (2 kategorie)	75,0%	17,3%	7,7%	100,0%
	OH 1952 (Helsinkí)	Count	13	31	14	58
		% within Datum (2 kategorie)	22,4%	53,4%	24,1%	100,0%
Total		Count	52	40	18	110
		% within Datum (2 kategorie)	47,3%	36,4%	16,4%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 4: KOMPOZICE TEXTU V RUDÉM PRÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII (TABULKA)

			Kompozice textu			Total
			ČSR bez Východu	ČSR před Východem	Východ před ČSR	
Deník	Rudé právo	Count	29	20	10	59
		% within Deník	49,2%	33,9%	16,9%	100,0%
	Lidová demokracie	Count	23	20	8	51
		% within Deník	45,1%	39,2%	15,7%	100,0%
Total		Count	52	40	18	110
		% within Deník	47,3%	36,4%	16,4%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 5: KOMPOZICE TEXTU NA TITULNÍ STRANĚ A VE SPORTOVNÍ RUBRICI (TABULKA)

			Kompozice textu			Total
			ČSR bez Východu	ČSR před Východem	Východ před ČSR	
Strana	Titulní	Count	6	5	1	12
		% within Strana	50,0%	41,7%	8,3%	100,0%
	Jiná	Count	46	35	17	98
		% within Strana	46,9%	35,7%	17,3%	100,0%
Total		Count	52	40	18	110
		% within Strana	47,3%	36,4%	16,4%	100,0%

Rigorózní práce

PŘÍLOHA Č. 6: KOMPOZICE TEXTU V ZÁVISLOSTI NA DRUHU PŘÍSPĚVKU, OH 1948 A 1952 (TABULKA)

Druh příspěvku	Kompozice textu			Kompozice textu			Total
				ČSR bez Východu	ČSR před Východem	Východ před ČSR	
Reportáž o závodech	Datum (2 kategorie)	OH 1948 (Londýn)	Count	5	1		6
			% within Datum (2 kategorie)	83,3%	16,7%		100,0%
		OH 1952 (Helsinky)	Count	2	5		7
			% within Datum (2 kategorie)	28,6%	71,4%		100,0%
	Total		Count	7	6		13
			% within Datum (2 kategorie)	53,8%	46,2%		100,0%
Reportáž	Datum (2 kategorie)	OH 1948 (Londýn)	Count	17	1	2	20
			% within Datum (2 kategorie)	85,0%	5,0%	10,0%	100,0%
		OH 1952 (Helsinky)	Count	7	4	7	18
			% within Datum (2 kategorie)	38,9%	22,2%	38,9%	100,0%
	Total		Count	24	5	9	38
			% within Datum (2 kategorie)	63,2%	13,2%	23,7%	100,0%
Vyjádření osobnosti	Datum (2 kategorie)	OH 1952 (Helsinky)	Count	3	1		4
			% within Datum (2 kategorie)	75,0%	25,0%		100,0%
	Total		Count	3	1		4
			% within Datum (2 kategorie)	75,0%	25,0%		100,0%
Flash	Datum (2 kategorie)	OH 1948 (Londýn)	Count	2	1		3
			% within Datum (2 kategorie)	66,7%	33,3%		100,0%
		OH 1952 (Helsinky)	Count	1	2		3
			% within Datum (2 kategorie)	33,3%	66,7%		100,0%
	Total		Count	3	3		6
			% within Datum (2 kategorie)	50,0%	50,0%		100,0%
Souhrn	Datum (2 kategorie)	OH 1948 (Londýn)	Count	15	6	2	23
			% within Datum (2 kategorie)	65,2%	26,1%	8,7%	100,0%
		OH 1952 (Helsinky)	Count	0	19	7	26
			% within Datum (2 kategorie)	,0%	73,1%	26,9%	100,0%
	Total		Count	15	25	9	49
			% within Datum (2 kategorie)	30,6%	51,0%	18,4%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 7: FREKVENCE PŘÍBĚHŮ (TABULKA)

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Příběh ^a			
Příběh - "Sammy Sosa" (kamarád a vzor)	10	4,5%	9,1%
Příběh - "Herkules"	35	15,8%	31,8%
Příběh - "celebrita"	42	18,9%	38,2%
Příběh - "Mark McGwire" (ten, co se vypracoval)	14	6,3%	12,7%
Příběh - "Bůh"	31	14,0%	28,2%
Příběh - "Idol pokrokového Idu Západu"	8	3,6%	7,3%
Příběh - "Stachanovec" (ten, který překračuje plán)	9	4,1%	8,2%
Příběh - "Objekt stachanovců" (ten, kvůli kterému se překračuje plán)	4	1,8%	3,6%
Příběh - "Bojovník za mír"	7	3,2%	6,4%
Příběh - "Vyslanec armády"	8	3,6%	7,3%
Příběh - "Vyslanec východního bloku"	15	6,8%	13,6%
Příběh - "Vyslanec pracujících"	13	5,9%	11,8%
Nic z uvedeného	26	11,7%	23,6%
Total	222	100,0%	201,8%

PŘÍLOHA Č. 8: PŘÍBĚHY, OH 1948 A 1952 (TABULKA)

Datum (2 kategorie)	OH 1948 (Londýn)	Count	Příběhy ^a												Total
			Příběh - "Sammy Sosa" (kamarád a vzor)	Příběh - "Herkules"	Příběh - "celebrita"	Příběh - "Mark McGwire" (ten, co se vypracoval)	Příběh - "Bůh"	Příběh - "Idol pokrokového Idu Západu"	Příběh - "Stachanovec" (ten, který překračuje plán)	Příběh - "Objekt stachanovců" (ten, kvůli kterému se překračuje plán)	Příběh - "Bojovník za mír"	Příběh - "Vyslanec armády"	Příběh - "Vyslanec východního bloku"	Příběh - "Vyslanec pracujících"	
OH 1948 (Londýn)	Count	4	16	21	5	12	1	0	0	0	4	0	1	15	52
	% within qtr	7,7%	34,6%	40,4%	9,8%	23,1%	1,9%	0,0%	0,0%	7,7%	0,0%	1,9%	28,8%		
OH 1952 (Helsinky)	Count	6	17	21	9	19	7	9	4	7	4	15	12	11	58
	% within qtr	10,3%	28,3%	36,2%	15,5%	32,8%	12,1%	15,5%	6,9%	12,1%	6,9%	25,9%	20,7%	19,0%	
Total	Count	10	35	42	14	31	8	9	4	7	8	15	13	26	110

PŘÍLOHA Č. 9: PŘÍBĚHY V RUDÉM PŘÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII (TABULKA)

Deník	Rudé právo	Count	Příběhy ^a												Total
			Příběh - "Sammy Sosa" (kamarád a vzor)	Příběh - "Herkules"	Příběh - "celebrita"	Příběh - "Mark McGwire" (ten, co se vypracoval)	Příběh - "Bůh"	Příběh - "Idol pokrokového Idu Západu"	Příběh - "Stachanovec" (ten, který překračuje plán)	Příběh - "Objekt stachanovců" (ten, kvůli kterému se překračuje plán)	Příběh - "Bojovník za mír"	Příběh - "Vyslanec armády"	Příběh - "Vyslanec východního bloku"	Příběh - "Vyslanec pracujících"	
Rudé právo	Count	4	16	20	7	11	7	2	3	4	6	10	10	18	59
	% within q2	6,8%	27,1%	33,9%	11,9%	18,6%	11,9%	3,4%	5,1%	6,8%	10,2%	16,9%	16,9%	30,5%	
Lidová demokracie	Count	6	19	22	7	20	1	7	1	3	2	5	3	8	51
	% within q2	11,8%	37,3%	43,1%	13,7%	39,2%	2,0%	13,7%	2,0%	5,9%	3,9%	9,8%	5,9%	15,7%	
Total	Count	10	35	42	14	31	8	9	4	7	8	15	13	26	110

PŘÍLOHA Č. 10: FREKVENCE VSTUPNÍCH PROMĚNNÝCH PRO VÝZKUM FOTOGRAFIÍ (TABULKY)**Deník**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Rudé právo	15	57,7	57,7	57,7
Lidová demokracie	11	42,3	42,3	100,0
Total	26	100,0	100,0	

Olympijské hry

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid OH 1948 (Londýn)	16	61,5	61,5	61,5
OH 1952 (Helsinky)	10	38,5	38,5	100,0
Total	26	100,0	100,0	

Situace

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Bezprostředně po závodě	9	34,6	34,6	34,6
Jiná	17	65,4	65,4	100,0
Total	26	100,0	100,0	

PŘÍLOHA Č. 11: FOTOGRAFIE (TABULKA)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Závod	15	57,7	57,7	57,7
Stupně vítězů	2	7,7	7,7	65,4
Uniforma	3	11,5	11,5	76,9
Civil	6	23,1	23,1	100,0
Total	26	100,0	100,0	

PŘÍLOHA Č. 12: FOTOGRAFIE, OH 1948 A 1952 (TABULKA)

			Fotografie (Závod/Jiná)		Total
			Závod	Stupně vítězů/unif orma/civil	
Olympijské hry	OH 1948 (Londýn)	Count	11	5	16
		% within Olympijské hry	68,8%	31,3%	100,0%
	OH 1952 (Helsinky)	Count	4	6	10
		% within Olympijské hry	40,0%	60,0%	100,0%
Total		Count	15	11	26
		% within Olympijské hry	57,7%	42,3%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 13: FOTOGRAFIE V RUDÉM PRÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII (TABULKA)

			Fotografie (Závod/Jiná)		Total
			Závod	Stupně vítězů/unif orma/civil	
Deník	Rudé právo	Count	10	5	15
		% within Deník	66,7%	33,3%	100,0%
	Lidová demokracie	Count	5	6	11
		% within Deník	45,5%	54,5%	100,0%
Total		Count	15	11	26
		% within Deník	57,7%	42,3%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 14: FOTOGRAFIE BEZPROSTŘEDNĚ PO ZÁVODĚ A V JINÉ SITUACI (TABULKA)

			Fotografie (Závod/Jiná)		Total
			Závod	Stupně vítězů/urif orma/civil	
Situace	Bezprostředně po závodě	Count	7	2	9
		% within Situace	77,8%	22,2%	100,0%
	Jiná	Count	8	9	17
		% within Situace	47,1%	52,9%	100,0%
Total		Count	15	11	26
		% within Situace	57,7%	42,3%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 15: FREKVENCE VSTUPNÍCH PROMĚNNÝCH PRO VÝZKUM REPREZENTACÍ (TABULKY)³³³

Datum (2 kategorie)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid OH 1948 (Londýn)	241	40,0	40,0	40,0
OH 1952 (Helsinkí)	361	60,0	60,0	100,0
Total	602	100,0	100,0	

Datum (3 kategorie)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Před OH	45	7,5	7,5	7,5
Během OH	476	79,1	79,1	86,5
Po OH	81	13,5	13,5	100,0
Total	602	100,0	100,0	

Datum (6 kategorií)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Před OH 1948 (Londýn)	22	3,7	3,7	3,7
Během OH 1948 (Londýn)	186	30,9	30,9	34,6
Po OH 1948 (Londýn)	33	5,5	5,5	40,0
Před OH 1952 (Helsinkí)	23	3,8	3,8	43,9
Během OH 1952 (Helsinkí)	290	48,2	48,2	92,0
Po OH 1952 (Helsinkí)	48	8,0	8,0	100,0
Total	602	100,0	100,0	

Deník

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Rudé právo	360	59,8	59,8	59,8
Lidová demokracie	242	40,2	40,2	100,0
Total	602	100,0	100,0	

Strana

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Titulní	59	9,8	9,8	9,8
Jiná	543	90,2	90,2	100,0
Total	602	100,0	100,0	

Druh příspěvku

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Reportáž o závodě	132	21,9	21,9	21,9
Reportáž	231	38,4	38,4	60,3
Vyjádření osobnosti	9	1,5	1,5	61,8
Flash	33	5,5	5,5	67,3
Souhrn	173	28,7	28,7	96,0
Popisek k fotografií	24	4,0	4,0	100,0
Total	602	100,0	100,0	

Část příspěvku

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Titulek/podtitulek	32	5,3	5,3	5,3
Text/perex/popisek k fotografií	570	94,7	94,7	100,0
Total	602	100,0	100,0	

Autor reprezentace

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Autor příspěvku	506	84,1	84,1	84,1
Západní tisk	59	9,8	9,8	93,9
Západní sportovec/funkcionář	18	3,0	3,0	96,8
Východní sportovec/funkcionář	17	2,8	2,8	99,7
Někdo jiný	2	,3	,3	100,0
Total	602	100,0	100,0	

³³³ Proměnné „Datum (2-6 kategorií)“ vznikly rekódováním proměnné „Datum“ (poznámka autora).

PŘÍLOHA Č. 16: REPREZENTACE EMILA ZÁTOPKA (TABULKA)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Sportovec	167	27,7	27,7	27,7
Voják	157	26,1	26,1	53,8
Našinec	53	8,8	8,8	62,6
Reprezentant Československa	49	8,1	8,1	70,8
Familiární oslovení	111	18,4	18,4	89,2
Hrdina	60	10,0	10,0	99,2
Jiná	5	,8	,8	100,0
Total	602	100,0	100,0	

PŘÍLOHA Č. 17: REPREZENTACE EMILA ZÁTOPKA V RUDÉM PRÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII (TABULKA)

% within Deník

		Reprezentace Emila Zátopka							Total
		Sportovec	Voják	Našinec	Reprezentant Československa	Familiární oslovení	Hrdina	Jiná	
Deník	Rudé právo	26,7%	33,6%	10,6%	7,2%	13,3%	7,5%	1,1%	100,0%
	Lidová demokracie	29,3%	14,9%	6,2%	9,5%	26,0%	13,6%	,4%	100,0%
Total		27,7%	26,1%	8,8%	8,1%	18,4%	10,0%	,8%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 18: REPREZENTACE EMILA ZÁTOPKA, OH 1948 A 1952 (TABULKA)

% within Datum (2 kategorie)

		Reprezentace Emila Zátopka							Total
		Sportovec	Voják	Našinec	Reprezentant Československa	Familiární oslovení	Hrdina	Jiná	
Datum (2 kategorie)	OH 1948 (Londýn)	15,4%	11,6%	7,5%	11,6%	40,7%	13,3%		100,0%
	OH 1952 (Helsinkí)	36,0%	35,7%	9,7%	5,8%	3,6%	7,8%	1,4%	100,0%
Total		27,7%	26,1%	8,8%	8,1%	18,4%	10,0%	,8%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 19: REPREZENTACE E. ZÁTOPKA V RUDÉM PRÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII, OH 1948 A 1952 (TABULKA)

% within Deník

		Reprezentace Emila Zátopka							Total
		Sportovec	Voják	Našinec	Reprezentant Československa	Familiární oslovení	Hrdina	Jiná	
OH 1948 (Londýn)	Deník Rudé právo	14,3%	16,1%	7,1%	10,7%	42,0%	9,8%		100,0%
	Lidová demokracie	16,3%	7,8%	7,8%	12,4%	39,5%	16,3%		100,0%
	Total	15,4%	11,6%	7,5%	11,6%	40,7%	13,3%		100,0%
OH 1952 (Helsinkí)	Deník Rudé právo	32,3%	41,5%	12,1%	5,6%	,4%	6,5%	1,6%	100,0%
	Lidová demokracie	44,2%	23,0%	4,4%	6,2%	10,6%	13,3%	,9%	100,0%
	Total	36,0%	35,7%	9,7%	5,8%	3,6%	7,8%	1,4%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 20: REPREZENTACE E. ZÁTOPKA NA TITULNÍ STRANĚ A VE SPORTOVNÍ RUBRICE, OH 1948 A 1952 (TABULKA)

% within Strana

		Reprezentace Emila Zátopka							Total
		Sportovec	Voják	Našinec	Reprezentant Československa	Familiární oslovení	Hrdina	Jiná	
OH 1948 (Londýn)	Strana Titulní	31,6%	28,9%	7,9%	10,5%	18,4%	2,6%		100,0%
	Jiná	12,3%	8,4%	7,4%	11,8%	44,8%	15,3%		100,0%
	Total	15,4%	11,6%	7,5%	11,6%	40,7%	13,3%		100,0%
OH 1952 (Helsinkí)	Strana Titulní	42,9%	33,3%	4,8%	4,8%	9,5%	4,8%		100,0%
	Jiná	35,6%	35,9%	10,0%	5,9%	3,2%	7,9%	1,5%	100,0%
	Total	36,0%	35,7%	9,7%	5,8%	3,6%	7,8%	1,4%	100,0%

Rigorózní práce

PŘÍLOHA Č. 21: REPREZENTACE E. ZÁTOPKA PODLE DRUHU PŘÍSPĚVKU (TABULKA)

% within Druh příspěvku

		Reprezentace Emila Zátopka							Total
		Sportovec	Voják	Našinec	Reprezentant Československa	Familiární oslovení	Hrdina	Jiná	
Druh příspěvku	Reportáž o závodě	19,7%	12,9%	15,2%	11,4%	36,4%	4,5%		100,0%
	Reportáž	35,1%	24,7%	5,6%	7,8%	10,8%	15,6%	,4%	100,0%
	Vyjádření osobnosti	11,1%	77,8%					11,1%	100,0%
	Flash	27,3%	36,4%	9,1%	6,1%	21,2%			100,0%
	Souhrn	25,4%	31,2%	9,2%	5,8%	16,2%	10,4%	1,7%	100,0%
	Popisek k fotografi	25,0%	41,7%	4,2%	16,7%	12,5%			100,0%
Total		27,7%	26,1%	8,8%	8,1%	18,4%	10,0%	,8%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 22: REPREZENTACE E. ZÁTOPKA PODLE ČÁSTI PŘÍSPĚVKU V RUDÉM PRÁVU A LIDOVÉ DEMOKRACII (TABULKA)

% within Část příspěvku

			Reprezentace Emila Zátopka						Total	
			Sportovec	Voják	Našinec	Reprezentant Československa	Familiární oslovení	Hrdina		Jiná
Rudé právo	Část příspěvku	Titulek/podtitulek	15,8%	78,9%				5,3%		100,0%
		Text/perex/popisek k fotografii	27,3%	31,1%	11,1%	7,6%	14,1%	7,6%	1,2%	100,0%
	Total		26,7%	33,8%	10,6%	7,2%	13,3%	7,5%	1,1%	100,0%
Lidová demokracie	Část příspěvku	Titulek/podtitulek	30,8%	46,2%		7,7%		15,4%		100,0%
		Text/perex/popisek k fotografii	29,3%	13,1%	6,6%	9,6%	27,5%	13,5%	,4%	100,0%
	Total		29,3%	14,9%	6,2%	9,5%	26,0%	13,6%	,4%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 23: REPREZENTACE E. ZÁTOPKA PODLE AUTORA (TABULKA)

		Reprezentace Emila Zátopka							Total
		Sportovec	Voják	Našinec	Reprezentant Československa	Familiární oslovení	Hrdina	Jiná	
Autor reprezentace	Autor příspěvku	28,1%	28,7%	10,1%	7,3%	20,9%	4,5%	,4%	100,0%
	Západní tisk	32,2%	5,1%		15,3%	1,7%	44,1%	1,7%	100,0%
	Západní sportovec/funkcionář	16,7%			11,1%	16,7%	50,0%	5,6%	100,0%
	Východní sportovec/funkcionář	11,8%	52,9%	11,8%		5,9%	11,8%	5,9%	100,0%
	Někdo jiný	50,0%			50,0%				100,0%
Total		27,7%	26,1%	8,8%	8,1%	18,4%	10,0%	,8%	100,0%

PŘÍLOHA Č. 24: ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO VÝZKUM REPREZENTACÍ (TABULKA)³³⁴

Id	q1	q2	q3	q5	q6	q7	q8	q9_1	q9_2	q9_3	q9_4	q9_5	q9_6	q9_7	q9_8	q9_9	q9_10	q9_11	q9_12	q9_13
1	520720	1	2	2	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
2	520721	1	1	4	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
3	520721	1	2	5	3	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
4	520721	1	2	1	2	3	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0
5	520722	1	2	5	2	4	2	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0
6	520722	1	2	2	2	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	520723	1	2	1	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
8	520723	1	2	3	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
9	520724	1	2	5	3	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

³³⁴ Vzhledem k vysokému množství proměnných jsem byl nucen vyčlenit proměnnou „Titulek“ (q4, poznámka autora).

Rigorózní práce

100	480803	1	2	2	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
101	480803	1	2	5	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
102	480804	1	2	5	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
103	480804	1	2	2	1	0	2	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
104	480804	1	2	2	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
105	480804	1	2	5	2	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
106	480805	1	2	2	1	0	2	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
107	480807	1	2	2	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
108	480810	1	2	2	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
109	480811	1	2	2	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
110	480815	1	2	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

PŘÍLOHA Č. 25: ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO VÝZKUM FOTOGRAFIÍ (TABULKA)

Id	q1	q2	q3	q4
1	2	1	1	1
2	2	1	1	1
3	2	1	2	1
4	2	1	1	3
5	2	1	2	2
6	2	1	2	4
7	2	2	2	3
8	2	2	1	4
9	2	2	2	4
10	2	2	1	1
11	1	1	2	3
12	1	1	2	4
13	1	1	2	1
14	1	1	1	1
15	1	1	2	1
16	1	1	1	1
17	1	1	2	1
18	1	1	2	1
19	1	1	2	1
20	1	2	2	4
21	1	2	1	1
22	1	2	2	1
23	1	2	2	2
24	1	2	1	1
25	1	2	2	1
26	1	2	2	4

PŘÍLOHA Č. 26: ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO VÝZKUM REPREZENTACÍ (TABULKA)

Id	q1	q2	q3	q4	q5	q6	q7	q8
1	520709	1	2	Splní svůj slib	2	2	3	1
2	520709	1	2	Splní svůj slib	2	2	1	1
3	520709	1	2	Splní svůj slib	2	2	2	1
4	520709	1	2	Splní svůj slib	2	2	4	9
5	520712	1	2	Druhá část čs. výpravy na olympijské hry v Helsinkách	2	2	4	1
6	520712	1	2	Druhá část čs. výpravy na olympijské hry v Helsinkách	2	2	1	1
7	520712	1	2	Druhá část čs. výpravy na olympijské hry v Helsinkách	2	2	1	1
8	520712	1	2	Druhá část čs. výpravy na olympijské hry v Helsinkách	2	2	1	1
9	520713	1	2	Olympijští účastníci z celého světa přijíždějí do Helsink	2	2	1	1
10	520713	1	2	Olympijští účastníci z celého světa přijíždějí do Helsink	2	2	1	1
11	520714	1	2	Vlajky země tábora míru nad olympijskou vesnicí Otaniemi	2	2	3	1
12	520717	1	2	Před zahájením olympijských her v Helsinkách	5	2	2	1
13	520718	1	2	Zítřka budou slavnostně zahájeny olympijské hry v Helsinkách	5	2	2	1
14	520719	1	2	Maďarští a bulharští košíkáři postupují do hlavní olympijské soutěže	5	2	2	1
15	520720	1	2	XV. letní olympijské hry zahájeny	2	2	2	1
16	520721	1	1	Škpt. Emil Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	4	1	2	1
17	520721	1	1	Škpt. Emil Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	4	1	1	1
18	520721	1	1	Škpt. Emil Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	4	2	4	1
19	520721	1	1	Škpt. Emil Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	4	2	1	1
20	520721	1	1	Škpt. Emil Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	4	2	2	1
21	520721	1	1	Škpt. Emil Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	4	2	1	1
22	520721	1	2	Škpt. Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	5	1	2	1
23	520721	1	2	Škpt. Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	5	1	1	1
24	520721	1	2	Škpt. Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	5	2	3	1
25	520721	1	2	Škpt. Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	5	2	2	1
26	520721	1	2	Škpt. Zátopek olympijským vítězem v běhu na 10 km	5	2	2	1
27	520721	1	2	(fotografie)	6	2	2	1
28	520721	1	2	(fotografie)	6	2	1	1
29	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	1	2	1
30	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	2	2	1
31	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	2	4	1
32	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	2	3	1
33	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	2	2	1
34	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	2	3	1
35	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	2	1	1
36	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	2	3	1
37	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	2	2	1
38	520721	1	2	Skvělý boj škpt. Zátopka a sovětského reprezentanta Anufrijeva	1	2	2	1
39	520722	1	2	Doležal získal stříbrnou medaili v chůzi na 50 km	5	2	2	1
40	520722	1	2	Doležal získal stříbrnou medaili v chůzi na 50 km	5	2	1	2

Rigorózní práce

41	520723	1	2	Škpt. Emil Zátopek postupuje do finále v běhu na 5000 m	1	1	2	1
42	520723	1	2	Škpt. Emil Zátopek postupuje do finále v běhu na 5000 m	1	2	4	1
43	520724	1	2	Veslaři získali Československu další zlatou medaili	5	2	3	1
44	520724	1	2	Veslaři získali Československu další zlatou medaili	5	2	1	1
45	520724	1	2	Veslaři získali Československu další zlatou medaili	5	2	2	1
46	520724	1	2	Škpt. Emil Zátopek zdraví sovětské sportovce	2	1	2	1
47	520724	1	2	Škpt. Emil Zátopek zdraví sovětské sportovce	2	2	1	1
48	520724	1	2	Škpt. Emil Zátopek zdraví sovětské sportovce	2	2	1	1
49	520724	1	2	Škpt. Emil Zátopek zdraví sovětské sportovce	2	2	2	1
50	520725	1	1	Československo získalo na olympijských hrách další zlaté medaile	4	2	2	1
51	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	1	2	1
52	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	9	1
53	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	2	1
54	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	1	1
55	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	2	1
56	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	1	1
57	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	2	1
58	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	2	1
59	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	3	1
60	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	2	1
61	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	2	1
62	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	5	3
63	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	1	3
64	520725	1	2	Škpt. Emil Zátopek a Dana Zátopková získali další olympijské zlaté medaile	5	2	9	3
65	520725	1	2	(fotografie)	6	2	2	1
66	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	1	1
67	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	1	1
68	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	3	1
69	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	2	1
70	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	4	1
71	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	3	1
72	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	3	1
73	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	3	1
74	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	3	1
75	520725	1	2	Největší závod Emila Zátopka	1	2	2	1
76	520726	1	2	Sovětské sportovci stále nejúspěšnější na olympijských hrách	5	2	2	1
77	520726	1	2	Sovětské sportovci stále nejúspěšnější na olympijských hrách	5	2	2	1
78	520726	1	2	Sovětské sportovci stále nejúspěšnější na olympijských hrách	5	2	1	1
79	520726	1	2	Sovětské sportovci stále nejúspěšnější na olympijských hrách	5	2	1	1
80	520726	1	2	Sovětské sportovci stále nejúspěšnější na olympijských hrách	5	2	1	1
81	520726	1	2	Sovětské sportovci stále nejúspěšnější na olympijských hrách	5	2	2	1
82	520726	1	2	Telegram ministra národní obrany škpt. Emilu Zátopkovi	3	1	2	1
83	520726	1	2	Telegram ministra národní obrany škpt. Emilu Zátopkovi	3	2	2	1
84	520726	1	2	Telegram ministra národní obrany škpt. Emilu Zátopkovi	3	2	9	4
85	520726	1	2	Telegram ministra národní obrany škpt. Emilu Zátopkovi	3	2	2	4

Rigorózní práce

86	520727	1	2	Další světové rekordy sovětských sportovců	5	1	2	1
87	520727	1	2	Další světové rekordy sovětských sportovců	5	2	1	1
88	520727	1	2	Další světové rekordy sovětských sportovců	5	2	4	1
89	520727	1	2	Další světové rekordy sovětských sportovců	5	2	2	1
90	520726	1	2	(fotografie)	6	2	2	1
91	520727	1	1	Škpt. Emil Zátopek získal třetí zlatou olympijskou medaili	4	1	2	1
92	520727	1	1	Škpt. Emil Zátopek získal třetí zlatou olympijskou medaili	4	2	2	1
93	520727	1	1	Škpt. Emil Zátopek získal třetí zlatou olympijskou medaili	4	2	1	1
94	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	1	2	1
95	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	1	1	1
96	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	3	1
97	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	2	1
98	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	3	1
99	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	2	1
100	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	1	1
101	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	2	1
102	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	3	1
103	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	2	1
104	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	2	1
105	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	4	1
106	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	5	2	6	2
107	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	6	2	1	1
108	520728	1	2	Škpt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her	6	2	2	1
109	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	1	2	1
110	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	2	1
111	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	3	1
112	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	1	1
113	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	2	1
114	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	3	1
115	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	3	1
116	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	2	1
117	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	1	1
118	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	1	1
119	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	1	1
120	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	2	1
121	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	3	1
122	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	3	1
123	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	3	1
124	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	1	1
125	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	4	1
126	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	1	1
127	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	1	1
128	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	1	1
129	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	4	1
130	520728	1	2	Největší vítězství škpt. Emila Zátopka	1	2	2	1

Rigorózní práce

131	520728	1	2	Největší vítězství špkt. Emila Zátopka	1	2	3	1
132	520728	1	2	(fotografie)	6	2	2	1
133	520728	1	2	(fotografie)	6	2	1	1
134	520729	1	2	Holeček nám získal další zlatou medaili	5	1	2	1
135	520729	1	2	Holeček nám získal další zlatou medaili	5	2	3	1
136	520729	1	2	Holeček nám získal další zlatou medaili	5	2	2	1
137	520729	1	2	Holeček nám získal další zlatou medaili	5	2	1	9
138	520729	1	2	Holeček nám získal další zlatou medaili	5	2	3	1
139	520729	1	2	Holeček nám získal další zlatou medaili	5	2	1	2
140	520729	1	2	Holeček nám získal další zlatou medaili	5	2	1	2
141	520729	1	2	Holeček nám získal další zlatou medaili	5	2	1	2
142	520729	1	2	Telegram náměstka předsedy vlády Zdeňka Fierlingera našim olympionikům	3	2	2	4
143	520729	1	2	Telegram náměstka předsedy vlády Zdeňka Fierlingera našim olympionikům	3	2	2	4
144	520730	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	4	1
145	520730	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	2	1
146	520730	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	2	1
147	520730	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	1	1
148	520730	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	2	1
149	520730	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	2	1
150	520730	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	2	1
151	520730	1	2	Sportovci Čínské lidové republiky přijeli do Helsink	2	2	1	1
152	520730	1	2	Sportovci Čínské lidové republiky přijeli do Helsink	2	2	1	1
153	520730	1	2	Sportovci Čínské lidové republiky přijeli do Helsink	2	2	2	1
154	520731	1	2	Z XV. olympijských her	5	2	2	1
155	520731	1	2	Z XV. olympijských her	5	2	2	1
156	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	1	2	1
157	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	1	1
158	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	1	1
159	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	1	2
160	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	1	1
161	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	2	1
162	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	4	1
163	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	6	2
164	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	6	2
165	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	1	2
166	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	1	2
167	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	1	2
168	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	9	2
169	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	6	2
170	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	1	2
171	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	6	2
172	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	2	1
173	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	2	1
174	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	6	1
175	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	6	1

Rigorózní práce

176	520731	1	2	Velký ohlas trojnásobného olympijského vítězství špkt. Zátopka	2	2	2	1
177	520801	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	4	1
178	520801	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	2	1
179	520801	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	1	1
180	520801	1	2	Z průběhu dalších olympijských bojů	5	2	1	1
181	520802	1	2	O účasti Maďarska na olympijských hrách	2	2	1	4
182	520802	1	2	O účasti Maďarska na olympijských hrách	2	2	6	4
183	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	2	1
184	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	3	1
185	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	1	1
186	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	2	1
187	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	6	2
188	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	1	2
189	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	2	1
190	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	1	1
191	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	1	1
192	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	2	1
193	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	6	2
194	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	6	2
195	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	6	2
196	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	3	1
197	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	4	2
198	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	6	2
199	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	2	2
200	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	6	2
201	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	1	2
202	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	1	2
203	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	6	2
204	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	1	2
205	520802	1	2	Velký triumf Emila Zátopka	2	2	1	2
206	520803	1	2	Zachara získal Československu sedmou zlatou medaili	5	2	2	1
207	520803	1	2	Telegram špkt. Emila Zátopka Světové federaci demokratické mládeže	3	1	2	1
208	520803	1	2	Telegram špkt. Emila Zátopka Světové federaci demokratické mládeže	3	2	2	1
209	520803	1	2	Telegram špkt. Emila Zátopka Světové federaci demokratické mládeže	3	2	1	1
210	520804	1	2	(fotografie)	6	2	2	1
211	520804	1	2	(fotografie)	6	2	1	1
212	520804	1	2	Sovětsští sportovci nejúspěšnější na olympijských hrách	2	2	1	1
213	520804	1	2	Sovětsští sportovci nejúspěšnější na olympijských hrách	2	2	2	1
214	520804	1	2	Sovětsští sportovci nejúspěšnější na olympijských hrách	2	2	1	1
215	520804	1	2	Za mír a přátelství mezi národy	2	2	3	1
216	520804	1	2	Za mír a přátelství mezi národy	2	2	2	1
217	520805	1	2	Sovětský svaz první v soutěži národů	2	2	1	1
218	520805	1	2	Sovětský svaz první v soutěži národů	2	2	1	1
219	520805	1	2	Sovětský svaz první v soutěži národů	2	2	2	1
220	520805	1	2	Sovětský svaz první v soutěži národů	2	2	1	1

Rigorózní práce

221	520805	1	2	Sovětský svaz první v soutěži národů	2	2	2	1
222	520805	1	2	Sovětský svaz první v soutěži národů	2	2	2	1
223	520805	1	2	Sovětský svaz první v soutěži národů	2	2	2	1
224	520806	1	2	Pražští pracující dnes uvítají čs. olympioniky	2	2	1	1
225	520806	1	2	Pražští pracující dnes uvítají čs. olympioniky	2	2	2	1
226	520807	1	2	(fotografie)	6	2	2	1
227	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	1	1
228	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	1	1
229	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	2	1
230	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	2	4
231	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	2	4
232	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	1	1
233	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	1	1
234	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	2	1
235	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	2	1
236	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	2	1
237	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	2	1
238	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	6	1
239	520807	1	2	Nadšené uvítání našich olympijských reprezentantů	2	2	2	1
240	520808	1	2	Úspěchy sovětských sportovců na olympijských hrách	2	2	3	4
241	520809	1	2	Přehled olympijských úspěchů čs. sportovců	2	2	3	1
242	520809	1	2	Přehled olympijských úspěchů čs. sportovců	2	2	1	1
243	520809	1	2	Přehled olympijských úspěchů čs. sportovců	2	2	1	1
244	520809	1	2	Přehled olympijských úspěchů čs. sportovců	2	2	2	1
245	520809	1	2	Přehled olympijských úspěchů čs. sportovců	2	2	1	1
246	520809	1	2	Přehled olympijských úspěchů čs. sportovců	2	2	1	1
247	520809	1	2	Přehled olympijských úspěchů čs. sportovců	2	2	2	1
248	520809	1	2	Přehled olympijských úspěchů čs. sportovců	2	2	2	1
249	520709	2	2	Čs. olympionici složili slavnostní slib	2	2	1	1
250	520709	2	2	Čs. olympionici složili slavnostní slib	2	2	1	1
251	520709	2	2	Čs. olympionici složili slavnostní slib	2	2	2	1
252	520713	2	2	Helsinki připraveny pro 8.500 sportovců	2	2	1	1
253	520713	2	2	Helsinki připraveny pro 8.500 sportovců	2	2	1	1
254	520715	2	2	Slavnostní vztyčení vlajek v Otaniemi	2	2	1	1
255	520715	2	2	Slavnostní vztyčení vlajek v Otaniemi	2	2	1	1
256	520715	2	2	Slavnostní vztyčení vlajek v Otaniemi	2	2	1	1
257	520717	2	2	Před zahájením XV. olympijských her	5	2	2	1
258	520722	2	2	První hymna vítězů - hymna československá	5	1	2	1
259	520722	2	2	První hymna vítězů - hymna československá	5	2	3	1
260	520722	2	2	První hymna vítězů - hymna československá	5	2	1	1
261	520722	2	2	První hymna vítězů - hymna československá	5	2	1	1
262	520722	2	2	První hymna vítězů - hymna československá	5	2	1	1
263	520722	2	2	První hymna vítězů - hymna československá	5	2	9	1
264	520722	2	2	První hymna vítězů - hymna československá	5	2	1	1
265	520722	2	2	10.000 m: Škpt. Emil Zátopek 29:17 min.	1	1	2	1

Rigorózní práce

266	520722	2	2	10.000 m: Škpt. Emil Zátopek 29:17 min.	1	2	1	1
267	520722	2	2	10.000 m: Škpt. Emil Zátopek 29:17 min.	1	2	4	1
268	520722	2	2	10.000 m: Škpt. Emil Zátopek 29:17 min.	1	2	5	1
269	520722	2	2	10.000 m: Škpt. Emil Zátopek 29:17 min.	1	2	6	3
270	520722	2	2	10.000 m: Škpt. Emil Zátopek 29:17 min.	1	2	5	1
271	520723	2	2	Doležal druhý z našich atletů na stupni vítězů	5	2	3	4
272	520723	2	2	Doležal druhý z našich atletů na stupni vítězů	5	2	6	2
273	520723	2	2	Doležal druhý z našich atletů na stupni vítězů	5	2	2	1
274	520724	2	1	(fotografie)	6	2	1	1
275	520724	2	1	(fotografie)	6	2	2	1
276	520724	2	2	Další nové olympijské rekordy v Helsinkách	5	2	1	3
277	520724	2	2	Další nové olympijské rekordy v Helsinkách	5	2	3	1
278	520724	2	2	Další nové olympijské rekordy v Helsinkách	5	2	1	1
279	520724	2	2	Další nové olympijské rekordy v Helsinkách	5	2	5	1
280	520724	2	2	Další nové olympijské rekordy v Helsinkách	5	2	1	1
281	520724	2	2	Další nové olympijské rekordy v Helsinkách	5	2	6	1
282	520724	2	2	Další nové olympijské rekordy v Helsinkách	5	2	5	1
283	520724	2	2	Škpt. Emil Zátopek zdraví sovětské sportovce	2	1	2	1
284	520724	2	2	Škpt. Emil Zátopek zdraví sovětské sportovce	2	2	1	1
285	520724	2	2	Škpt. Emil Zátopek zdraví sovětské sportovce	2	2	1	1
286	520725	2	1	Emil Zátopek splnil svůj závazek	1	2	6	1
287	520725	2	1	Emil Zátopek splnil svůj závazek	1	2	3	1
288	520725	2	1	Emil Zátopek splnil svůj závazek	1	2	1	1
289	520725	2	1	Emil Zátopek splnil svůj závazek	1	2	5	1
290	520725	2	1	Emil Zátopek splnil svůj závazek	1	2	5	1
291	520725	2	1	Emil Zátopek splnil svůj závazek	1	2	1	1
292	520725	2	2	Veslaři získali Československu zlatou medaili	5	2	4	1
293	520725	2	2	Veslaři získali Československu zlatou medaili	5	2	2	1
294	520725	2	2	Veslaři získali Československu zlatou medaili	5	2	6	2
295	520725	2	2	Veslaři získali Československu zlatou medaili	5	2	1	2
296	520725	2	2	Veslaři získali Československu zlatou medaili	5	2	4	2
297	520725	2	2	Veslaři získali Československu zlatou medaili	5	2	5	2
298	520726	2	2	Ve čtvrtek dvakrát zněla čs. hymna v Helsinkách	5	2	1	1
299	520726	2	2	Ve čtvrtek dvakrát zněla čs. hymna v Helsinkách	5	2	2	1
300	520726	2	2	Ve čtvrtek dvakrát zněla čs. hymna v Helsinkách	5	2	6	1
301	520727	2	2	Škpt. Emil Zátopek hrdinou XV. olympijských her	5	1	2	1
302	520727	2	2	Škpt. Emil Zátopek hrdinou XV. olympijských her	5	2	1	1
303	520727	2	2	Škpt. Emil Zátopek hrdinou XV. olympijských her	5	2	1	1
304	520727	2	2	Škpt. Emil Zátopek hrdinou XV. olympijských her	5	2	1	1
305	520727	2	2	Škpt. Emil Zátopek hrdinou XV. olympijských her	5	2	2	1
306	520727	2	2	Zátopek nemá chvíli klidu	2	2	1	1
307	520727	2	2	Zprávy	5	2	5	3
308	520729	2	2	Tři vítězství Zátopka - největší výkon v historii atletiky	5	2	2	1
309	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile škpt. Zátopka	1	1	2	1
310	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile škpt. Zátopka	1	2	1	1

Rigorózní práce

311	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	1	1
312	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	4	1
313	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	1	1
314	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	6	1
315	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	1	1
316	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	1	1
317	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	1	1
318	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	4	1
319	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	1	1
320	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	4	1
321	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	4	1
322	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	5	1
323	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	5	1
324	520729	2	2	Nové vítězství a zlatá medaile špkt. Zátopka	1	2	5	1
325	520730	2	2	Kanoista Holeček opakoval svůj úspěch z olympijských her v Londýně	5	2	2	1
326	520730	2	2	Ohlas Zátopkova výkonu	2	2	6	2
327	520730	2	2	Ohlas Zátopkova výkonu	2	2	6	2
328	520730	2	2	Ohlas Zátopkova výkonu	2	2	1	2
329	520730	2	2	Ohlas Zátopkova výkonu	2	2	1	2
330	520730	2	2	Ohlas Zátopkova výkonu	2	2	1	2
331	520731	2	2	Dobry start našich rohovniků na olympijských hrách	5	2	6	1
332	520731	2	2	Dobry start našich rohovniků na olympijských hrách	5	2	2	1
333	520731	2	2	Dobry start našich rohovniků na olympijských hrách	5	2	1	1
334	520731	2	2	Dobry start našich rohovniků na olympijských hrách	5	2	2	1
335	520801	2	2	Úspěchy čs. rohovníků v Helsinkách	5	2	1	1
336	520801	2	2	Úspěchy čs. rohovníků v Helsinkách	5	2	1	1
337	520801	2	2	Úspěchy čs. rohovníků v Helsinkách	5	2	2	1
338	520801	2	2	Závazky pracujících na Zátopkovu počest	2	2	2	1
339	520801	2	2	Závazky pracujících na Zátopkovu počest	2	2	3	1
340	520801	2	2	Největší výkon v dějinách atletiky	2	2	2	1
341	520801	2	2	Největší výkon v dějinách atletiky	2	2	5	1
342	520802	2	2	Donesen vlnami potlesku do cíle	2	2	6	2
343	520803	2	2	Zprávy	5	2	2	1
344	520803	2	2	Předseda maďarského olympijského výboru Gustav Sebes o olympiádě	2	2	1	4
345	520803	2	2	Předseda maďarského olympijského výboru Gustav Sebes o olympiádě	2	2	6	4
346	520805	2	1	Mírová manifestace v Helsinkách	2	2	1	1
347	520805	2	1	Mírová manifestace v Helsinkách	2	2	1	1
348	520805	2	1	Mírová manifestace v Helsinkách	2	2	2	1
349	520805	2	2	Zacharova zlatá medaile dovršila náš úspěch na OH	2	2	1	1
350	520805	2	2	Zacharova zlatá medaile dovršila náš úspěch na OH	2	2	2	1
351	520805	2	2	Zacharova zlatá medaile dovršila náš úspěch na OH	2	2	2	1
352	520805	2	2	Zacharova zlatá medaile dovršila náš úspěch na OH	2	2	1	1
353	520808	2	2	Slavnostní uvítání čs. olympioniků v Praze	2	2	1	1
354	520808	2	2	Slavnostní uvítání čs. olympioniků v Praze	2	2	1	1
355	520808	2	2	Slavnostní uvítání čs. olympioniků v Praze	2	2	1	1

Rigorózní práce

356	520808	2	2	Slavnostní uvítání čs. olympioniků v Praze	2	2	2	1
357	520808	2	2	Slavnostní uvítání čs. olympioniků v Praze	2	2	2	1
358	520809	2	2	Zátopkův program po olympijských hrách	2	2	1	1
359	520809	2	2	Zátopkův program po olympijských hrách	2	2	1	1
360	520809	2	2	Zátopkův program po olympijských hrách	2	2	1	1
361	520809	2	2	Zátopkův program po olympijských hrách	2	2	2	1
362	480723	2	2	Nastoupí ČSR v atletice na místo Finů?	2	2	3	1
363	480723	2	2	Nastoupí ČSR v atletice na místo Finů?	2	2	4	1
364	480724	2	2	Zátopek 1. naše naděje	2	1	1	1
365	480724	2	2	Zátopek 1. naše naděje	2	2	5	1
366	480724	2	2	Zátopek 1. naše naděje	2	2	4	1
367	480724	2	2	Zátopek 1. naše naděje	2	2	5	1
368	480724	2	2	Zátopek 1. naše naděje	2	2	3	1
369	480727	2	2	Čs. olympionici odletěli	2	2	5	1
370	480727	2	2	Čs. olympionici odletěli	2	2	5	1
371	480727	2	2	Čs. olympionici odletěli	2	2	1	1
372	480729	2	2	Chance našich atletů v Londýně	5	2	1	1
373	480730	2	2	Zajímavosti z olympiády	5	2	6	3
374	480730	2	2	Zajímavosti z olympiády	5	2	6	3
375	480730	2	2	Zajímavosti z olympiády	5	2	6	3
376	480730	2	2	Kdo dnes získá "zlatou" na 10 km? Zátopek nebo Heino?	2	2	5	1
377	480730	2	2	Kdo dnes získá "zlatou" na 10 km? Zátopek nebo Heino?	2	2	6	1
378	480730	2	2	Kdo dnes získá "zlatou" na 10 km? Zátopek nebo Heino?	2	2	5	1
379	480730	2	2	Kdo dnes získá "zlatou" na 10 km? Zátopek nebo Heino?	2	2	2	1
380	480731	2	1	Zátopek vyhrál "zlatou"	4	2	3	1
381	480731	2	1	Zátopek vyhrál "zlatou"	4	2	5	1
382	480731	2	1	Zátopek vyhrál "zlatou"	4	2	1	1
383	480731	2	1	Zátopek vyhrál "zlatou"	4	2	2	1
384	480731	2	1	Zátopek vyhrál "zlatou"	4	2	2	1
385	480731	2	1	Zátopek vyhrál "zlatou"	4	2	5	1
386	480731	2	1	Zátopek vyhrál "zlatou"	4	2	5	1
387	480731	2	1	Zátopek vyhrál "zlatou"	4	2	5	1
388	480731	2	1	Zátopek vyhrál "zlatou"	4	2	3	1
389	480731	2	2	Zátopek vyhrál 10 km v novém olymp. rekordu	1	2	3	1
390	480731	2	2	Zátopek vyhrál 10 km v novém olymp. rekordu	1	2	4	1
391	480731	2	2	Zátopek vyhrál 10 km v novém olymp. rekordu	1	2	3	1
392	480731	2	2	Zátopek vyhrál 10 km v novém olymp. rekordu	1	2	3	1
393	480731	2	2	Zátopek vyhrál 10 km v novém olymp. rekordu	1	2	5	1
394	480731	2	2	Zátopek vyhrál 10 km v novém olymp. rekordu	1	2	5	1
395	480731	2	2	Zátopek vyhrál 10 km v novém olymp. rekordu	1	2	5	1
396	480731	2	2	Zátopek vyhrál 10 km v novém olymp. rekordu	1	2	5	1
397	480801	2	2	Evropa drží krok s Amerikou	5	2	6	1
398	480801	2	2	Evropa drží krok s Amerikou	5	2	5	1
399	480801	2	2	Těžký boj čeká Zátopka v pondělí	1	2	5	1
400	480801	2	2	Těžký boj čeká Zátopka v pondělí	1	2	5	1

Rigorózní práce

401	480801	2	2	Těžký boj čeká Zátopka v pondělí	1	2	5	1
402	480801	2	2	Těžký boj čeká Zátopka v pondělí	1	2	5	1
403	480801	2	2	Těžký boj čeká Zátopka v pondělí	1	2	5	1
404	480801	2	2	Těžký boj čeká Zátopka v pondělí	1	2	5	1
405	480801	2	2	Těžký boj čeká Zátopka v pondělí	1	2	6	1
406	480801	2	2	Těžký boj čeká Zátopka v pondělí	1	2	1	1
407	480801	2	2	Londýnský tisk nadšen Zátopkem	2	2	5	1
408	480801	2	2	Londýnský tisk nadšen Zátopkem	2	2	6	2
409	480801	2	2	Londýnský tisk nadšen Zátopkem	2	2	6	2
410	480803	2	1	Na 5 km získal Zátopek stříbrnou	5	1	1	1
411	480803	2	1	Na 5 km získal Zátopek stříbrnou	5	2	4	1
412	480803	2	1	Na 5 km získal Zátopek stříbrnou	5	2	1	1
413	480803	2	1	Emil Zátopek nadporučíkem	2	1	2	1
414	480803	2	1	Emil Zátopek nadporučíkem	2	2	2	4
415	480803	2	1	Emil Zátopek nadporučíkem	2	2	2	4
416	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	1	6	1
417	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	1	6	1
418	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	1	4	3
419	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	2	4	3
420	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	2	6	3
421	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	2	6	2
422	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	2	6	2
423	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	2	6	2
424	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	2	4	2
425	480803	2	2	Udivující Čechoslovák miláčkem Londýna	2	2	1	2
426	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
427	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	4	1
428	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	6	1
429	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
430	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
431	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	1	1
432	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
433	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
434	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
435	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
436	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
437	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	4	1
438	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
439	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	4	1
440	480803	2	2	Svěží Reiff a měkká dráha porazili Zátopka	1	2	5	1
441	480804	2	1	Zátopek - velký bojovník	5	1	1	1
442	480804	2	1	Zátopek - velký bojovník	5	2	1	1
443	480804	2	1	Zátopek - velký bojovník	5	2	1	1
444	480804	2	1	Zátopek - velký bojovník	5	2	1	1
445	480804	2	1	Zátopek - velký bojovník	5	2	4	1

Rigorózní práce

446	480804	2	1	Zátopek - velký bojovník	5	2	6	1
447	480804	2	2	XIV. olympiáda - olympiádou E. Zátopka	2	2	3	1
448	480804	2	2	XIV. olympiáda - olympiádou E. Zátopka	2	2	5	1
449	480804	2	2	XIV. olympiáda - olympiádou E. Zátopka	2	2	4	2
450	480804	2	2	XIV. olympiáda - olympiádou E. Zátopka	2	2	4	2
451	480804	2	2	XIV. olympiáda - olympiádou E. Zátopka	2	2	4	2
452	480804	2	2	XIV. olympiáda - olympiádou E. Zátopka	2	2	4	2
453	480804	2	2	XIV. olympiáda - olympiádou E. Zátopka	2	2	2	2
454	480804	2	2	A ještě o slavném Zátopkově vítězství a pátku na olympijském stadionu	5	2	5	1
455	480804	2	2	A ještě o slavném Zátopkově vítězství a pátku na olympijském stadionu	5	2	5	1
456	480804	2	2	A ještě o slavném Zátopkově vítězství a pátku na olympijském stadionu	5	2	5	1
457	480804	2	2	A ještě o slavném Zátopkově vítězství a pátku na olympijském stadionu	5	2	5	1
458	480804	2	2	A ještě o slavném Zátopkově vítězství a pátku na olympijském stadionu	5	2	5	1
459	480804	2	2	A ještě o slavném Zátopkově vítězství a pátku na olympijském stadionu	5	2	5	1
460	480805	2	2	Zajímavosti z olympiády	5	2	5	1
461	480805	2	2	Zajímavosti z olympiády	5	2	6	2
462	480805	2	2	Zajímavosti z olympiády	5	2	6	2
463	480805	2	2	Zajímavosti z olympiády	5	2	5	1
464	480805	2	2	Zajímavosti z olympiády	5	2	1	1
465	480805	2	2	Zajímavosti z olympiády	5	2	6	1
466	480806	2	2	Rozhodující boje v plavání a atletice	5	2	4	1
467	480806	2	2	V táboře Čechoslováků se šeptá	5	2	5	1
468	480806	2	2	V táboře Čechoslováků se šeptá	5	2	5	1
469	480806	2	2	V táboře Čechoslováků se šeptá	5	2	5	1
470	480807	2	2	Druhý pátek v Londýně: Čevona a košíkáři	5	2	1	1
471	480807	2	2	Druhý pátek v Londýně: Čevona a košíkáři	5	2	3	1
472	480810	2	2	Nešťastné zahájení III. týdne olympiády	5	2	2	1
473	480810	2	2	Zátopek v Ostende	2	2	1	1
474	480811	2	2	A ještě Zátopek	2	2	5	1
475	480811	2	2	A ještě Zátopek	2	2	5	1
476	480811	2	2	A ještě Zátopek	2	2	5	1
477	480817	2	1	Nejpopulárnější čs. sportovec Emil Zátopek slavnostně uvítán v Praze	4	1	1	1
478	480817	2	1	Nejpopulárnější čs. sportovec Emil Zátopek slavnostně uvítán v Praze	4	2	1	1
479	480817	2	1	Nejpopulárnější čs. sportovec Emil Zátopek slavnostně uvítán v Praze	4	2	1	1
480	480817	2	1	Nejpopulárnější čs. sportovec Emil Zátopek slavnostně uvítán v Praze	4	2	5	1
481	480817	2	1	Nejpopulárnější čs. sportovec Emil Zátopek slavnostně uvítán v Praze	4	2	1	1
482	480817	2	1	Nejpopulárnější čs. sportovec Emil Zátopek slavnostně uvítán v Praze	4	2	2	1
483	480817	2	1	Nejpopulárnější čs. sportovec Emil Zátopek slavnostně uvítán v Praze	4	2	5	1
484	480817	2	2	Šest olympijských vítězů na Strahově	2	2	3	1
485	480818	2	2	40.000 diváků na atletickém podniku	5	2	5	1
486	480819	2	2	Zátopek i Čevona bez konkurence	5	2	2	1
487	480819	2	2	Zátopek i Čevona bez konkurence	5	2	6	1
488	480819	2	2	Zátopek i Čevona bez konkurence	5	2	1	1
489	480819	2	2	Zátopek i Čevona bez konkurence	5	2	6	1
490	480819	2	2	Zátopek i Čevona bez konkurence	5	2	5	1

Rigorózní práce

491	480721	1	2	(fotografie)	6	2	3	1
492	480721	1	2	(fotografie)	6	2	4	1
493	480723	1	2	Zátopek v Olomouci proti Slijkhuisovi	2	2	1	1
494	480724	1	2	Kolik "zlatých" přivezou čs. olympionici z Londýna?	5	2	3	1
495	480724	1	2	Kolik "zlatých" přivezou čs. olympionici z Londýna?	5	2	5	1
496	480724	1	2	Kolik "zlatých" přivezou čs. olympionici z Londýna?	5	2	5	1
497	480724	1	2	Kolik "zlatých" přivezou čs. olympionici z Londýna?	5	2	2	1
498	480727	1	2	Heino je připraven	2	2	1	1
499	480727	1	2	Zátopek-Slijkhuis v rozběhu	2	2	5	1
500	480728	1	2	Zátopkův talisman	2	2	5	1
501	480729	1	2	Dnes vzplane ve Wembley olympijský oheň	5	2	4	1
502	480730	1	2	Zátopek nepůjde na 10 km do čela	2	2	5	1
503	480730	1	2	Zátopek nepůjde na 10 km do čela	2	2	5	1
504	480730	1	2	Zátopek nepůjde na 10 km do čela	2	2	5	1
505	480730	1	2	Zátopek nepůjde na 10 km do čela	2	2	5	4
506	480730	1	2	Létající elektrárna, Zátopkova přezdívka	2	1	6	2
507	480730	1	2	Létající elektrárna, Zátopkova přezdívka	2	2	6	1
508	480730	1	2	Létající elektrárna, Zátopkova přezdívka	2	2	6	3
509	480730	1	2	Létající elektrárna, Zátopkova přezdívka	2	2	6	2
510	480730	1	2	Létající elektrárna, Zátopkova přezdívka	2	2	5	1
511	480730	1	2	Poznámky z velkého dne	5	2	5	1
512	480730	1	2	Poznámky z velkého dne	5	2	5	1
513	480731	1	1	Emil Zátopek získal "zlatou"	4	2	4	1
514	480731	1	1	Emil Zátopek získal "zlatou"	4	2	2	1
515	480731	1	1	Emil Zátopek získal "zlatou"	4	2	5	1
516	480731	1	1	(fotografie)	6	2	4	1
517	480731	1	2	I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi	5	2	5	1
518	480731	1	2	I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi	5	2	3	1
519	480731	1	2	I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi	5	2	2	1
520	480731	1	2	I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi	5	2	6	1
521	480731	1	2	I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi	5	2	6	1
522	480731	1	2	I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi	5	2	3	1
523	480731	1	2	I držitel světového rekordu Fin Heino vzdal Zátopkovi	5	2	5	1
524	480731	1	2	Úžasných třicet minut	1	2	5	1
525	480731	1	2	Úžasných třicet minut	6	2	5	1
526	480731	1	2	Úžasných třicet minut	1	2	5	1
527	480731	1	2	Úžasných třicet minut	1	2	4	1
528	480731	1	2	Úžasných třicet minut	1	2	5	1
529	480731	1	2	Úžasných třicet minut	1	2	5	1
530	480731	1	2	Úžasných třicet minut	1	2	5	1
531	480801	1	2	(fotografie)	6	2	2	1
532	480801	1	2	Zátopek odpočíval a zůstal za Ahldenem	1	2	5	1
533	480801	1	2	Zátopek odpočíval a zůstal za Ahldenem	1	2	5	1
534	480801	1	2	Zátopek odpočíval a zůstal za Ahldenem	1	2	5	1
535	480801	1	2	Zátopek odpočíval a zůstal za Ahldenem	1	2	5	1

Rigorózní práce

536	480801	1	2	Zátopek odpočíval a zůstal za Ahldenem	1	2	5	1
537	480801	1	2	Zátopek odpočíval a zůstal za Ahldenem	1	2	5	1
538	480801	1	2	Zátopek odpočíval a zůstal za Ahldenem	1	2	6	1
539	480801	1	2	Zátopek odpočíval a zůstal za Ahldenem	1	2	1	1
540	480801	1	2	Zátopek odpočíval a zůstal za Ahldenem	1	2	1	1
541	480801	1	2	Heinova kariéra končí	2	2	6	3
542	480801	1	2	Heinova kariéra končí	2	2	5	3
543	480801	1	2	Heinova kariéra končí	2	2	6	3
544	480801	1	2	Heinova kariéra končí	2	2	1	3
545	480803	1	1	Po povýšení na nadporučíka další velký úspěch Zátopka	4	1	2	1
546	480803	1	1	Po povýšení na nadporučíka další velký úspěch Zátopka	4	2	3	1
547	480803	1	1	Po povýšení na nadporučíka další velký úspěch Zátopka	4	2	2	4
548	480803	1	1	Po povýšení na nadporučíka další velký úspěch Zátopka	4	2	2	4
549	480803	1	2	Belgičan Reiff prvním letošním přemožitelem Emila Zátopka	5	2	3	1
550	480803	1	2	Belgičan Reiff prvním letošním přemožitelem Emila Zátopka	5	2	5	1
551	480803	1	2	Belgičan Reiff prvním letošním přemožitelem Emila Zátopka	5	2	5	1
552	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	3	1
553	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
554	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
555	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
556	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
557	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	1	1
558	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
559	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
560	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
561	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
562	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	2	1
563	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
564	480803	1	2	Dvě desetiny vteřiny rozhodly	1	2	5	1
565	480803	1	2	Proč nevysílali běh Zátopka na 10 km	2	2	5	1
566	480804	1	2	(fotografie)	6	2	4	1
567	480804	1	2	(fotografie)	6	2	4	1
568	480804	1	2	(fotografie)	6	2	5	1
569	480804	1	2	(fotografie)	6	2	5	1
570	480804	1	2	Zahraniční tisk o Emilu Zátopkovi	2	2	2	2
571	480804	1	2	Zahraniční tisk o Emilu Zátopkovi	2	2	4	2
572	480804	1	2	Zahraniční tisk o Emilu Zátopkovi	2	2	4	2
573	480804	1	2	Zahraniční tisk o Emilu Zátopkovi	2	2	6	3
574	480804	1	2	Stadion Emila Zátopka	2	2	1	1
575	480804	1	2	Stadion Emila Zátopka	2	2	2	1
576	480804	1	2	Drobnosti z Londýna	5	2	5	1
577	480805	1	2	Zátopek v londýnských kinech	2	2	6	1
578	480810	1	2	Zátopek vítězí v Ostende	2	2	1	1
579	480810	1	2	Zátopek vítězí v Ostende	2	2	1	1
580	480811	1	2	Zátopek 20. srpna v Brně	2	2	1	1

Rigorózní práce

581	480811	1	2	Zátopek 20. srpna v Brně	2	2	2	1
582	480815	1	2	Čevona se vrátil, Zátopek až v pondělí	2	2	5	1
583	480815	1	2	Čevona se vrátil, Zátopek až v pondělí	2	2	1	1
584	480817	1	2	Zátopek poražen na 3 km Ahldenem a Slijkhuisem	2	2	4	1
585	480817	1	2	Zátopek poražen na 3 km Ahldenem a Slijkhuisem	2	2	1	1
586	480817	1	2	Zátopek v Praze	2	2	1	1
587	480817	1	2	Zátopek v Praze	2	2	2	1
588	480818	1	1	(fotografie)	6	2	1	1
589	480818	1	1	(fotografie)	6	2	2	1
590	480818	1	2	Poolympijský dovětek na Strahově	2	2	4	1
591	480818	1	2	Vojáci poběží Zátopkův závod	2	2	1	1
592	480818	1	2	Vojáci poběží Zátopkův závod	2	2	3	1
593	480818	1	2	Zátopek u ministra nár. obrany arm. gen. L. Svobody	2	2	1	1
594	480818	1	2	Zátopek u ministra nár. obrany arm. gen. L. Svobody	2	2	2	1
595	480818	1	2	Zátopek u ministra nár. obrany arm. gen. L. Svobody	2	2	2	1
596	480818	1	2	Zátopek u ministra nár. obrany arm. gen. L. Svobody	2	2	2	1
597	480818	1	2	Zátopek u ministra nár. obrany arm. gen. L. Svobody	2	2	2	1
598	480818	1	2	Zátopek u ministra nár. obrany arm. gen. L. Svobody	2	2	2	1
599	480819	1	2	Zátopek a Stanich nejlepší na Strahově	2	2	5	1
600	480819	1	2	Zátopek a Stanich nejlepší na Strahově	2	2	5	1
601	480819	1	2	Zátopek a Stanich nejlepší na Strahově	2	2	5	1
602	480819	1	2	Zátopek má běžet ve Švédsku	2	2	4	1

Seznam zkratek

AV = akční výbor

čs. = československý

ČSL = Československá strana lidová

ČSR = Československá republika, Československo

ČsTS = Československý tělovýchovný svaz

ČSVO = Československý výbor olympijský

FS = Federální shromáždění

KSČ = Komunistická strana Československa

kulturprop = kulturní a propagační oddělení ÚV KSČ

NAČR = Národní archiv České republiky

NDR = Německá demokratická republika

NF = Národní fronta

PTP = Pomocné technické prapory

SČN = Svaz československých novinářů

SED = Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (Jednotná socialistická strana NDR)

SN FS = Sněmovna národů Federálního shromáždění

SL FS = Sněmovna lidu Federálního shromáždění

škpt. = štábní kapitán

sov. = sovětský

SSSR = Svaz sovětských socialistických republik

ÚAV = Ústřední akční výbor

UNESCO = United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
(Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu)

ÚV KSČ = Ústřední výbor Komunistické strany Československa

VKS(b) = Všesvazová komunistická strana (bolševiků)